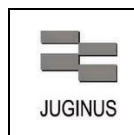

**РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ОПШТИНА ВЛАДИЧИН ХАН**

**ИЗВЕШТАЈ
О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА
ПЛАНА ГЕНЕРАЛНЕ РЕГУЛАЦИЈЕ
НАСЕЉА ВЛАДИЧИН ХАН
НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ**

**ЈУГОСЛОВЕНСКИ ИНСТИТУТ ЗА УРБАНИЗАМ И
СТАНОВАЊЕ "ЈУГИНУС" ДОО, БЕОГРАД**

Београд, децембар 2020.

Наручилац: Општина Владичин Хан
Председник Општине: Горан Младеновић, дипл. есс

Носилац израде: Одељење за урбанизам, имовинско-правне, комуналне и грађевинске послове, Општинске управе Владичин Хан

Начелник Општинске управе:
Милош Стојановић, дипл. правник

Обрађивач планског документа: Југословенски институт за урбанизам и становање ЈУГИНУС Д.О.О.
Улица Андрићев венац бр. 2/2, Београд,
Директор: Ивана Марковић, дипл. инж. грађ.

Привредно друштво за просторно планирање, пројектовање и инжењеринг „ПЛАН УРБАН Д.О.О. „ Булевар Светог цара Константина 103, Ниш
Директор: Слободан Гроздановић, дипл. инж. грађ.

Руководилац Израде Плана: Весна Лимић, дипл. инж. арх. одговорни урбаниста (лиценца бр. 200 0149 03)

Радни тим: Ивана Марковић, дипл. инж. грађ.
Мирјана Пантић, дипл. инж. саобр.
Дубравка Павловић, дипл. просторни панер
Валентина Јанковић, дипл. инж. арх.
Тијана Ловрић, маст. инж. арх.
Ана Лимић, дипл. инж. арх.
Милена Вуловић, дипл. инж. грађ.
Слободан Гроздановић, дипл. инж. грађ.
Кристина Бошковић, дипл. инж. арх.
Станислава Илић, дипл. инж. арх.
Вујадин Самарџић, маст. инж. арх.

Обрађивач Извештаја о стратешкој процени утицаја Плана на животну средину: Југословенски институт за урбанизам и становање ЈУГИНУС Д.О.О.
Улица Андрићев венац бр. 2/2, Београд,
Директор: Ивана Марковић, дипл. инж. грађ.

Руководилац радог тима за израду Стратешке процене утицаја Плана на животну средину: Дубравка Павловић, дипл. просторни планер одговорни планер (лиценца бр 100 0008 03) и одговорни урбаниста (лиценца бр 201 0662 04)

Радни тим за израду ПДРа и Извештаја о стратешкој процени утицаја: Дубравка Павловић, дипл. просторни планер
Ивана Марковић, дипл. инж. грађ.
Мирјана Пантић, дипл. инж. саобр.
Валентина Јанковић, дипл. инж. ел.
Милена Вуловић, дипл. инж. грађ.

САДРЖАЈ ИЗВЕШТАЈА:

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

1. ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ

- 1.1. КРАТАК ПРЕГЛЕД САДРЖАЈА И ЦИЉЕВА ПЛАНА, ПЛАНСКЕ КОНЦЕПЦИЈЕ И ОДНОСА СА ДРУГИМ ПЛАНОВИМА И ПРОГРАМИМА
- 1.2. ПРЕГЛЕД ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА И КВАЛИТЕТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ НА ПОДРУЧЈУ НА КОЈЕ СЕ ИЗВЕШТАЈ ОДНОСИ
 - 1.2.1. ПРИКАЗ ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА СА АСПЕКТА ПРИРОДНИХ УСЛОВА
 - 1.2.2. ПРИКАЗ ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА СА АСПЕКТА СТВОРЕНИХ УСЛОВА И ФУНКЦИОНИСАЊА ПРОСТОРА
 - 1.2.3. ПРИКАЗ ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ
- 1.3. КАРАКТЕРИСТИКЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У ОБЛАСТИМА ЗА КОЈЕ ПОСТОЈИ МОГУЋНОСТ ДА БУДУ ИЗЛОЖЕНЕ ЗНАЧАЈНОМ УТИЦАЈУ
- 1.4. РАЗМАТРАНА ПИТАЊА И ПРОБЛЕМЕ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У ПЛАНУ И ПРИКАЗ РАЗЛОГА ЗА ИЗОСТАВЉАЊЕ ОДРЕЂЕНИХ ПИТАЊА И ПРОБЛЕМА ИЗ ПОСТУПКА ПРОЦЕНЕ
- 1.5. ПРИКАЗ ПРИПРЕМЉЕНИХ ВАРИЈАНТНИХ РЕШЕЊА КОЈА СЕ ОДНОСЕ НА ЗАШТИТУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ОПШТУ ПЛАНСКУ КОНЦЕПЦИЈУ У ПЛАНУ, УКЉУЧУЈУЋИ ВАРИЈАНТНО РЕШЕЊЕ НЕРЕАЛИЗОВАЊА ПЛАНА И НАЈПОВОЉНИЈЕ ВАРИЈАНТНО РЕШЕЊЕ СА СТАНОВИШТА ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ
- 1.6. РЕЗУЛТАТИ ПРЕТХОДНИХ КОНСУЛТАЦИЈА СА ЗАИНТЕРЕСОВАНИМ ОРГАНИМА И ОРГАНИЗАЦИЈАМА БИТНЕ СА СТАНОВИШТА ЦИЉЕВА И ПРОЦЕНЕ МОГУЋИХ УТИЦАЈА СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ.

2. ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ И ИЗБОР ИНДИКАТОРА

- 2.1. ОПШТИ ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ
- 2.2. ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ
- 2.3. ИЗБОР ИНДИКАТОРА

3. ПРОЦЕНА МОГУЋИХ УТИЦАЈА СА ОПИСОМ МЕРА ПРЕДВИЂЕНИХ ЗА СМАЊЕЊЕ НЕГАТИВНИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

- 3.1. ПРИКАЗ ПРОЦЕЊЕНИХ УТИЦАЈА ПЛАНА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ
- 3.2. ОПИС МЕРА ЗА СПРЕЧАВАЊЕ И ОГРАНИЧАВАЊЕ НЕГАТИВНИХ, ОДНОСНО УВЕЋАЊЕ ПОЗИТИВНИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

3.2.1. МЕРЕ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

3.2.2. УСЛОВИ И МЕРЕ ЗАШТИТЕ ПРИРОДНИХ ДОБАРА И ВРЕДНОСТИ И ПОСЕБНО УГРОЖЕНИХ ДЕЛОВА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

3.2.3. УСЛОВИ И МЕРЕ ЗАШТИТЕ ОД ЕЛЕМЕНТАРНИХ И ДРУГИХ ВЕЋИХ НЕПОГОДА, ТЕХНИЧКО-ТЕХНОЛОШКИХ НЕСРЕЋА И РАТНИХ ДЕЈСТАВА

3.2.4. УСЛОВИ И МЕРЕ ЗАШТИТЕ НЕПОКРЕТНИХ КУЛТУРНИХ ДОБАРА

3.2.5. СМАЊЕЊЕ НЕГАТИВНИХ ЕФЕКТА, КАТАСТАР ЗАГАЂИВАЧА, МОНИТОРИНГ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ОСТАЛЕ МЕРЕ И АКТИВНОСТИ

3.2.6. СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗРАДУ ТЕХНИЧКЕ И ПЛАНСКЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ

4. СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗРАДУ СТРАТЕШКИХ ПРОЦЕНА НА НИЖИМ ХИЈЕРАРХИЈСКИМ НИВОИМА И ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА ПРОЈЕКТА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

- 4.1. СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ НА НИЖИМ ХИЈЕРАРХИЈСКИМ НИВОИМА
- 4.2. ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА ПРОЈЕКТА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

5. ПРОГРАМ ПРАЋЕЊА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У ТОКУ СПРОВОЂЕЊА ПЛАНА И ПРОГРАМА (МОНИТОРИНГ)

5.1. ОПИС ЦИЉЕВА ПЛАНА И МОНИТОРИНГА

5.2. ИНДИКАТОРИ ЗА ПРАЋЕЊЕ СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И МОНИТОРИНГ

5.3. ПРАВА И ОБАВЕЗЕ НАДЛЕЖНИХ ОРГАНА

5.4. ПОСТУПАЊЕ У СЛУЧАЈУ ПОЈАВЕ НЕОЧЕКИВАНИХ НЕГАТИВНИХ УТИЦАЈА

6. ПРИКАЗ КОРИШЋЕНЕ МЕТОДОЛОГИЈЕ И ТЕШКОЋЕ У ИЗРАДИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ

7. ПРИКАЗ НАЧИНА ОДЛУЧИВАЊА, ОПИС РАЗЛОГА ОДЛУЧУЈУЋИХ ЗА ИЗБОР ДАТОГ ПЛАНА И ПРОГРАМА СА АСПЕКТА РАЗМАТРАНИХ ВАРИЈАНТНИХ РЕШЕЊА И ПРИКАЗ НАЧИНА НА КОЈИ СУ ПИТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ УКЉУЧЕНА У ПЛАН ИЛИ ПРОГРАМ

8. ЗАКЉУЧЦИ ДО КОЈИХ СЕ ДОШЛО ТОКОМ ИЗРАДЕ ИЗВЕШТАЈА О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ ПРЕДСТАВЉЕНИ НА НАЧИН РАЗУМЉИВ ЈАВНОСТИ

I УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Стратешка процена утицаја на животну средину је инструмент којим се описују, вреднују и процењују могући значајни утицаји планских решења на животну средину до којих може доћи имплементацијом плана, и одређују мере за смањење негативних утицаја на животну средину и здравље људи. Она треба да интегрише циљеве и принципе одрживог развоја у плановима, а да се тиме избегну или ограниче негативни утицаји на животну средину и на здравље и добробит локалног становништва.

Израда Стратешке процене утицаја на животну средину се одвија у 3 фазе. Прва фаза представља доношење Одлуке о потреби израде Стратешке процене утицаја на животну средину, након чега се приступа њеној изради а након тога следи трећа фаза, фаза давања сагласности на Извештај.

Стратешка процена утицаја на животну средину ради се са циљем обезбеђивања заштите животне средине и унапређивање одрживог развоја, интегрисањем основних начела заштите животне средине у поступак припреме, израде и доношења Плана.

Главни њен задатак је да олакша благовремено и систематично разматрање могућих утицаја на животну средину на нивоу стратешког доношења одлука о плановима и програмима уважавајући принципе одрживог развоја. Интегрисањем поступка стратешке процене утицаја у процес припреме, израде и доношења Плана омогућава се ефикаснија инструментализација стратешке процене утицаја на животну средину у урбанистичком планирању.

Носилац израде Извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину је Југословенски институт за урбанизам и становање "ЈУГИНУС" ДОО, а Извештај је урађен на основу Одлуке о изради Плана генералне регулације насеља Владичин Хан („Службени лист града Врања“, број 30/19 и/20).

Процедура израде Извештаја прати процедуру доношења Плана детаљне регулације, чији је и саставни део. То пружа могућност ефикаснијег и благовременог деловања на планска решења и то све са циљем заштите и унапређења животне средине на територији планског подручја.

II ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ

План генералне регулације насеља Владичин Хан (у даљем тексту План или ПГР) је основни плански документ на локалном нивоу који даје смернице за непосредну примену и разраду планских решења и успоставља оквир за одобравање и реализацију пројеката у погледу локације, природе, обима и услова функционисања. План генералне регулације представља правни и урбанистички основ за издавање Информације и локацији за изградњу и реконструкцију објеката и за уређење површина јавне намене, као и свих површина на осталом грађевинском земљишту, у границама Плана, а према правилима из овог плана и у складу са Законом о планирању и изградњи ("Службени гласник РС", бр. 72/2009, 81/2009 - испр., 64/2010 - одлука УС, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - одлука УС, 50/2013 - одлука УС, 98/2013 - одлука УС, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - др. закон и 9/2020.)

Изради овог Плана генералне регулације насеља Владичин Хан и Извештаја о стратешкој процени утицаја Плана генералне регулације насеља Владичин Хан на животну средину (у даљем тексту Извештај о СПУ или СПУ) приступа се на основу Одлуке о изради Плана генералне регулације насеља Владичин Хан („Службени лист града Врања“, број 30/19 и/20). План и Извештај о СПУ су урађени у складу са Законом о планирању и изградњи, Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину ("Службени Гласник РС", број 135/04 и 88/10), Правилником о садржини, начину и поступку израде докумената просторног и урбанистичког планирања ("Службени гласник РС", бр. 32/2019) и Правилником о општим правилима за парцелацију, регулацију и изградњу ("Службени Гласник РС" бр. 22/15). Плански основ за План о Извештај о СПУ представљају Просторни план општине Владичин Хан („Службени лист града Врања“ број 22/10), заједно са Извештајем о стратешкој процени утицаја Просторног плана општине Владичин Хан на животну средину, као и просторни планови вишег реда: ППППН инфраструктурног коридора Ниш–граница Републике Македоније („Службени гласник РС“, број 77/02 и 59/06) и Регионални просторни план јужног Поморавља ("Сл. гласник РС“, број 83/10).

1.1. КРАТАК ПРЕГЛЕД САДРЖАЈА И ЦИЉЕВА ПЛАНА, ПЛАНСКЕ КОНЦЕПЦИЈЕ И ОДНОСА СА ДРУГИМ ПЛАНОВИМА И ПРОГРАМИМА

- ОБУХВАТ И ГРАНИЦЕ ПЛАНА

Планом генералне регулације је обухваћено целокупно насеље Владичин Хан са централном зоном и насељима лоцираним по њеном ободу (спонтано изграђене зоне, као и оне у којима се изградња одвијала на основу усвојених планова).

Укупна површина територије Плана износи 432,79ха .

Према наведеној одлуци граница планског обухвата је следећа: почетна тачка се налази на ушћу потока Џемен-долина у Реку Јужна Морава. Од ове тачке граница иде на исток, узводно левом обалом потока Џемен-долина у дужини од 400,0m, а затим скреће на југ, пресеца поток Џемен-долина и иде границом парцела рој 152, 137, 123, 124 (обухвата их) и излази на пут – кат. парцела број 122. Одатле граница продужава поменутиим путем (не обухвата га) у дужини од око 180m, а потом на исток поред парцела број 132, 1458, 1459, 1455, 1449 и 238, у дужини од 470m (обухвата их).

Граница даље продужава на југ, поред парцела број 238/1, 1448, 1447/1, 1445 и 1450 и излази на пољски пут – кат. парцела број 1582, у дужини од 400m (обухвата их). Одавде граница продужава пољским путем, кат. парцела број 1582 у дужини од 300m (обухвата га), излази на пут кат. парцела број 3734 и наставља путем у правцу југоистока у дужини од 500m (обухвата га), излази на пут Сурдулица – Владичин Хан (не обухвата га). Граница затим пресеца поменути пут и скреће на запад, поменутиим путем у дужини од 30m (обухвата га), скреће на југозапад, пресеца реку Врлу – кат. парцела 3755, а затим у успону границом парцеле 2630

(обухвата је) у дужини од 150m излази на новопросечени пут Владичин Хан – Прекодолце, преко потеза „Камен“. Од ове тачке граница скреће на исток поменутиим путем, у дужини од 150m (обухвата га), а затим скреће на југ, у успону путем – кат. парцела број 3741 Прекодолце - Полом, у дужини од 200m (обухвата га), скреће на исток поред парцела број 2933, 2922, 2917, 2916, 2915, 2914, 2913, 2911/1, 2911/2 и излази на пут – кат. парцела број 3741, на месту званом „Костановац“.

Ова граница се потом пружа на југ, пресеца поменути пут, а затим границом парцела број 118/8, 116/1, 116/10 (обухвата их) у дужини од 180m до тромеђе катастарских парцела 118/1 118/4 и 152/2. Од ове тромеђе праница иде на југ, границом парцеле 152/2 у дужини од 300m (обухвата је), скреће на исток у дужини од 20m поред парцеле број 145/1 (обухвата је) и излази на пут – кат. парцела број 2291. Граница наставља поменутиим путем у дужини од 600m (не обухвата га), а затим скреће на запад изломљеном линијом поред парцела број 466/2, 467, 472, 473, 476, 485/1, 488 и 490 (обухвата их) до тромеђе парцела 490, 497 и 498/1. Граница даље скреће на југ поред парцела 498/1, 498/2 (обухвата их) до кат. парцела број 691, 679 и 493 односно до тромеђе тих парцела. Од ове тромеђе скреће на запад, пресеца пут Владичин Хан – Полом, пресеца ауто-пут – кат. парцела 2307/1, а затим поред парцела број 648 и 640 (обухвата их) скреће на север поред пацела број 640, 639, 630, пресеца пут – кат. парцела број 2292 и обухвата парцеле број 507, 291/1, 291/3, 265, 262, 263/4, 253/3, 258, 256, 255, 254, 253 и 246/3, до реке Јужне Мораве, код тромеђе катастарских парцела број 246/3, 247 и 2306.

Одавде граница скреће на северозапад обалом реке Јужна Морава у дужини од 600m, до тромеђе КО Полом, КО Репинце и КО Владичин Хан. Граница затим скреће на запад, пресеца реку Јужна Морава у дужини од 80m, пресеца железничку пругу Београд – Скопље у дужини од 15m, пресеца пут Владичин Хан – Врање у дужини од 10m, а затим скреће на југ поменутиим путем у дужини од 150m (не обухвата га). Одавде граница Плана наставља у успону кроз потес „Јабукарница“ границом парцела број 516/1, 518, 510/2, 485, 486/4, 489, 493, 495, 496, 497, 499 (обухвата их) и избија на пут – кат. парцела број 2444 (не обухвата га).

Одавде граница креће на северозапад, десном страном пута – кат. парцела број 2244 (не обухвата га) у дужини од 400m, напушта пут и границом парцела број 433, 431, 429, 424/1, 423 и 420 (обухвата их), скреће на југозапад у успону левом страном пута Владичин Хан – Репинско гробље, у дужини од 140m, пресеца пут и у паду, границом парцеле број 406 се спушта у Дулански поток, скреће на запад узводно Дуланским птоком у дужини од 600m, одакле скреће на север границом парцела 347/1, 347/36, 347/39, 347/50, 347/51, 347/52 и 347/53 (обухвата их) избија на пут Владичин Хан – Куново, скреће на исток поменутиим путем (не обухвата га) у дужини од 60m, скреће на североисток, пресеца пут границом парцеле број 331/2 (обухвата је), излази на пут – кат. парцела број 334 и десном страном овог пута (не обухвата га) у дужини од 350m, пресеца пут Владичин Хан – Доње Јабуково и у паду, границом парцеле 1161 (обухвата је) се спушта у реку Калиманку. Одавде граница Плана иде на исток, низводно реком Калиманком (не обухвата је) у дужини од 500m, до шпирона код стругаре, пресеца реку, обухвата парцеле рој 1125, 1082/7, 1080, 1083/3, 1084/3, 1084/2, 1084/1 и 1085, пресеца пут – кат. парцела број 408, а затим границом парцела 1066, 1065, 1063, 1056, 1053, 971 и 1045 избија на пут – кат. парцела број 1010, пресеца овај пут, обухвата парцеле број 997/1, 981/1, 1003, излази на пут – кат. парцела број 1407 Владичин Хан – Доње Јабуково. Граница продужава поменутиим путем у дужини од 70m (обухвата га), пресеца поменути пут и путем – кат. парцела број 726 (обухвата га), пресеца пут Владичин Хан – Доње Јабуково за махалу „Кун“, а затим се путем – кат. парцела број 597 (обухвата га) спушта до потока Топило.

У наставку граница скреће на исток, низводно потоком Топило у дужини од 400m, пресеца поток Топило и у успону, границом парцеле број 480/34, до пута – кат. парцела број 1405/1, а потом овим путем у успону (обухвата га) у дужини од 250m. граница затим скреће на север и обухвата парцеле број 400 и 401 до пута – кат. парцела број 1404/1 Владичин Хан – Горње Јабуково, скреће на северозапад и поменутиим путем у дужини од 100m (обухвата га) пресеца пут и у правцу северозапада границом парцела 269, 271, 272, 275, 276, 282 и 285 (обухвата их) и излази на државни пут II реда Владичин Хан – Предејане, пресеца поменути пут, скреће на југоисток, обухвата поменути пут у дужини од 200m, потом скреће на северозапад код северног улаза у тунел на железничкој прузи Београд – Скопље, обухвата парцелу број 306 и

излази на реку Јужна Морава. Граница на крају наставља узводно деном обалом Јужне Мораве у дужини од 700m (не обухвата је), а затим скреће на исток, пресеца реку Јужна Морава и долази до почетне тачке.

Све поменуте катастарске парцеле обухваћене наведеном границом налазе се у обухвату Плана.

- **САДРЖАЈ, ПОВОД И ЦИЉ ИЗРАДЕ ПЛАНА**

I ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ

1.0. ОПШТИ ДЕО

- 1.1. ПОВОД И ЦИЉ ЗА ИЗРАДУ ПЛАНА
- 1.2. ОБУХВАТ ПЛАНА
 - 2
- 1.3. ПРАВНИ И ПЛАНСКИ ОСНОВ
- 1.4. ИЗВОД ИЗ ПЛАНА ВИШЕГ РЕДА
- 1.5. АНАЛИЗА И ОЦЕНА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА
 - 1.5.1. Природни услови и ресурси
 - 1.5.2. Постојеће стање грађевинског земљишта
 - 1.5.3. Биланс постојећих намена на територији Плана
 - 1.5.4. Постојеће стање комуналне инфраструктуре
 - 1.5.1. Животна средина, природне вредности и споменици културе
 - 1.5.2. Закључне карактеристике предложеног решења

II ПЛАНСКИ ДЕО

1.0. КОНЦЕПЦИЈА ПЛАНИРАНИХ НАМЕНА

- 1.1. ПРИНЦИПИ И ЦИЉЕВИ УРЕЂЕЊА И ИЗГРАДЊЕ НА ПОДРУЧЈУ ПЛАНА

2.0. ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА

- 2.1. ГРАЂЕВИНСКО ПОДРУЧЈЕ
 - 2.2. ПОДЕЛА ТЕРИТОРИЈЕ ПЛАНА НА ЗОНЕ
 - 2.3. ПЛАНИРАНЕ НАМЕНЕ И НАЧИН КОРИШЋЕЊА ЗЕМЉИШТА
 - 2.4. ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА ЗА ПОВРШИНЕ И ОБЈЕКТЕ ЈАВНЕ НАМЕНЕ
 - 2.4.1. Јавне службе, комплекси и објекти
 - 2.4.1.1. Дечије установе – J1
 - 2.4.1.2. Основне школе – J2
 - 2.4.1.3. Средње школе – област образовања – стандардни ниво – J3
 - 2.4.1.4. Објекти примарне здравствене заштите – Дом здравља – J4
 - 2.4.1.5. Објекти културе - Центар Владичин Хан – J5 и библиотека – J6
 - 2.4.1.6. Администрација– Општина и Општински суд – J7, Центар за социјални рад – J8 и Полицијска управа - J9
 - 2.4.1.7. Рекреативни спортски комплекси и објекти – СЦ „Куњац“ – J10
 - 2.4.2. Комунални комплекси и објекти
 - 2.4.2.1. Градска „зелена“ пијаца – K1
 - 2.4.2.2. „Сајмиште“ – K2
 - 2.4.2.3. Градско гробље – K3
 - 2.4.2.4. Црпна станица – K4
 - 2.4.2.5. Парцеле појединих комуналних предузећа
 - Ветеринарска амбуланта – K5, Ватрогасна станица – K6, Пошта – K7, Предузеће за одржавање путева – K8, Електродистрибуција – K9
 - 2.4.2.6. База за одржавање ауто-пута Е75 - ДП IА реда - А1 - K10
 - 2.4.3. Саобраћајни комплекси

- 2.4.3.1. Аутобуска станица – С1
- 2.4.3.2. Железничка станица – С2
- 2.5. ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА ЗА ПОВРШИНЕ И ОБЈЕКТЕ ОСТАЛЕ НАМЕНЕ
 - Урбанистички параметри за намене на осталом грађевинском земљишту
- 2.5.1. Породично становање са једнострано и двострано узиданим објектима саделатностима у приземљу у наслеђеном градском ткиву - ТЦ 1
- 2.5.2. Породично становање са слободностојећим објектима у наслеђеном градском ткиву - ТЦ 2
- 2.5.3. Породично становање са слободностојећим објектима на парцели изван градског центра - ТЦ 3
- 2.5.4. Породично становање са слободностојећим објектима на узаним и дубоким парцелама - ТЦ 4
- 2.5.5. Колективно становање у вишеспратним стамбеним објектима на појединачним парцелама, са заједничким просторима за паркирање у централној градској зони - ТЦ 5
- 2.5.6. Производни комплекси - ТЦ 6
- 2.5.7. Комерцијални садржаји, трговина, угоститељство, услуге, пословање - ТЦ 7 (7а, 7б, 7в, 7г)
- 2.5.8. Комерцијални садржаји као допуна спортско-рекреативном центру – ТЦ-8
- 2.5.9. Верски објекти и комплекси - ТЦ 9
- 2.6. БИЛАНС ПЛАНИРАНИХ ПОВРШИНА
 - 2.7. КОМПАТИБИЛНОСТ ПЛАНИРАНИХ НАМЕНА
 - 2.8. САОБРАЋАЈНЕ ПОВРШИНЕ И САОБРАЋАНИЦЕ
 - 2.8.1. Друмски саобраћај
 - 2.8.2. Мрежа саобраћајница
 - 2.8.3. Јавни саобраћај
 - 2.8.4. Паркирање возила
 - 2.8.5. Станице за снабдевање горивом
 - 2.8.6. Железничка инфраструктура
 - 2.8.7. Пешачки и бициклистички саобраћај
 - 2.8.8. Правила за саобраћајнице
 - 2.9. КОМУНАЛНА ИНФРАСТРУКТУРА
 - 2.9.1. Хидротехничка инфраструктура
 - 2.9.2. Водно земљиште – река Јужна Морава
 - 2.9.3. Електроенергетска инфраструктура
 - 2.9.4. Телекомуникациона мрежа
 - 2.10. ПРАВИЛА ЗА УРЕЂЕЊЕ ЗЕЛЕНИХ ПОВРШИНА
 - 2.10.1. Зелене површине на грађевинском земљишту јавне намене
 - 2.10.1.1. Правила за парковске површине - градски парк и остале површине парковског типа
 - 2.10.1.2. Правила за дрвореде и остале пратеће зелене површине дуж саобраћајница
 - 2.10.1.3. Правила за зелене површине на парцелама јавних административних објеката
 - 2.10.1.4. Правила за зелене површине на парцелама дечијих установа, основних и средњих школа и других простора за боравак деце
 - 2.10.1.5. Правила за зеленило уз пешачке површине
 - 2.10.1.6. Правила за зелене површине на парцели Дома здравља
 - 2.10.1.7. Правила за зелене површине на комплексима спорта и рекреације
 - 2.10.1.8. Правила за зелене површине гробља
 - 2.10.1.9. Правила за уређене заштитне појасеве
 - 2.10.1.10. Правила за ванградске објекте пејсажне архитектуре
 - 2.10.2. Зелене површине на грађевинском земљишту остале намене
 - 2.11. УСЛОВИ И МЕРЕ ЗАШТИТЕ
 - 2.11.1. Услови и мере за заштиту животне средине и заштиту природе
 - 2.11.2. Услови и мере за заштиту од елементарних непогода и заштите од интереса за одбрану
 - 2.11.3. Услови и мере за уређење и заштиту културних добара
 - 2.11.4. Смањење негативних ефеката, катастар загађивача, мониторинг животне средине и остале мере и активности

- 2.11.5. Смернице за израду техничке и планске документације
- 2.12. ПОСЕБНИ УСЛОВИ ПРИСТУПАЧНОСТИ ОБЈЕКТА И ПОВРШИНА ЈАВНЕ НАМЕНЕ ОСОБАМА СА ПОСЕБНИМ ПОТРЕБАМА
- 2.13. ИНЖЕЊЕРСКО ГЕОЛОШКИ УСЛОВИ ЗА УРЕЂЕЊЕ ТЕРЕНА
- 2.14. МЕРЕ И УСЛОВИ ЗА ЕНЕРГЕТСКУ ЕФИКАСНОСТ ИЗГРАДЊЕ

3.0. ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА

- 3.1. ОПШТА ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА И КОМПАТИБИЛНЕ НАМЕНЕ
- 3.2. ОПШТА ПРАВИЛА ПАРЦЕЛАЦИЈЕ
- 3.3. ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА НА ГРАЂЕВИНСКОМ ЗЕМЉИШТУ ЈАВНЕ НАМЕНЕ
 - 3.3.1. Јавне службе – појединачне парцеле са јавним објектима
 - 3.3.2. Комунални објекти и садржаји
 - 3.3.3. Саобраћајне површине и комплекси
 - 3.3.4. Правила грађења на водном земљишту
- 3.4. ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА НА ГРАЂЕВИНСКОМ ЗЕМЉИШТУ ОСТАЛЕ НАМЕНЕ
 - 3.4.1. Општа правила за грађевинске парцеле
 - 3.4.3. Општа правила за постојеће објекте
 - 3.4.4. Општа правила за изградњу интерних саобраћајница – колских приступа
 - 3.4.5. Правила за становање
 - 3.4.5.1. Породично становање са делатностима и приземљу са једнострано и двострано узиданим објектима са делатностима у приземљу - ТЦ 1
 - 3.4.5.4. Породично становање са слободностојећим објектима на узаним и дубоким парцелама (стамбени блокови дефинисани нерегулисаним матрицом саобраћајница, врло мале просторне интервенције, могућа изградња нових објеката у затеченом градитељском кључу) - ТЦ 4
 - 3.4.5.5. Вишеспратно становање у вишеспратним стамбеним објектима на заједничким парцелама са заједничким просторима за паркирање у централној градској зони – ТЦ 5
 - 3.4.6. Правила за парцеле производних комплекса
 - организација нових и реконструкција постојећих производних погона у складу са Законом дозвољеним параметрима за одређене врсте делатности - ТЦ - 6
 - 3.4.7. Правила за комерцијалне садржаје
 - трговина, угоститељство, услуге, пословање - ТЦ 7 (7а, 7б, 7в, 7г)
 - 3.4.8. Правила за комерцијалне садржаје допуна спортско-рекреативном центру – ТЦ-8
 - 3.4.9. Правила за верске објекти и комплексе – ТЦ-9
 - 3.4.10. Правила за озелењавање на грађевинском земљишту остале намене
 - 3.4.11. Забрањена градња

4.0. СПРОВОЂЕЊЕ ПЛАНА

- 4.1. ОДНОС ПРЕМА ПОСТОЈЕЋОЈ ПЛАНСКОЈ ДОКУМЕНТАЦИЈИ
- 4.2. СМЕРНИЦЕ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ПЛАНА

ГРАФИЧКИ ПРИЛИЗИ

- 1. ПОСТОЈЕЋА НАМЕНА ПОВРШИНА 1: 5000
- 2. ПЛАН НАМЕНЕ ПОВРШИНА 1: 2500
- 3. ПЛАН РЕГУЛАЦИЈЕ И НИВЕЛАЦИЈЕ 1: 2500
- 4. ПЛАН САОБРАЋАЈА И САОБРАЋАЈНИХ ПОВРШИНА 1: 2500
- 5. ПЛАН ХИДРОТЕХНИЧКЕ И ГАСОВОДНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ 1: 2500
- 6. ПЛАН ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТСКЕ И ТК ИНФРАСТРУКТУРЕ 1: 2500
- 7. СПРОВОЂЕЊЕ ПЛАНА 1: 5000

ДОКУМЕНТАЦИЈА ПЛАНА

- Одлука о изради Плана генералне регулације
- Извештај о обављеном Раном јавном увиду
- Услови ЈКП-а и осталих институција

- Студија геотехничких услова санације клизишта у насељу Кула у Владичином Хану (Институт за путеве АД Београд, 2015. године) – поседује Општина
- Регистрација ЈУГИНУС ДОО
- Лиценца одговорног урбанисте
- Решење о именовању одговорног урбанисте
- Изјава одговорног урбанисте и
Гафички део документације
Д1 КАТАСТАРСКО ТОПОГРАФСКИ ПЛАН СА ГРАНИЦОМ 1:
5000

Општи циљеви израде Плана, разлози за израду и поступак израде

Основни разлог израде Плана генералне регулације за насеље Владичин Хан је усклађивање планских решења датих у Плану генералне регулације насеља Владичин Хан ("Службени лист Општине Владичин Хан" број 25/07), Изменама и допунама плана генералне регулације насеља Владичин Хан ("Службени лист града Врања" број 7/2014), Изменама и допунама плана генералне регулације насеља Владичин Хан ("Службени лист града Врања" број 6/2019) и новонасталим потребама локалне заједнице и појединих власника/корисника на предметном подручју за одређеним променама у планском решењу.

Циљ израде овог плана је формирање планског основа за рационално уређивање и коришћење простора у обухвату Плана, односно обезбеђивање просторних услова за:

- уређење насељеног места;
- поделу простора на посебне целине и зоне;
- одређивање претежне намене земљишта по зонама и целинама;
- утврђивање регулационих линија улица, нивелационих кота раскрсница улица и површина јавне намене;
- правце, коридоре и капацитете саобраћајне, енергетске, водопривредне, комуналне и друге инфраструктуре.

У складу са дефинисаним циљевима:

- спроведена су примењена геотехничка истраживања на основу Закона о рударству и геолошким истраживањима („Службени гласник РС“, број 101/2015 и 95/2018 –Закон) ради утврђивања услова заштите ресурса и резерви подземних вода и утврђивања карактеристика геолошке средине за потребе просторног и урбанистичког планирања.
- извршено прикупљање и формирање информационо – студијске основе са елементима од значаја за израду Плана,
- обављена анализа и оцена затеченог стања на предметном подручју,
- обављено сагледавање релевантних планских условљености на предметном подручју,
- извршено верификовање обухвата Плана и планираног грађевинског подручја,
- извршена процена развојних могућности са аспекта доступности грађевинског земљишта, неопходности и могућности опремања земљишта потребном комуналном инфраструктуром и
- дефинисање принципа прелиминарне поделе подручја на просторне целине према урбанистичким показатељима и типичним карактеристикама, за које ће Планом бити дефинисана засебна правила уређења и правила грађења.

Основни принципи и циљеви на којима се заснива предложено решење су:

- усклађивање планиране изградње и реконструкције са урбанистичким параметрима и показатељима у складу са Правилником о садржини, начину и поступку израде докумената просторног и урбанистичког планирања („Службени гласник РС“ број 32/2019);
- очување постојеће регулације и максимално очување постојеће парцелације и дефинисање услова за нову парцелацију на неизграђеним деловима територије,
- задржавање свих неплански изграђених објеката који се кроз реконструкцију могу уклопити у нова решења и услове ЈКП-а и надлежних институција;
- организација линеарних стамбених зона са делатностима уз постојеће путне правце према околним насељима,

- формирање стамбених зона, односно групација на слободним комплексима у непосредној околини градског центра;
- могућност етапне реализације појединих зона и комплекса;
- усклађивање планираних намена, површина и урбанистичких параметара, са реалним потребама Општине, становника и појединих привредних субјеката;
- изградња и реконструкција објеката и комплекса јавних служби,
- организација пратећих комерцијалних садржаја – трговина, услуге, неопходних у новоформираним стамбеним зонама,
- обезбеђивање потребних паркинг места за планиране објекте и јавне садржаје,
- изградња и уређење јавних спортских, рекреативних и слободних зелених неуређених површина,
- реконструкција постојећих и изградња нових саобраћајница,
- реконструкција постојеће и изградња нове комуналне инфраструктуре.

- КОНЦЕПЦИЈА УРЕЂЕЊА ПЛАНСКОГ ПОДРУЧЈА И ПОДЕЛА НА КАРАКТЕРИСТИЧНЕ ЗОНЕ

Планско решење предметног плана је базирано на изменама и допунама ПГР насеља Владичин Хан, које су рађене у међувремену након доношења ПГР 2007. године - Измене и допуне плана генералне регулације насеља Владичин Хан ("Службени лист града Врања" број 7/2014), Измене и допуне плана генералне регулације насеља Владичин Хан ("Службени лист града Врања" број 6/2019) и иницијатива Општине које се односе на поједине измене по питању појединих намена, односно саобраћајног решења.

Предложени концепт развоја је, полазећи од анализе постојећег стања, условљености из планова вишег реда и важећег Закона о планирању и изградњи, заснован на усклађивању започетих, реализованих и планираних промена на овом простору Ове интервенције подразумевају одређене промене саобраћајне мреже, намене мањих површина на територији Плана. Поједине зоне су заузеле обимном непланском стамбеном изградњом, док су неки комплекси индустријско комерцијалне зоне неизграђени и неуређени.

Затечени неплански изграђени објекти и комплекси, који могу да се ускладе са условима ЈКП и других надлежних институција, се овим планом задржавају, уз могућност неопходних интервенција на објектима и слободним површинама, како би се постигла боља и правилна организација простора, саобраћајна повезаност и комунална опремљеност. Такође се задржавају и већ јасно дефинисане и трасиране саобраћајнице, које условљавају диспозицију регулационих и грађевинских линија и намећу будућу структуру градње на овом простору.

Генерално, постојеће парцеле са објектима породичног становања, који се задржавају, неће мењати свој статус. Предвиђене интервенције су усмерене ка даљем унапређењу овог простора кроз реконструкцију и адаптацију постојећих објеката (до Законом дефинисаних урбанистичких параметара за одређени тип изградње), затим изградњу нових објеката, на новоформираним грађевинским парцелама, уређење слободних површина, како јавних паркова и пешачких зона, тако и оних на парцелама јавних служби (школе, дечија установа, дом здравља, спортска дворана) и делатности, реконструкцију постојећих и изградњу нових саобраћајница и саобраћајних површина.

Предвиђено је такође и активирање неизграђених парцела у оквиру стамбених зона на ободу насеља, на којима је започета индивидуална стамбена изградња, тако да се у потпуности уклопи у постојећу урбану матрицу. За индивидуалну стамбену изградњу су планиране и парцеле, односно зоне непосредно уз постојеће и новопланиране саобраћајнице и то посебно делове насеља који гравитирају центру.

Подела територије плана на зоне

Подручје Плана је територијално подељено на дванаест зона, које обухватају карактеристичне и препознатљиве делове насеља, у оквиру којих су предвиђене и међусобно усклађене различите типичне целине формиране на основу типа становања, начина изградње објеката и основне намене простора.

- **ЗОНА 1 – „Центар“:** заузима централни део насеља на левој обали Јужне Мораве, захватајући простор и блокове између реке и улица Светосавске и Ратка Павловића.
- **ЗОНА 2 – „Центар“:** заузима централни део насеља на десној обали Јужне Мораве на коме се налазе најзначајнији јавни садржаји и производни комплекси.
- **ЗОНА 3 – „Големи Рид“:** обухвата простор северно од реке Калиманке до потока Топило, источно од Светосавске улице.
- **ЗОНА 4 – „Кула“:** заузима најсевернији део насеља. Лоцирана је између потока Топило, Светосавске улице и Јужне Мораве, обухватајући насеља Кула и Бојчинце.
- **ЗОНА 5 – „Нектар“:** обухвата појас између Светосавске улице и Јужне Мораве на коме се налазе производни комплекси „Нектар“ и „Делишес“ и неуређено земљиште уз реку.
- **ЗОНА 6 – „Падина – Рудеж“:** обухвата комплекс стамбених насеља између реке Калиманке и Дуланског потока.
- **ЗОНА 7 – „Голема Глава - Репинце“:** простира се јужно од Дуланског потока, на левој обали Јужне Мораве и обухвата приградска стамбена насеља Две Бразде и Голема Глава.
- **ЗОНА 8 – „Трач“, „Леменча“ и насеље „Код Цркве“:** налази се на десној обали Јужне Мораве, северно од реке Врле, обухватајући истоимена насеља.
- **ЗОНА 9 – „Дуге њиве – Осларци“:** обухвата простор јужно између реке Врле и ауто-пута на коме се налазе велики пољопривредне површине и стамбене зоне у зони Ауто-пута и у њеном залеђу.
- **ЗОНА 10 – „Полом“:** обухвата најјужнији део територије Плана уз ауто-пут према Врању.
- **ЗОНА 11:** комплекс петље „Владичин Хан“ на Ауто-путу Е-75, јужно од пута за Врање;
- **ЗОНА 12:** простор северно од Реке Врле, између зоне ауто-пута Е-75 и Јужне Мораве.

Планиране намене и начин коришћења земљишта

Површине и објекти јавне намене

Површина јавне намене је простор одређен за уређење или изградњу јавних површина или објеката за које се утврђује општи интерес у складу са посебним законом. У обухвату Плана утврђене су следеће површине и објекти јавне намене:

- објекти јавних служби од општег интереса:
 - предшколске установе,
 - основне школе,
 - средња школа и гимназија,
 - установа примарне здравствене заштите (дом здравља),
 - спортски објекти и комплекси,
 - објекти културе (дом културе)
 - објекти државних служби, локалне самоуправе и друштвено политичке организације,
- саобраћајне површине и саобраћајнице,
- уређене зелене површине,
- инфраструктурни комплекси и објекти,
- комуналне површине и објекти,
- водно и шумско земљиште.

Планским решењем се постојећи капацитети задржавају уз обавезу даљег развоја, унапређивања и проширења уколико за то постоје просторне могућности, до Планом дефинисаних параметара. Обавезне стандардне установе јавних служби, у оквиру нових стамбених зона реализовати у складу са реалним потребама Општине и популационим растом.

Намене јавних садржаја су компатибилне са другим наменама па их је могуће организовати и у оквиру тих намена, кроз планску разраду.

Грађевинско земљиште остале намене

Грађевинско земљиште остале намене на предметној територији је предвиђено за уређење, реконструкцију, или нову изградњу. Територијом Плана су обухваћени простори функционално веома различити, тако да се у оквиру обухвата Плана налазе потпуно урбанизовани простори различите типологије и густине изградње у зони ужег центра насеља, потом простори у широј градској зони који обухватају групације стамбених објеката

формиране концентрично уз центар насеља, приградске стамбене зоне и појединачне комплексе комерцијалних и пословних садржаја лоцираних уз најважније путне правце, или у оквиру већ започетих стамбених зона. У оквиру грађевинског земљишта остале намене Планом су предвиђене следеће намене и типичне целине:

- породично становање са једнострано и двострано узиданим објектима саделатностима у приземљу у наслеђеном градском ткиву - ТЦ 1,
- породично становање са слободностојећим објектима у наслеђеном градском ткиву - ТЦ 2,
- породично становање са слободностојећим објектима на парцели изван градског центра - ТЦ 3,
- породично становање са слободностојећим објектима на узаним и дубоким парцелама - ТЦ 4,
- колективно становање у вишеспратним стамбеним објектима на појединачним парцелама, са заједничким просторима за паркирање у централној градској зони - ТЦ 5,
- производни комплекси – ТЦ 6,
- комерцијални садржаји, трговина, угоститељство, услуге, пословање - ТЦ 7 (7а, 7б, 7в, 7г),
- комерцијални садржаји као допуна спортско-рекреативном центру - ТЦ 8
- верски објекти и комплекси - ТЦ 9 и
- шумски комплекси.

Биланс планираних површина

Табела 4: Биланс планираних површина – упоредна табела

Намена	Постојеће стање		План	
	Површина (ha)	Проц. заст. (%)	Површина (ha)	Проц. заст. (%)
Земљиште јавне намене				
▪ Јавне службе и објекти	9,34	2,1	9,48	2,1
▪ Комунални, инфраструктурни и саобраћајни комплекси и објекти	12,96	3,0	15,90	2,7
▪ Спортско -рекреативни комплекси	3,35	0,8	3,43	0,8
▪ Саобраћајне површине	12,16	2,8	50,56	11,6
▪ Парковске и уређене јавне зелене површине	1,23	0,3	15,12	3,5
Укупно:	39,04	8,97	91,39	21,0
Остало грађевинско земљиште				
▪ Индивидуално становање	121,42	27,9	210,18	48,3
▪ Колективно становање	3,26	0,7	3,52	0,8
▪ Пословни и комерцијални центри и објекти	3,11	0,7	9,76	2,2
▪ Терени за меле спортове и рекреацију	-	-	1,75	0,4
▪ Посебна намена (верски објекти)	0,13	0,03	0,49	0,1
▪ Привредно-технолошке зоне, комплекси и објекти	11,12	2,6	11,12	2,6
Укупно:	139,0	31,95	236,92	54,45
Неизграђено земљиште				
▪ Неизграђено и неуређено земљиште.	13,27	3,1	-	-
▪ Шуме и високо растиње	45,92	10,6	81,16	19,2
▪ Пољопривредне површине	170,35	39,6	-	-
▪ Водно земљиште- речна корита и потоци	25,17	5,8	23,32	4,7
Укупно:	254,71	59,78	104,48	24,54
УКУПНО ПГР:	432,79ha	100%	432,79ha	100%

Компатибилност планираних намена

Изградња и реконструкција објеката мора бити усклађена са Законом о планирању и изградњи и подзаконских аката, уз обавезу поштовања правила парцелације, регулације, параметара и правила изградње дефинисаних у предметном Плану. На подручју насеља и грађевинском земљишту ван насеља, поред стамбених, могу се градити и сви други компатибилни објекти, намене и садржаји који својом делатношћу не могу имати штетног

утицаја на животну средину. У оквиру сваке грађевинске парцеле, а у оквиру дозвољеног процента изграђености парцеле, допуштена је изградња других објеката, као и пратећих и помоћних објеката који су у функцији коришћења главног објекта, чија намена не угрожава главни објекат и суседне парцеле.

Објекат компатибилне намене може се градити на површинама друге претежне намене. Компатибилне намене су: становање, делатности, пословање, трговина, угоститељство, занатство и услуге, комунални и саобраћајни објекти у функцији становања, пословања или снабдевања горивом, здравство, дечија заштита, образовање, култура и верски објекти. Пејзажно уређење, споменици, фонтане, мобилијар и урбана опрема компатибилни су са свим наменама и могу се без посебних услова реализовати на свим површинама.

Табела 5: Компатибилност намена

Доминантна намена	Компатибилне намене
Дечје установе	култура, зеленило, одговарајући објекти саобраћајне и комуналне инфраструктуре
Основне школе	култура, наука, зеленило, одговарајући објекти саобраћајне и комуналне инфраструктуре
Средња школа и гимназија	култура, наука, зеленило, одговарајући објекти саобраћајне и комуналне инфраструктуре
Дом здравља	социјална заштита, зеленило и одговарајући објекти саобраћајне и комуналне инфраструктуре
Дом културе	јавно информисање, образовање, зеленило, услуге, одговарајући објекти саобраћајне и комуналне инфраструктуре
Градска библиотека	јавно информисање, образовање, зеленило, услуге, одговарајући објекти саобраћајне и комуналне инфраструктуре
Администрација	јавно информисање, зеленило, услуге, одговарајући објекти саобраћајне и комуналне инфраструктуре
Комунални објекти и садржаји	зеленило, одговарајући објекти саобраћајне и комуналне инфраструктуре
Спортско рекреациони објекти и садржаји	пејзажно уређене зелене површине, услуге - мањи угоститељски објекти (отвореног или затвореног типа), здравство, одговарајући пратећи објекти саобраћајне и комуналне инфраструктуре
Саобраћајне површине и комплекси	зеленило, одговарајући објекти саобраћајне и комуналне инфраструктуре
Отворени паркинг простори	зеленило, одговарајући објекти саобраћајне и комуналне инфраструктуре
Породично становање са делатностима	зеленило, одговарајући објекти саобраћајне и комуналне инфраструктуре, трговина, занатске радионице, угоститељство
Породично становање	Услужне делатности, непроизводно пословање, зеленило, одговарајући објекти саобраћајне и комуналне инфраструктуре,
Сеоско становање	Услужне делатности, занатска производња, складишта, трговина на велико и мало, одговарајући објекти саобраћајне и комуналне инфраструктуре
Вишепородично становање	Услужне делатности, паркинг простори, зеленило и рекреативне површине, одговарајући објекти саобраћајне и комуналне инфраструктуре
Производни комплекси	Услужне делатности, складишта, занатска производња, трговина на велико и мало, зеленило, одговарајући објекти саобраћајне и комуналне инфраструктуре

Комерцијални садржаји	зеленило, одговарајући објекти саобраћајне и комуналне инфраструктуре
Комерцијални садржаји као допуна спорту	зеленило, одговарајући објекти саобраћајне и комуналне инфраструктуре, угоститељство

- ОДНОС СА ДРУГИМ ПЛАНОВИМА И ПРОГРАМИМА

Просторни план Општине Владичин Хан („Службени гласник града Врања“ број 22/10)

Регионални аспект развоја Општине - регионалне и функционалне везе планског подручја

У макрорегионалном смислу, уочава се двојна гравитација ка суседним регионалним центрима. Подручје Општине Владичин Хан се налази у гравитационом (функционалном) подручју града Врања, али и Лесковца, као регионалних центара. Гравитација ка Врању је израженија али, с обзиром на положај Валдичиног Хана као субрегионалног центра преко којег воде све везе Лесковца и Врања, улога планског подручја је изузетно значајна у погледу комуникације суседних регионалних центара Пчињског и Јабланичког округа. Поред примарне гравитације ка Владичином Хану, као општинском центру, насеља јужног дела Општине више су ослоњена на Врање (првенствено по питању привредног развоја, јавних служби и развоја инфраструктурних система), док се насеља подручја северно од Владичиног Хана, у Грделичкој клисури, више ослањају на Лесковац, као центар вишег ранга.

Моделом просторне организације индустрије у Србији у Владичином Хану се, као подручју на Коридору 10, развија индустријски парк - зона, која ће, заједно са суседним у Врању, Сурдулици и Лесковцу, бити оријентисана ка међународном правцу и Коридору 10, који води долинама Велике и Јужне Мораве са контактима са дунавско - савским појасом и Коридором 7, али и правцима ка суседним државама, првенствено са Бугарском и Македонијом. У националним оквирима, могућности развоја ове зоне везане су за привредну сарадњу са индустријским - привредним центрима, првенствено на магистралним коридорима дуж Западне Мораве.

У складу са положајем и улогом Владичин Хан у регионалном окружењу и везама које он има са суседним општинама, дефинишу се основне смернице за формирање концепта просторног развоја Општине Владичин Хан, којим ће се унапређивати већ постојеће регионалне функције, од којих су најзначајније производња и прерада пољопривредних производа (првенствено воћарство, повртарство, виноградарство, сточарство). Приоритет у наредном периоду треба да представља повећање степена финализације производње и изградња одговарајућих складиштених и прерађивачких капацитета.

Развој привреде - досадашње усмерење на прехрамбену индустрију треба задржати, али и на индустрије које прерађују друге сировине, првенствено дрво, камен, шљунак и песак. Поред наведених, локацијски и други услови погодују и развоју индустрија које прерађују увезене сировине (металска, текстилна, електро и др).

Туризам – до сада није развијан у већој мери, иако постоје веома атрактивни развојни програми и идеје, засновани на природним и створеним потенцијалима. Општина Владичин Хан се, налази на пловном транзитном туристичком правцу – ауто-пута Е-75 Ниш - граница Македоније. На овај правац наслањају се суседна туристичка подручја туристичке регије Крајиште - Власина, као и градски туристички центри Врање и Лесковац и бројне бање у јужном делу Србије. Поментим транзитним туристичким правцем - Коридором 10 којим воде главни транзитни токови кроз Србију. Поменути транзитним туристичким правцем - Коридором 10 доступност Општини Владичин Хан је лако омогућена. Северозападни део Општине Кукавица у брдско - планинском делу, поседују природне лепоте и потенцијале за ловни туризам. Подручје Кукавице је веома интересантно за међуопштинску акцију на уређењу планинске рекреативне ловне зоне, а зона око Јужне Мораве као централне реке резервисана је за плово туристички систем Морава - Вардар и мора се интегрално развијати у кореспонденцији са подручјима суседних општина Врање, Лесковац; слично важи и за подручје уз реку Врлу ка Општини Сурдулица, које је улазна зона ка Власини.

Комунална хигијена - одлагање отпада - је један од веома важних аспеката и видова регионалне сарадње на овом подручју. У том смислу Општина Владичин Хан се ослања на општине Лесковац и Врање у којима се налазе регионални центри за управљање комуналним отпадом.

Саобраћај и технички системи - Општина Владичин Хан, на главном саобраћајном правцу од централне Србије ка Македонији и Грчкој, има веома повољан саобраћајни положај. Од централног инфраструктурног коридора којим воде државни пут и железничка пруга, ауто-пут и пруга за возове великих брзина, одвајају се путни правци ка суседним општинама. Систем за водоснабдевање насеља у јужноморавској долини из Власинског језера је веома значајан за Општину Владичин Хан, јер се из њега водом снабдева већина општинске популације. По дефинисању трасе и изградњи магистралног гасовода "Јужни ток" и прикључења на гасоводни систем, биће омогућена и гасификација Општине.

Развој и уређење мреже насеља

Према функционалној подели сва насеља у мрежи сврстана су у оквиру пет рангова центара и насеља, која су напред набројана:

- општински центар: Владичин Хан;
- субопштински центри: Џеп и Стубал;
- локални центри: Прибој, Лепеница, Јагњило, Јастребац и Белишево;
- развијенија и популациона већа сеоска насеља: Сува Морава, Репинце, Прекодолце, Полом и Житорађе;
- примарна сеоска насеља: Балиновце, Бачвиште, Белановце, Брестово, Врбово, Гариње, Горње Јабуково, Грамађе, Декутинце, Доње Јабуково, Дупљане, Зебинце, Јовац, калиманце, Кацапун, Козница, Копитарце, Костомлатица, Кржинце, Кукавица, Куново, Лебет, Летовиште, Љутеж, Мазараћ, Манајле, Мањак, Мртваца, Островица, Равна Река, Рдово, Репиште, Ружић, Солачка Сена, Срнећи Дол, Теговиште и Урвич.

Општински центар Владичин Хан је насеље са најразвијенијим секундарним сектором делатности у Општини и постоји могућност за његов даљи развој. Зато се у наредном периоду планира већи развој производних делатности, посебно оних које се односе на производњу енергије, саобраћај, угоститељство и личне услуге уз ангажовање резервне радне снаге. Паралелно са развојем секундарног сектора планира се развој терцијарног сектора који је такође од посебног значаја за развој Општине. То је могуће и због делимично повољне структуре фертилног контингента који може повољно да утиче на демографски развој.

Развој и опремање насеља

Развој јавних служби одвијаће се у складу са постојећом мрежом објеката, у зависности од будућих потреба заједница насеља и у складу са новим улагањима, са циљем даљег развоја центара у мрежи насеља Општине. Поред општинског центра, приоритет у том смислу имају субопштински центри, локални центри и развијенија и популационо већа сеоска насеља. Лоцирање објеката јавних служби у субопштинским и локалним центрима, односно развијенијим и популационо већим сеоским насељима на нивоу Општине одвијаће се са циљем обезбеђења квалитетних услова за живот и задржавања становништва у руралном подручју.

Предложена концепција и правила за планирање јавних служби у Општини Владичин Хан се односе на следеће:

- даљи развој Владичиног Хана, као општинског центра и примарног центра за развој здравства, образовања, културе, социјалног старања, и друго,
- снажнији развој објеката јавних служби у субопштинским и локалним центрима, и развијенијим и популационо већим сеоским насељима,
- подизање нивоа квалитета објеката јавних служби у свим осталим насељима, што ће се постићи санацијом, адаптацијом и реконструкцијом постојећих објеката или изградњом нових објеката,
- обезбеђивање ефикасније доступности корисника објектима јавних служби, организовањем нових, прилагођених форми услуга (формирање мобилних служби), односно побољшањем саобраћајница и боље организованог јавног превоза грађана, а посебно ученика средње школе,

- стимулисање (пореским олакшицама) приватног сектора на локалном нивоу, како би понудио нове програме у раду јавних служби,
- омогућавање јединственог функционисања приватног и јавног сектора нарочито у руралном подручју, уз подршкулокалне самоуправете,
- успостављање равнотеже у пружању услуга становништву општинског средишта и руралних насеља, нарочито кад су у питању обавезне установе јавних служби,
- у области образовања и здравства неопходно је:
 - одржавање и обнављање објеката основног образовања у сеоским срединама обезбеђивање бољег ђачког превоза уз задржавање постојећих подручних одељења са увођењем нових програма - мобилне наставне екипе специјализоване за поједине програме, изградња станова за наставно особље,
 - организовање специјалног школовања и осавремењавање дневног боравка за децу ометену у развоју (са групама од по 6 до 10 корисника),
 - повећавање гравитационог подручја средњих школа (бољом опремом школа, организованијим смештајем ученика укључујући и приватни сектор, увођењем приватних школа са проширењем профила, подстицањем донаторства и давањем стипендија),
 - обезбеђивање услова за отварање приватне здравствене праксе (приватне ординације),
 - обезбеђивање услова за финансирање приватне иницијативе и различитих фондова у развој средњег образовања, са циљем заустављања континуиране депопулације.
 - за остале јавне службе, посебно службу социјалног старања је потребно укључивање приватног сектора у отварање предшколских установа, нарочито у сеоским насељима (у оквиру стамбених просторија), уз субвенционирану цену, јасно дефинисаним програмима у које ће бити укључена локална власт.

Концепција и смернице развоја становања

Развој и уређење насеља један је од примарних задатака коме треба приступити због побољшања општих услова живота и рада у њима, а потом и спречавања даљег исељавања становништва. Због тога је потребно приступити интегралном уређивању и развоју, како самих насеља, тако и припадајућег атара. Основа за планирање, уређење и изградњу у насељима Општине Владичин Хан, треба да буду јасно конципирани средњорочни програми уређења простора, а потом и услови за уређење појединачних просторних целина (локација и грађевинских парцела). Средњорочним програмима уређења простора треба јасно дефинисати развој у следећим областима:

- изградње објеката супраструктуре и комуналне инфраструктуре,
- уређења земљишта (пољопривредног, шумског, водног и грађевинског)
- реконструкције и санације постојећег грађевинског фонда и
- заштите природних и створених вредности.

У складу са наведеним дефинисане су основне планске смернице за будуће интервенције, које се односе на будућу организацију грађевинских реона, а које је могуће остварити:

- повећањем урбанстичких коефицијената,
- дефинисањем услова за атрактивнију изградњу,
- дефинисањем услова за уређење јавних површина (изградња приступних саобраћајница, организовање неопходних јавних насељских садржаја, уређено јавно зеленило, неопходна комунална инфраструктура)
- обезбеђивање услова за легализацију бесправне градње и
- постепено активирање приземља објеката терцијарним садржајима комплементарним становању (услуге, трговине, индивидуално привређивање).

Саобраћајна инфраструктура

Просторним планом Општине се предвиђа следеће:

- реализација ауто-пута Е-75, деоница од Лесковца до границе са БЈР Македонијом, при чему се веза са градском путном мрежом остварује преко денивелисане петље „Владичин Хан“ у km: 897+445;
- ревитализација и модернизација техничко-експлоатационих карактеристика постојећих државних путева;
- реконструкција свих јавних општинских путева на територији Просторног плана, укупне дужине око 220,5 km;
- изградња везних деоница општинских путева, укупне дужине 63,75 km;

- реконструкција и модернизација постојеће главне аутобуске станице и формирање аутобуских стајалишта на отвореним путним правцима у облику ниша;
- реконструкција колосека магистралне једноколосечне електрифициране пруге за достизање брзина од 160 km/h;
- изградња другог колосека пруге уз реконструкцију станичних капацитета;
- измештање станичних постројења из центра насеља Владичин Хан (утоварно – истоварне рампе и железнички магацин) у зону теретне железничке станице Сува Морава;
- изградња хелидрома у рејонима Кукавице и Џепа, ради повећања туристичке понуде и повећања доступности туристичким подручјима и
- дефинисање мреже бициклистичких стаза и њихово повезивање са међународним коридорима.

Робно - транспортни центар

Саобраћајно-географски положај Владичиног Хана, са директном везом са друмско-железничким Коридором 10, представља одличне услове за развој робно-транспортног центра (РТЦ). Планирани центар је потребно развијати као логистички центар који би оплуживао, у транспортно-дистрибутивно-складишном систему, много веће подручје од територије Општине.

Његова изградња допринеће бољој координацији у ланцу производња-транспорт-продаја, чиме се успоставља компатибилност саобраћајног система и омогућује рационализација транспортног процеса. Допринос привреди се огледа и у решавању проблема уситњености складишних простора, рационализацији дистрибуције, могућности увођења савремене информатике, као и у смањењу загушења општинског центра теретним саобраћајем и дистрибутивних трошкова.

Хидротехничка инфраструктура

Ограничења развоја хидротехничке инфраструктуре произилазе из близине урбанизованих и деградираних земљишта што може угрозити квалитет воде издани у алувијалним седиментима и из нерегулисаног питања пречишћавања и одвођења отпадних вода са целог градског подручја, а посебно у зонама индустрије (Владичин Хан, Сува Морава и Житорађа) кроз постојећи начин евакуације отпадних вода без пречишћавања у реке Јужну Мораву и Врлу. То тако утиче на загађивање вода ових река да се не могу користити ни за наводњавање.

Концепт развоја Општине ослања се и на квалитетно решење водоснабдевања, евакуацију отпадних вода и заштиту површинских и подземних вода од загађивања и регулацију бујичних токова.

- Обезбеђење потребних количина и квалитета воде за пиће за за водоснабдевање насеља се мора обезбедити изградњом локалних водовода и реконструкцијом постојећих, како за потребе становништва, тако и за остале потрошаче.
- За технолошке потребе индустријских корисника употребити воде захватањем превасходно површинских вода.
- Обезбеђење заштите изворишта вода које се користе за снабдевање становништва водом за пиће кроз утврђивање зона санитарне заштите и одређивање режима коришћења простора у складу са законским прописима за поједине зоне и режиме заштите изворишта.
- У непосредној вези са водоснабдевањем је решавање евакуације отпадних вода, и то реализацијом система са потребним постројењима за пречишћавање, првенствено за воде на потезу дуж Јужне Мораве као најнасељенијим подручјима и са највећим привредним зонама.
- Регулисање бујичних токова је неопходно, а посебно уређење сливова оних водотокова који угрожавају изграђене насељске зоне и изграђене објекте, као и пољопривредне површине.

Одвођење отпадних вода

Потпуно организовани систем за евакуацију отпадних и палих вода постоји само у граду Владичином Хану. Постојећа канализација је решена по сепарационом систему. Без обзира на то, све отпадне и атмосферске воде се испуштају у Јужну Мораву и то у самом насељу. Укупна дужина канализације за отпадне воде износи 6,5km, а за атмосферске воде 4,5km.

Кишна канализација ће се конципирати тако да се пала вода из ње на више места испушта у водоток, уз строгу забрану мешања одпадних и палих вода. Овакво одводњавање краћим каналима омогућава већу ефикасност приликом падавина ређих вероватноћа појаве, а због мањих пречника канала и мањих укопавања захтева и мање инвестиције. Димензионисање кишне канализације треба примерити значају подручја која се њоме штити и величини потенцијалних штета од плављења делова насеља, привредних зона и саобраћајница.

Енергетска инфраструктура

Димензионисање електроенергетске мреже обавља се према следећим улазним параметрима: у прорачунима се узима да се градско становништво 20% користи електричну енергију за грејање, кување и припрему топле воде и слично.

За добијање потрошње електричне енергије и снаге користиће се аналитичка метода инсталисане снаге стана јер не постоје подаци о потрошњи електричне енергије и снаге за 2009. годину и уназад за десет година и то за: категорију домаћинства категорију индустрије (значајан потрошач) категорију остали потрошачи. Не располажући са наведеним подацима није могуће поставити основне критеријуме прогнозирања потрошње електричне енергије и снаге за посматрани конзум. Из тих разлога коришћене су аналитичке методе инсталисане снаге стана, која се креће у распону 20 - 32kW.

Приоритетна планска решења

Плановима надлежних електропривредних и електродистрибутивних предузећа предвиђено је да се у будућности напајање територије Општине обезбеди из 110 kV мреже "Врла 3"- „Врање1“ са којег ће се снабдевање обезбедити преко прикључка на нову ТС 110/35 kV која се планира на локацији "Слога" у Сувој Морави. Напајање на нижим напонским нивоима ће се омогућити преко ТС 35/0,4 kV и водова 35kV и 10kV. У планском периоду потребно је урадити следеће:

- изградити далековод 400 kV "Лесковац 2" – „Врање 4",
- према стратегији развоја енергетике на подручју Општине потребно је изградити део далековода до индустријске зоне од далековода 110 kV „Врла 3" – „Врање",
- изградити трансформаторску станицу 110/35kV, 1x31,5 MVA у близини трафостанице „Слога" 35/10 kV,
- реконструисати и проширити трансформаторску станицу 35/10kV на (8+8)MVA „Слога"
- нову трафостаницу 10/0,4kV и нове водове 10kV градити у складу са потребама оптерећења мреже и пораста потрошње електричне енергије.

Телекомуникацијска инфраструктура

Као програм усваја се да свако домаћинство добије телефонски прикључак. На сваких 10 запослених 1 телефонски прикључак, што укупно износи 2000 телефона за запослене, односно укупан број инсталисаних телефонских прикључака износиће преко 11.000 телефона.

На подручју Општине, поред постојећих, планирају се следећи комутациони центри: „Урвич“, „Кржинце“, „Прекодолце“, „Куново“, „Брестово“, „Полом“, „Репинце“, „Сува Морава“ и „Прибој“, који ће бити повазани на постојећу мрежу оптиком. Истовремено се планира и замена постојећих дигиталних система старије генерације (DKTS) новим системима (MSAN).

Посебно је од интереса изградња мреже оптичких каблова. Будућа оптичка мрежа ће покрити трасу ауто-пута Е75, а истовремено ће доћи и до свих нових комутационих чворишта. Просторним планом Општине и плановима нижег реда обезбедиће се коридори за потребе изградње оптичких каблова и бакарне приступне мреже.

Планира се и изградња бежичне телекомуникационе мреже у CDMA технологији којом ће се покрити сва места која нису покривена класичном телефонијом. За ове потребе морају се обезбедити могућности за изградњу базних станица мобилне телефоније и за изградњу радио-релејних система.

Гасоводна и остала енергетска инфраструктура

На подручју Општине Владичин Хан нема гасовода и гасоводних објеката. Планирана траса магистралног гасовода "Јужни ток" води долином Јужне Мораве ка Врању са краком према

Сурдулице. Главне мерно-регулационе станице планиране су у Лесковцу и Врању, а будућим плановима ће се одредити мрежа нижег ранга на подручју Општине Владичин Хан. Просторним планом Општине се омогућава реализација гасовоодне инфраструктуре у складу са Законском регулативом и техничким прописима.

Топлификацијска инфраструктура делимично постоји у Владичином Хану у оквиру појединачних објеката. Систем грејања укључује само јавне установе у Владичином Хану које имају сопствену топлану. Дозвољава се планирање и изградња исте, у првом реду за комплексе јавне намене и вишепородичног становања у Владичином Хану и другим већим насељима.

1.2. ПРЕГЛЕД ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА И КВАЛИТЕТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ НА ПОДРУЧЈУ НА КОЈЕ СЕ ИЗВЕШТАЈ ОДНОСИ

1.2.1. ПРИКАЗ ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА СА АСПЕКТА ПРИРОДНИХ УСЛОВА

Географски положај

Општина Владичин Хан налази се у југоисточној Србији, у Пчињском округу. На северу се граничи са општином Лесковац, на истоку са општинама Црна Трава и Сурдулица, на југу и западу са општином Врање. Насеље Владичин Хан заузима положај између 42°35' и 42°47' северне географске ширине и 21°55' и 22°15' источне географске дужине. Град се простире на надморској висини 315–450 mпв. Централни део насеља се углавном налази на терену око 325–340 mпв док се падине изнад насеља простиру до надморске висине од 450 m. С обзиром на правац тока Јужне Мораве и морфологију њене долине, најнижи делови насеља су лоцирани на северном делу, ка Грделичкој клисури.

Насеље Владичин Хан пружа се дуж коридора магистралног пута и железничке пруге Београд – Ниш – Лесковац – Врање – граница са Републиком Македонијом, између Лесковца и Врања. Са осталом путном мрежом у Републици општина Владичин Хан је повезана железничком пругом Лесковац–Врање, као и друмским саобраћајницама. Главне лонгитудиналне саобраћајнице су магистрални пут М-1 (Ниш – Владичин Хан - Скопље) и регионални пут Р-214 (Врање – Владичин Хан – Предејане). Главна друмска веза која се пружа у смеру запад–исток је магистрални пут М-1.13 (Владичин Хан – Сурдулица – Срезимировци).

Кроз град протиче река Јужна Морава, која са својим притокама (Врла, Калиманка) у великој мери дефинише просторни размештај града. Од давнина су њеном долином пролазили важни путеви, тако да се Владичин Хан развијао као важан транзитни саобраћајни чвор. Данас се веза са окружењем остварује преко друмских саобраћајница и железничком пругом. За Владичин Хан је од значаја и близина државних граничних прелаза са суседним државама (Прохор Пчињски према Македонији – 52km и Срезимировци према Бугарској – такође 52km).

Геоморфолошке карактеристике терена

Насеље Владичин Хан налази се на самом изласку из Врањске котлине, односно пре уласка у Грделичку клисуру. Простире се на левој и десној страни алувијалне равни Јужне Мораве, и то на месту ушћа Врле, највеће притоке Ј. Мораве, са десне стране, и Калиманке и других мањих потока, са леве стране.

Релјеф планског подручја је једним делом долиנסко-равничарски, а другим делом брдско-планински. Поједини делови насеља, осим у долини, смештени су на брежуљцима између речних токова, чије долине представљају морфолошке препреке за повезивање појединих делова Владичиног Хана. Западни део насеља се налази на крајњим, источним обронцима планине Кукавице, а његов источни део на западним обронцима Чемерника и Варденика – брду Леменча. На северу се налази Грделичка клисура, на истоку Леменча и

долина реке Врле, на југу долина Јужне Мораве која представља улаз у Врањску котлину, а на западу обронци планине Кукавице.

Иако су равнији делови терена повољнији за изградњу, велики део насеља је изграђен, не само у равници на обалама река, већ и на оближњим падинама услед низа ограничења везаних за постојеће и планиране саобраћајне коридоре у долини Јужне Мораве.

Са становишта нагнутости терена око 40% површине урбане територије је веома повољно за изградњу (0-2°), око 19,5% је повољно за изградњу (2-5°), уз одговарајуће уређење повољно је 24,3% терена (5-12°), док је око 16,2% неповољних терена за чију изградњу је потребно предузети значајне захвате¹.

Од савремених геоморфолошких процеса заступљени су ерозија (већим делом) и акумулација (само у најнижим зонама дуж Јужне Мораве). Сам северни део алувиона Јужне Мораве, испод Куле, карактерише слаба ерозија IV категорије. Северни део у долини и лева долињска страна Врле карактерише средња ерозија III категорије, при чему је у зони источно од магистралног пута, дуж десне долињске стране Јужне Мораве, она нешто јаче изражена. Остале долињске стране Јужне Мораве на којима је смештен и највећи део града одликује јака ерозија II категорије.

У погледу нагиба терена и експозиција може се рећи да раван део долине и њене источне падине имају повољније нагибе и најбољу експонираност, те се препоручују за урбанизацију.

Геолошке и инжењерскогеолошке карактеристике терена

Геолошку структуру² урбаног ареала и његовог непосредног окружења чине две основне групе стена: старије архајске – метаморфне, и млађе, терцијарне и квартарне старости – седиментне. Хипсометријски се наизменично смењују алувијални наноси (песак, шљунак, суглине, муљ, слабо везани пешчари и др.) са лапорцима, пешчарима и глинцима и лапоровитим кречњаком и у највишим, западним и северозападним деловима урбане територије, гнајсевима, туфовима и бречама.

Квартарни седименти представљени су: *шљунковима и песковима* (a1) алувијалних равни Јужне Мораве и Врле (заступљени у заравњеном делу планског подручја, настали радом река у новије доба), као и *терасним седиментима* (t₁ и t₂) које чине песковити и добро заобљени шљункови, претежно састављени од шкриљаца доњег и горњег комплекса, на падинама Леменче и падинама изнад Трача (долињске стране Врле). Добро је очувана средња тераса, висине 30–50m, а у самом југоисточном делу планског подручја и доња речна тераса висока десетак метара.

Неогени седименти представљени су: *миоценским (M₂) шареним пешчарима, конгломератима, песковима, лапорцима* ("шарена" туфозна серија) и *туфовима* који леже изнад конгломерата који се простиру изнад обода Врањске котлине (врхови брда изнад Калиманца, зона Пољане и падине између града и ове зоне); као и *миоцен-плиоценским (MPI) седиментима* (заступљени изнад обода Врањске котлине, у зони изнад Полома и Трача, чинећи брдовите терене) које чине *слабо везани шљунковити пескови, пескови, песковите глине и песковити кречњаци*, при чему су облаци у слабо везаним шљунковима од шкриљаца доњег и горњег комплекса српско-македонске масе, и ефузивних стена.

Метаморфисане стене Власинског комплекса представљене су регионално-метаморфисаним стенама и прогресивно-метаморфисаним шкриљцима. У регионално-метаморфисаним стенама Власинског комплекса (лискунско-хлоритским стенама), у зависно од садржаја појединих минерала, преовлађују албит-хлорит-мусковитски шкриљци – Sabcom (албит 15% и маса стене 25%), који су најраспрострањенији, и хлорит-мусковитски шкриљци – Scot (албит испод 15%), при чему су и једни и други ниског степена кристалинитета, а структура им је порфиروبластична. Ове стене јављају се на падинама обода Врањске котлине изнад алувиона и на њима је изграђен велики део насеља, углавном индивидуалног становања, али и јавних објеката у зони Калиманске реке ка северу испод Големог Рида, на падинама изнад Репинца, као и доњи делови падина Леменче изнад Трача и Костановца изнад Полома. Од прогресивно-метаморфисаних шкриљаца Власинског комплекса у овој зони

¹ Према Стаменковић С.: *Владичин Хан*, Географски факултет у Београду, 1997.г.

² Према С. Стаменковић: *Владичин Хан*, Географски факултет у Београду, 1997.г.

заступљени су ситнозрни гнајсеви само локално на потезу Калиманце – лева обала Калиманске реке, затим на падинама југоисточно од Пољане, као и изнад Репинца.

Сеизмичност терена

Према М. Петровићу (Атлас карата сеизмичког хазарда Републике Србије), за повратни период од 200-500 година, предметно подручје карактерише интензитет земљотреса од 8-9°MCS. За краће повратне периоде вредности су око 7-8°MCS. Ефективне максималне вредности хоризонталног убрзања осциловања тла у стени Асс су од 0,10-0,15g за повратни период од 200-500 година, а 0,08-0,10g за краће повратне периоде.

Према С. Стаменковићу (1997) ово подручје припада Врањској котлини као делу Родопске трусне области, у којој су земљотреси били нарочито учестали од 1900. до 1936. год. када је било 2.699 потреса, од којих 125 јаких и шест штетних. Ова област је под утицајем епицентра Трн у Бугарској, за коју су карактеристични земљотреси већег сеизмичког интензитета.

Минералне сировине

На подручју ПГР-а нису евидентирана значајнија налазишта минералних сировина, са експлоатабилним резервама металичних и неметаличних минералних сировина. Неметаличне сировине – цигларска глина експлоатише се ван планског подручја у непосредној близини његове границе ка југоистоку.

Климатске карактеристике

С обзиром на недостатак мерних места на подручју ПГР-а и његовој непосредној околини, као меродавна мерна места узети су Предејане, Врање и Врањска Бања услед мале удаљености, положаја у долини Јужне Мораве, као и надморске висине сличне предметном подручју³.

Клима овог подручја се може окарактерисати као **умерено континентална**. Настала је као одраз специфичног геоморфолошког склопа, тј. вертикалне разуђености и оријентације речних долина. Овакав тип климе формиран је под источним и западним планинским утицајима који продиру долинама Врле, Калиманке, Топила и Дулана ка Владичином Хану (*планински утицаји*), затим утицајем моравске долине са севера (*континентални утицаји*) и утицајем са југа (*измењено медитерански утицаји*). Под утицајем локалних чиниоца урбане територије Владичиног Хана, ови климатски утицаји модификују се у специфичан микроклиматски тип умерено-континенталне климе, којег одликују топла лета, јесени хладније од пролећа и релативно благе зиме.

Табела 1: Годишњи ток температуре у Владичином Хану (у °C)

месеци	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Ср.год.
t _{sr}	0,1	1,4	5,4	10,9	15,3	19,2	21,3	21,5	17,2	11,6	6,8	2,8	11,1

Извор: Стаменковић С., *Владичин Хан*, Географски факултет, Београд, 1997.год.

Средња годишња вредност *температуре* ваздуха у Владичином Хану је 11,1°C. Најтоплији месец је август са 21,5°C а најхладнији јануар са 0,1°C тако да средња годишња амплитуда износи 21,4°C.

Табела 2: Релативна влажност у току године у % (податак за Врањску Бању)

месеци	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Ср.год.
рел.влаж.	83	78	75	67	70	68	64	61	70	73	80	88	73

³ Климатске карактеристике ПГР-а анализирани су на основу података са поменутих метеоролошких станица (Предејане, Врање и Врањска Бања), као и на основу извора: Стаменковић С., *Владичин Хан*, Географски факултет, Београд, 1997.год. и Мађејка М., *Клима бања Уже Србије*, Српско географско друштво, Београд, 1985.

Средња годишња вредност *релативне влажности* у Врањској Бањи износи 73%. У Владичином Хану вредности средње влажности су сличне, јер је и поред већег броја водотокова, који могу утицати на повећане влажности, проветреност боља.

Средња годишња *облачност* износи око 5. Најмања је лети (око 3), а највећа зими (око 8). Средња релативна *осунчаност*, према подацима за Врање, износи 45-50% годишње, највиша је у августу 70-75%, а најмања у децембру и јануару 20-25%.

Падавине у околини Владичиног Хана одговарају типу климе који овде влада и крећу се од око 715 mm/m². На падавински режим подручја преовлађујући утицај имају циклонске активности различитог порекла, које се манифестују у продорима влажних и хладних ваздушних маса са запада и северозапада из области Атлантика, топлих са југа и југозапада из области Средоземља, као и зимских продора хладних ваздушних маса са севера и североистока.

Табела 3: Годишњи ток падавина у Владичином Хану (у mm/m²)

месеци	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Год.
падавине	52,4	54,0	52,4	73,3	74,0	64,9	44,0	35,5	44,6	58,5	92,0	68,5	715,1

Извор: Стаменковић С., *Владичин Хан*, Географски факултет, Београд, 1997.год.

Снежни покривач се у Владичином Хану јавља 38 дана у току године, док су околни терени Кукавице знатно чешће под снегом (88 дана) у току године.

Долинско-котлински положај града и његова отвореност према долинско-планинским климатским утицајима са истока и запада и долинско-низијским са севера и југа обезбеђују континуирано и природно локално проветравање у свим годишњим добима, главним географским правцима и на целокупној урбаној територији. Лети је ово посебно важно, када су честе летње жеге чији неповољан утицај појава ветра ублажава, и делује освежавајуће на људе, нарочито предвече. Оваква циркулација атмосфере се и са становишта заштите животне средине може оценити као позитивна.

Табела 4: Учесталост ветрова по правцима у Владичином Хану (у ‰)

правац	N	NE	E	SE	S	SW	W	NW	C
учесталост	152	199	89	58	117	90	62	41	192

Извор: Стаменковић С., *Владичин Хан*, Географски факултет, Београд, 1997.год.

Преовлађујућа струјања ваздушних маса су из правца североистока 199‰ и севера 152‰, а најмању учесталост имају северозападни 41‰, западни (62‰) и југоисточни ветар 58‰. Морфолошка заклоњеност коју омогућава Грделичка клисура, утиче на смањени утицај хладних и влажних ваздушних маса зими, као и на нешто блажу зиму него што је то случај са осталим местима Поморавља северније од Владичиног Хана. Услед долинског положаја подручја Владичиног Хана, учесталост тишина је знатна и износи 192‰, и најчешћа је зими.

На основу специфичне морфологије, тј. особених топоклиматских услова, планско подручје се може поделити у три топоклиматске области, и то:

- У *алувијону Јужне Мораве*, где је терен раван и добро осунчан, отворен према ваздушним струјањима из правца југа и севера, климатски услови са карактеристичним температурним инверзијама, маглама, тишинама, нарочито зими, утичу ограничавајуће на планирање стамбених зона, а поготово на избор објеката производње. На подручју ПГР-а и његовој околини нема погодних локација за оне производне објекте, који могу бити загађивачи ваздуха и који би могли утицати на погоршање квалитета ваздуха у Владичином Хану.
- Микроклиматски услови *западних падина* насеља су у јутарњим сатима повољнији (због боље осунчаности), за разлику од поподневних сати када се вече брже спушта и вечерња влага из долине се брже шири уз долине Калиманске реке, Топила и Дулана.
- Микроклиматска ситуација *источних падина* Владичиног Хана и уз реку Врлу, је обрнута и знатно повољнија за становање, вегетацију и сл., јер јутарња сенка не траје дуго (због мале нагнутости), а увече Сунце касније залази (због оријентације).

Хидрогеолошке и хидрографске карактеристике терена

Хидрогеолошке карактеристике терена⁴

Централна градска зона Владичиног Хана углавном је смештена у алувијалној равни Јужне Мораве и Врле, док стихијно урбанизовани део града заузима и падине леве и десне обале Јужне Мораве и Врле, као и мањих токова – Калиманке, Топила и Дулана.

Највећи део простора у нижим зонама Владичиног Хана налази се у водозасићеном терену који је у заравњеном делу приобаља и под хидрауличким утицајем реке. Овде је формирана јединствена издан фреатског типа, која се прихрањује из реке, брдског залеђа и вертикалног је биланса. Издан је снажног капацитета, континуално просторно повезана. Ниво воде је на дубини 1,0-5,0 m од површине терена, зависно од надморске висине и терасног нивоа.

Алувијални седименти Јужне Мораве и Врле су ситнозрни, односно састоје се од пескова и глина. У њима је формирана издан са фреатским карактеристикама, у којој се могу формирати већа изворишта. Квалитет изданских вода је под знаком питања, јер је издански ниво, због близине површине терена и снажних филтрационих својстава терена, угрожен индустријским и градским загађењем. Угроженост ове издани од загађивања је у подручју нерегулисаног отицања отпадних вода и депоновања отпадног материјала на неуређеним депонијама, често уз водотокове. Употреба пијаћих вода могућа је са нивоа који су изнад ката градских реципијената, или из других, дубљих изданских нивоа. Такође, из брдског масива, могуће је коришћење вода са површинских изворишта, најчешће контактнег типа.

Падински терени, изграђени од шкриљаца Власинског комплекса и неогених седимената, су безводни, уколико глиновита компонента није присутна у већој мери. Међутим, уколико су површински слојеви више распаднути, пукотине су испуњене глином те постају непролазне за воду, која се задржава у површинској зони, често стварајући и пиштивине. Овакав терен, при засецању без адекватног обезбеђивања ископа и дренаже, може лако да клизне, што се често среће у широј зони Владичиног Хана (познато је клизиште Јовац услед којег је за само неколико дана преграђено корито истоимене реке и настала хидроакмулација).

Хидролошке и хидрографске карактеристике

Подручје насеља Владичин Хан је веома богато мрежом водотока различитих профила. Хидрологију насеља чине реке Јужна Морава, Врла и Калиманка, као и потоци Дулан и Топило.

У погледу регулисаности корита ових река/потока, може се рећи да једино корито потока Дулан није регулисано, док је корито Врле, целом дужином кроз подручје ПГР-а, затим корито Јужне Мораве у дужини од 400m и корито реке Калиманке регулисано скоро на целој дужини тока кроз подручје ПГР-а.

Најзначајнији водотокови на подручју ПГР-а су Јужна Морава и Врла.

Река Јужна Морава је главни реципијент за све водотоке са подручја општине Владичин Хан. Тече од југа ка северу кроз средину подручја Плана. У релативно уској алувијалној равни река меандрира стварајући спрудове и аде. Ширина јој варира од 50 до 70m на местима где нема спрудова и где је регулисана, односно 120 до 300m у северном и јужном делу, где у меандрима ствара спрудове. Корито реке Јужне Мораве на овом подручју усечено је у песковито-шљунковите формације алувијума, а због велике потискујуће снаге воде, дно и обале су нападнуте, па долази до ерозивних и акумулативних процеса у кориту. Корито је пуно наноса који је пореклом из бројних притока са сливног подручја веома подложног ерозији. Средњи протицаји око 19,6m³/s, а водостаји око 100cm, али у току године они варирају у складу са хидролошким режимом у целом сливу и имају бујични карактер на свим водоточима. Максимални протицаји се јављају у пролеће и у новембру и децембру, а ниски у лето и почетком јесени. Највећи протицаји и водостаји јављају се у пролеће као последица отапања снега на целом подручју слива, па се средње вредности крећу око 30-40m³/s за протицај, односно 115-120cm за водостај. До сада највећа вода на реци Јужној

⁴ Анализа и оцена постојећег стања, Документацио на основа Плана, ЈУГИНУС, 2006.

Морави на водомерној станици Владичин Хан износила је $703\text{m}^3/\text{s}$. Апсолутно минимални протицај ($0,40\text{ m}^3/\text{s}$) и наведени апсолутно максимални протицај су у односу 1:1775, што јасно указује на изразито бујични карактер ове реке⁵.

Највећа притока Јужне Мораве на подручју Плана је **река Врла**. Извориште реке Врле је на падинама Варденика (испод врха Биље коло) на коти 1.604 mnlv). Ушће у Јужну Мораву је у Владичином Хану на око 323 mnlv. Река Врла има значај хидроенергетски потенцијал који је искоришћен за проиводњу електричне енергије. Наиме, у другој половини 20.века изграђен је систем хидроелектрана Врла I, II, III и IV које се снабдевају водом системом тунела који повезују Лисинско и Власинско језеро и хидроелектране међусобно, па се енергија воде користи више пута на различитим надморским висинама на којима се налазе поједине хидроелектране, од којих је последња у непосредној близини Владичиног Хана, али ван подручја Плана. Вода на свом путу од коте прелива бране Власинског језера до ХЕ Врла IV пређе висинску разлику од 884,5 m, на дужини од 15 km.

Педолошке карактеристике

Највећи део земљишта насеља Владичин Хан припада алувијалном земљишту – творевинама река Јужне Мораве и Врле, али и мањих водотокова Калиманке, Топила и Дулана, као и делувијалним земљиштима пореклом од еродовања околних падинских зона. Површински слој алувијалног земљишта знатно је развијен и има врло погодан гранулометријски састав. Дубина земљишта често зависи од правца и јачине поплавног таласа Јужне Мораве, јачине ерозије околних падинских страна и правца наноса еродираних материјала. Огранци Кукавице и Чемерника који залазе у насеље, покривени су варијететима смонице у огајњачавању и гајњаче у оподзољавању. Због генетичких особина земљишта смањене су производне вредности, те спадају у ливадско пашњачка земљишта. У вишим зонама ова земљишта прелазе у шумска и планинска земљишта⁶.

Биогеографске карактеристике

Умерено континентална клима са довољном влажношћу, повољном сумом просечних температура у вегетационом периоду и педолошки покривач подручја, омогућили су развој вегетације разноврсних врста флоре.

Вегетација у насељу се своди на баште и воћњаке око кућа, нешто њива и ливада, док су се ливаде и шуме задржале углавном по ободу насеља на падинама са већим нагибом. Алувиони Јужне Мораве, Врле и притока користе се као ливаде и воћњаци, а највећи део уз Мораву је неуређен и служи само као сенокос.

Поред реке Јужне Мораве расту меки лишћари (врба и топола). Ове шумске површине су неуређене, те их треба култивисати. На најнижим брежуљцима, као и на повремено плављеном алувијалном земљишту највише има беле и крне врбе, беле и црне тополе, белог бреста али је заступљена и жбунаста флора. Багремове шуме заузимају углавном југоисточну експозицију. У самом насељу, најзаступљенији су јаблан, канадска топола и липа, а на побрђу изнад насеља: багрем, брест и храст сладун од шумских врста, а јабука и шљива од воћа.

Насеље има један уређен парк испред робне куће и дома културе, као и мање површине око зграде Општине, цркве, спортског центра и сл. Шумовиту зону представља и брдо Кула изнад града, које је и својеврстан видиковац. Травни покривач чине разне ливадске траве. У долинама Врле и Калиманке и потока Дулан и Топило вегетација је неуређена и угрожена локалним депонијама и нерегулисаним испустима отпадних вода.

Животињски свет ширег подручја разноврстан је и богат. У околним планинама најраспрострањенија дивљач је срна, зец, дивља свиња, а од птица јаребица и фазан. У самом насељу ван строгог центра града, у оквиру парцела појединих домаћинстава гаји се живина и ситна стока.

⁵ Према Дукић Д.: *Воде СР Србије*, Српско географско друштво, Београд 1977.год.

⁶ Према Костић М.: *Врањско-бујановачка котлина*, Привредно-географске карактеристике, Врањски гласник, Врање 1968.год.

1.2.2. ПРИКАЗ ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА СА АСПЕКТА СТВОРЕНИХ УСЛОВА И ФУНКЦИОНИСАЊА ПРОСТОРА

Постојеће стање грађевинског земљишта

Насеље је, због јаких саобраћајних праваца железничке пруге, ауто-пута Е-75 (ДП IА реда број 1), Државног пута ДП IБ реда број 40, Државног пута ДП II А реда број 258, Државног пута ДП II Б реда број 441 и реке Јужне Мораве, који пролазе кроз његов центар, подељено на источни и западни део, које међусобно повезују два моста. Центар насеља се развијао дуж Светосавске улице, да би касније поједине значајне централне и јавне функције биле формиране и на десној обали Јужне Мораве, уз Улицу Николе Тесле, посебно јужно од тока реке Врле.

Поред централних и комерцијалних садржаја у ужем градском центру, концентрисани су бројни јавни садржаји (две основне школе, гимназија и техничка школа, две дечијњ установе, Дом здравља, Дом културе и Спортски центар "Куњак"). На ширем простору централне градске зоне, на обалама Јужне Мораве и Врле, или уз значајне путне правце, налазе се такође велики привредни и производни комплекси, који су протеклих година били носиоци развоја града. У осталим удаљенијим деловима насеља данас поред становања, углавном не постоје било какве пратеће комерцијалне нити друштвене делатности. За ове зоне је карактеристична обимна бесправна градња са великим процентом руралног становања. Због стихијског развоја насеља на појединим деловима не постоји читљива и препознатљива урбана матрица. Хаотична парцелација, уске стамбене улице без регулације (често "сокаци"), недостатак изграђених и уређених јавних површина, чине ове делове Владичиног Хана зонама без јасног идентитета и урбанитета.

Становање

На територији Плана заступљени су следећи типови становања: у централној зони града се налазе стамбене вишеспратнице спратности П+3 до П+5+Пк, затим породични стамбени објекти густо изграђени, на малим парцелама. Ови објекти су приземни слободно стојећи или једнострано и обострано узидани - они старији и П+1+Пк - они грађени у новије време. По ободу насеља и на његовим удаљенијим деловима, се налазе стамбена насеља за које је карактеристично то да, уколико су настали на основу планске документације имају јасно дефинисану уличну матрицу прилагођену морфологији терена, правилну парцелацију и регулисану изградњу. Стихијски и бесправно изграђени делови града имају мале парцеле са густо изграђеним објектима њима, нејасно дефинисану уличну мрежу и лошу комуналну опремљеност.

Табела 1: Број становника, број домаћинстава и просечне величине домаћинства

Показатељ/ Година	2010.	2015.	2020.	2025.
Број становника Општине	22.844	22.350	24.676	21.880
Број становника града и њихов удео у укупном становништву општине	8.730 (38,2%)	8.980 (40,2%)	9.230 (41,9%)	9.500 (43,4%)
Број домаћинстава у општини	7.370	7.450	7.344	7.545
Број домаћинстава у граду и њихов удео у укупном броју домаћинстава у општини	2.816 (38,2%)	2.993 (40,2%)	3.183 (43,3)	3.393 (45,0)
Просечна величина домаћинства у општини	3,1	3,0	3,0	2,9
Просечна величина домаћинства у општини	3,1	3,0	2,9	2,8

Делатности - јавне службе, друштвене, комуналне и комерцијалне делатности

На територији Владичиног Хана функционишу делатности, просторно распоређене у широј зони центра насеља, линеарно дуж пута, односно на узвишењу изнад пута, у источном делу насеља.

Табела 2: Делатности на територији Плана

Предшколске установе	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Дечја установа „Пчелица“ – забавиште ▪ Дечја установа „Пчелица“
Основне школе	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Основна школа "Бранко Радичевић" ▪ Основна школа "Свети Сава "
Средње школе	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Гимназија ▪ Средња техничка школа
Објекти здравства	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Дом здравља ▪ Здравствена станица
Објекти културе	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Дом културе ▪ Градска библиотека
Саобраћај	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Аутобуска станица ▪ Железничка станица
Спортски и рекреациони центри	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Фудбалско/тениско игралиште ▪ Базен ▪ Уређено речно шеталиште
Администрација	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Општинска управа и Општински суд ▪ Полиција ▪ Војни одсек
Комерцијално-гоститељски објекти	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Хотел ▪ Робна кућа ▪ Тржни центар ▪ Бензинска станица и сервиси
Комуналне делатности	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Пошта ▪ Електродистрибуција ▪ Градско гробље са капелом ▪ Зелена пијаца ▪ Сточна пијаца - повремена ▪ Водоцрно постројење ▪ Ветеринарска станица ▪ Предузеће за путеве

У погледу развоја јавних служби и друштвених делатности, поред постојеће средње теничке школе и гимназије, које се налазе у истом објекту, две основне школе, Дома здравља и амбуланте, Дома културе, постоје израђена две дечије установе, једна у самом центру града, у унутрашњости блока у коме се налазе стамбене вишеспратнице и градски хотел, а други на платоу насеља „Росуља“ Постојећи објекти школства и здравства, према подацима који су достављени од надлежних, задовољавају потребе садашњег становништва.

Индустрија, производња

Поред приозводних комплекса унутар границе Плана на подручју Владичиног Хана налази се индустријска зона између КО Лепеница, КО Сува Морава и КО Грамађе. Индустријска зона планирана је између постојеће регулација Лепеничке реке код ушћа у реку Јужну Мораву, и постојеће границе парцеле железничког земљишта од кт 350+818, уз магистралну пругу Београд укључујући нову регулацију два денивалисана укрштаја односно саобраћајнице за повезивање са локалним путем и новом регулацијом речног корита реке Јужне Мораве од кт 174+750.00 узводно до кт 177+750.00 односно до ушћа Лепеничке реке.

Биланс постојећих намена на територији Плана

Табела 3: Структура и биланс постојећих намена на територији ПГР

Постојећа намена	Површина (ha)	Процентуална заступљеност (%)
Јавне службе и објекти	9,34	2,1
Комунални, инфраструктурни и саобраћајни комплекси и објекти	12,96	3,0
Спортско -рекреативни комплекси	3,35	0,8

Саобраћајнице (путно земљиште, сеоски путеви и стазе)	12,16	2,8
Породично становање	121,42	27,9
Колективно становање	3,26	0,7
Производни комплекси	10,90	2,5
Комерцијални садржаји	3,10	0,7
Посебна намена (верски објекти)	0,13	0,03
Парковске и уређене јавне зелене површине	1,23	0,3
Шуме (зеленило) и високо растиње	45,92	10,6
Пољопривредне површине њиве, баште и ливаде	170,35	39,6
Слободно неизграђено земљиште и неуређено земљиште	13,27	3,1
Речна корита и водно земљиште	25,17	5,8
УКУПНО	432,79ha	100%

Закључци анализе постојећег стања изграђености

- Добра опремљеност објектима јавних служби. Постоји потреба за изградњом једне дечије установе на источном делу насеља. Поједине јавне садржаје је потребно реконструисати и обновити, јер су дотрајали и услед неодговарајућег одржавања у лошем стању,
- Неопходна је реконструкција централне зоне насеља која представља средиште окупљања грађана, јер су готово сви садржаји намењени раду, снабдевању, слободном времену лоцирани у самом градском средишту. Посебно је значајна комерцијална зона у непосредној близини пешачког моста.
- Велики производни комплекси лоцирани у градском центру раде непотпуним капацитетом, а слободни простори унутар ових комплекса су напуштени или неуређени.
- Постоји обимна бесправна изградња у рубним зонама насеља, праћена недостатком одговарајуће саобраћајне и комуналне инфраструктуре.
- У централној градској зони, на обалама Јужне Мораве се налазе велики неизграђени слободни комплекси, који су у власништву Општине. Потребно их је активирати као пословне и комерцијалне зоне.

Постојеће стање комуналне инфраструктуре

Хидротехничка инфраструктура

Укупан број који се снабдева водом из постојећег водовода је 15.724 становника. Остали значајни потрошачи који се снабдевају водом из градског водовода су следећи производни и привредни комплекси: ДП „Делишес“, „Нектар“, „Балкан Брикс“, „ЈУМКО“, АС „Јединство“;

- Укупна годишња потрошња воде у 2019. години износи 908.850m³;
- Максимална дневна потрошња воде износи 4.320m³ на дан;
- На извору који користи градски водовод долази до повремених замућивања воде за пиће након обилних падавина. _
- У функцији су две црпне станице чији су капацитети следећи:
 - Q = 60,0 l/sec, H = 80,0 m,
 - Q = 30,0 l/sec, H = 125,6 m.
- Црпке су увек под позитивним притиском, а ниво воде у црпном базену је увек знатно изнад пода машинске сале, такође постоји и резервна црпка, а рад црпних станица је у потпуности аутоматизован.
- Подаци о водоводној мрежи – дужина мреже по пречницима;
 - Ø□500, l = 22430m; - Ø□400, l = 1.076,0m;
 - Ø□300, l = 11.500,0m; - Ø□150-250, l = 33.849,0m;
- На свим прикључцима постоје уграђени водомери, тако да се код свих потрошача мери потрошња воде;
- Виши делови града су због недовољних притисака, лоше снабдевани водом из водовода;

- Током године на водовој мрежи дође до најмање 60 кварова мада, како мрежа дотрајава, број кварова ја све већи;
- Најзначајнији проблеми у снабдевању водом Владичиног Хана су: лош квалитет сирове воде, дотрајалост водоводне мреже која је на појединим деловима стара и 40 година, недостатак резервоарских простора и ремонт Власинских ХЕ, због чега не може да ради фабрика воде.

Канализација отпадних и атмосферских вода

- На територији насеља Владичин Хан нису сви објекти прикључени на канализациону мрежу;
- Тешкоће у функционисању појединих делова постојеће канализационе мреже представљају мали профил главног колектора и секундарне канализационе мреже;
- Проблеми код канализационе мреже: неодговарајући профили канализационих цеви, препумпне станице и недостатак постројења за пречишћавање отпадних вода.

Електроенергетска мрежа

Напајање конзума електричном енергијом врши се из Електроенергетског система Републике Србије (“Врла IV”, „Врање”).

Мрежа 35kV

Далековод АLC 3X70mm² у Владичином Хану. Дужина далековода је 3.2km. Систем преноса електричне енергије само преко једног далековода 35kV и из једног извора напајања није адекватан и не обезбеђује довољно квалитетну електричну енергију.

Трансформаторске станице 35/10 kV

Територију Плана и ванградских насеља напаја трафостаница 35/10kV, снаге 2x8MVA. Садашња снага трансформаторске станице 35/10 kV у потпуности задовољава својом инсталисаном снагом од 2x8MVA.

Мрежа 10 kV

На градском подручју мрежа 10kV је делимично кабловска, а делимично ваздушна. Укупна дужина кабловске мреже износи 12,33 km. Кабловска мрежа 10kV је солидног квалитета и треба је заменити после истека амортизованости и нараслог оптерећења. Мрежу 10kV, на деловима где није прстенаста, треба везати у прстен. Ваздушну мрежу 10kV по могућству каблирати, ради сигурног рада.

Трансформаторске станице 10/0.4 kV

На градском подручју изграђене су 38 трансформаторских станица са укупно инсталисаном снагом 17.110KVA. Ова снага за сада задовољава потребе потрошача. Нове трафостанице градити у складу са оптерећењем потрошача. Лоша страна ових трафостаница је што су различитог типа; зидане, монтажно бетонске, стубне и блиндиране. Зидане и стубне треба заменити са монтажано-бетонским трафостаницама.

Мрежа 0.4 kV

Територија насеља је покривена мрежом 0,4kV. Мрежа је делимично кабловска а делимично ваздушна.

Јавна електрична расвета

Саобраћајнице и поједини објекти осветљени су електричним светилкама постављени на стубове и канделабре.

Потрошња електричне енергије

Потрошња електричне енергије за све три категорије потрошача је у благом паду (домаћинства, велики потрошачи и остали потрошачи). Разлог пада потрошње електричне енергије лежи у сиромаштву (мала инсталисана снага у домаћинству, пад производње, смањење запослености) и у смањењу популације становништва. Увид у пад потрошње електричне енергије је видљив у табели 11.

Вршна снага

Све што је речено за потрошњу електричне енергије може се углавном рећи и за снагу. Вршна снага на напону 35 kV остала је непромењена за. Вршна снага на напону 10kV је у благом паду. Видети табелу 12.

ТК мрежа

- Преносна мрежа

Истурени степен „CSND Владичин Хан“ се напаја оптичким каблом из чворне централе „Врање“.

- Телефонска централа

Аутоматска телефонска централа у Владичином Хану је типа „ALKATEL“, капацитета до 10.000 претплатника и 360 преносника.

- Телефонски саобраћај

Број телефонских прикључака на 100 становника је изнад просека Републике Србије што износи 48 телефона/100 станоовника.

- Мобилна телефонија

Садашње базне станице покривају својим сигналом град и ванградско подручје. На местима где је сигнал слаб треба градити нове базне станице по препорукама и прописима „Телеком Србија“ АД.

- Радио и ТВ мрежа

Сигнали радио и ТВ мреже су задовољавајућег квалитета.

- Поштанска мрежа је задовољавајућег квалитета.

Саобраћајна мрежа и објекти

Везе са суседним подручјима остварује се државним путевима I и II реда, као и железничком пругом. За Владичин Хан је од значаја и близина граничних прелаза са суседним државама (Прохор Пчињски према Македонији – 52 km и Стрезимировци према Бугарској – такође 52 km).

Владичин Хан представља типичано линеарно градско насеље збијеног типа, чија је просторна организација условљена трасама ауто-пута и државних путева који пролазе кроз насеље као и неповољним теренским условима за изградњу у ободним, брдским зонама.

Окосницу друмских веза на планском подручју чине делови државних и значајнијих општинских путева. Према Уредби о категоризацији државних путева («Службени гласник РС» беој 105/13, 119/13 и 93/15) кроз подручје Плана пролазе следећи државни путеви:

- деоница ДП IA реда број 1 (ауто-пут Е-75), који пролази планским подручјем правцем север – југ;
- деоница ДП IB реда број 40, Владичин Хан – Сурдулица – државна граница са Бугарском;
- деоница ДП II A реда број 258, веза са ДП IA реда број 1 (петља Лесковац центар) Лесковац- Владичин Хан – Врање- Бујановац- државна граница са Македонијом и
- деоница ДП IIB реда број 441, Владичин Хан – Лепеница - Грамађе – Сурдулица.

Мрежу градских саобраћајница чине примарне улице којима се воде транзитни токови и према њој управно оријентисане мреже секундарних саобраћајница која је допуњује.

Саобраћајну мрежу употпуњују и саобраћајнице другог реда - сабирне саобраћајнице које имају улогу напајања улица вишег ранга и код њих се примећује недоследност по питању попречног профила и квалитета коловозног застора. Овој категорији припадају следеће улице: Ивана Милутиновића, Моше Пијаде, Бранка Радичевића, Јурија Гагарина, Ратка Павловића, Владике Пајсија, Боре Станковића, Димитрија Митића и друге.

Стамбене и приступне улице обезбеђују приступ стамбеним целинама. Бројне су и представљају капиларну мрежу, веома битну за функционисање саобраћаја унутар насеља. Њихов квалитет није задовољавајући по питању попречног профила, коловозног застора, решења одводњавања и вертикалне и хоризонталне сигнализације.

Ширина коловоза на мрежи градских саобраћајница I реда износи од 5,80m до 12,0m. Ширина тротоара, уколико је присутан, креће се од 1,5m до 3,0m. Ширина коловоза на мрежи градских саобраћајница II реда се креће у границама од 4,0m до 8,0m.

Подужни профили саобраћајница су условљени конфигурацијом терена. Хоризонтална сигнализација је примењена само на неким сегментима мреже. У веома лошем је стању, не обнавља се и у већини случајева уопште не постоји. Вертикална сигнализација је у односу на хоризонталну у релативно добром стању, међутим постоји потреба за постављањем већег броја саобраћајних знакова који би допринели квалитетнијем функционисању саобраћаја. У граду не постоји ни једна семафоризована раскрсница, док су раскрснице на примарној мрежи саобраћајница регулисане системом вертикалне сигнализације.

У насељу се изворно-циљни теретни саобраћај одвија улицама Светосавском и Слободана Пенезића, као и улицама Николе Тесле и Градимира Михајловића, што уз непоштовање режима паркирања, представља чест разлог настајања гужви. Главни генератор теретних токова су привредни комплекси лоцирани у самом насељу. Транзитни теретни саобраћај користи трасу ДП IА број А1 и нема директног утицаја на одвијање саобраћаја у самом насељу.

Пријем и отпрема путника се обавља са аутобуске станице која је лоцирана на левој обали реке Врле (управљач је ДД “Јединство” Врање). Аутобуска станица обухвата површину од 0,96ha, од чега сам објекат заузима површину од 2.000,0m², и располаже са шест перона и другим пратећим објектима и садржајима (чекаоница, билетарница и остало). По структури и функционалности овај објекат може да задовољи тренутне саобраћајне потребе. Аутобуска станица се бави организацијом превоза путника и пртљага у локалном и међуградском саобраћају. Локални саобраћај се одвија између Владичиног Хана и Сурдулице, Врања, Предејана, Јелашнице, Брестова и Урманице.

Редовни међуградски саобраћај организован је у више праваца на територији Србије и Црне Горе. Ове линије су углавном транзитног карактера. Полазна станица за већину међуградских линија, које пролазе кроз Владичин Хан, је Врање. Крајње станице ових линија су: Београд, Нови Сад, Бор и Кладово, Крагујевац, Ужице, Врњачка Бања, Бар, Косовска Митровица, Краљево, Ниш, Босилеград и друге. Локација аутобуске станице се оцењује као задовољавајућа, имајући у виду малу удаљеност од градског језгра и добруповезаност са мрежом градских саобраћајница и државним путевима.

У границама предметног плана налази се следећа јавна железничка инфраструктура:

- Магистрална једноколосечна електрифицирана железничка пруга Београд Центар-Распутница «Г»-Раковица- Младеновац- Лапово- Ниш – Прешево – државна граница – (Табанобце) у дужини од око 2730m од око наспрам км 328+352 до око наспрам км 331+082;
- Железничка станица Владичин Хан у км 329+591 предметне пруге са четири станична колосека отворена за путнички и теретни саобраћај. Простире се на површини од око 0,27 ha и лоцирана је уз Светосавску улицу у самом градском центру. Са радом је почела 1886. године и до данас представља значајну карику у железничком саобраћајном систему Србије, којој гравитира становништво и привреда сурдуличке и босилеградске општине;
- Путни прелази у км 328+979 и 329+977 на месту укрштаја са улицом који су осигурани саобраћајним знаковима на путу и троугловима прегледности.

Површине за паркирање путничких аутомобила организоване су као подужно паркирање дуж улица у централној градској зони. У осталом делу насеља паркирање се обавља у оквиру индивидуалних парцела или на деловима коловоза и тротоара, што умањује ефикасност одвијања саобраћаја. Објекти од јавног значаја (зграда Општине, Дом здравља, хотел, аутобуска и железничка станица, пијаца и слично) су места којима гравитира велики број људи, тако да је потреба за паркирањем у близини ових објеката веома изражена.

На формирање пешачких токова пресудни утицај има локација јавних објеката, као и положај и величина насеља. Просторни размештај већине јавних функција условљава средњу дужину пешачких кретања до 1.000m, што се може сврстати у изохрону пешачења од 15 минута. Најинтензивнији пешачки токови се јављају на примарним градским саобраћајницама, које имају тротоаре ширине од 1,5 до 2,5m, док је велики проценат градских улица нижег ранга без тротоара.

На планском подручју се налази једна станица за снабдевање горивом. Лоцирана је поред старог моравског моста, између Јужне Мораве и Врле. Капацитет ове станице је четири (4) точиона места и са становишта потребе насеља може се оценити као задовољавајући, док је просторни размештај незадовољавајући. Имајући у виду просторни изглед насеља, (узана а

дугачка територија) постоји потреба за најмање још једним објектом који би опслуживао јужни део насеља.

На планском подручју не постоје издвојене и обележене бицикличке стазе, због чега долази до мешања овог вида саобраћаја са моторним саобраћајем, што утиче на смањење безбедности и што се оцењује као веома неповољно.

Саобраћај и саобраћајна инфраструктура имају важну улогу у развоју Владичиног Хана. Као највећи проблеми и њихове последице могу се навести:

- концентрација јавних садржаја у Општинском центру, са већим бројем радних места и дневним миграцијама на потезу Владичин Хан – околна насеља;
- непостојање потпуних попречних профила на појединим саобраћајницама различитих категорија: смањена безбедност, недовољни капацитети и смањене брзине у периодима вршних оптерећења;
- непостојање довољно денivelисаних путних и пешачких прелаза преко железничке пруге;
- недовољна снабдевеност уређајима и опремом за контролу и управљање саобраћајем у зонама раскрсница примарних градских саобраћајница: смањена безбедност и ниво услуге, повећани временски губици;
- нерешено питање паркирања теретних возила: заузимање слободних површина, ометање саобраћајног тока, смањена безбедност; и
- непостојање мреже бицикличких стаза: мешање бицикличког саобраћаја са друмским, коришћење алтернативних неадекватних коридора, смањење безбедности учесника у саобраћају.

Споменици културе на територији Плана

На планском подручју, према „Акту о условима чувања, одржавања, коришћења и утврђеним мерама заштите културних добара и добара која уживају претходну заштиту од значаја за израду Плана генералне регулације насеља Владичин Хан“ (Завод за заштиту споменика културе Ниш, број 010/2-03, од 21.09.2020. године), нема заштићених непокретних културних добара, али има више добара са споменичким својствима.

Предметно подручје није систематски рекогносцирано и потребно је урадити Студију заштите градитељског наслеђа насеља Владичин Хан ради утврђивања стања и започињања заштите истих. Формирана је почетна евиденција објеката са споменичким вредностима која се даје у планском решењу на основу службене документације Завода за заштиту споменика културе Ниш.

1.2.3. ПРИКАЗ ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Приликом израде Стратешке процене утицаја потребно је дати преглед постојећег стања и квалитета животне средине на подручју за које се Извештај односи, јер карактеристике постојећег стања представљају основу за свако истраживање проблематике животне средине на одређеном простору. Основне карактеристике постојећег стања за потребе овог истраживања дефинисане су на основу: увида у резултате мерења елемената животне средине која врше овлашћене организације, постојећих планских докумената, урађених студијских истраживања, доступне стручне и научне литературе, као и директним увидом у стање на терену.

Просторни развој Владичиног Хана до сада је, делом плански, а делом стихички, (не)усмераван, уз мање или више поштовања планских одредница приликом изградње, али је евидентан досадашњи, у извесној мери, немаран однос према животној средини. Теже последице су изостале само захваљујући неповољној економској ситуацији за инвестициона улагања, како у стамбену изградњу, тако и у изградњу привредних објеката. У Владичином Хану, због оскудних просторних потенцијала а великог популационог и градитељског притиска на узани равнији део речне долине и ниже делове падина, дошло је до угрожавања квалитета животне средине које прети да угрози нормално функционисање простора.

1.2.3.1. Анализа и оцена стања квалитета ваздуха

Загађеност ваздуха представља све већи проблем градова. Јавља се као последица урбанизације, индустријализације и развоја саобраћаја.

На степен загађености ваздуха утиче већи број фактора који се могу поделити на сталне и променљиве, тј. на факторе који су ван човекових утицаја и факторе које човек може контролисати. У *сталне факторе* спадају: орографски услови, конфигурација терена, распоред површина и објеката у граду – планска и урбанистичка решења, као и метеоролошки фактори/елементи (температура и влажност ваздуха, ваздушни притисак, правац и брзина ветра, количина и распоред падавина). У *променљиве факторе* спадају: повећање/смањење капацитета објеката који представљају емитере загађујућих материја у ваздух, изградња нових објеката који емитују загађујуће материје у ваздух, промена фреквентности саобраћаја и сл.

Стање квалитета ваздуха на подручју ПГР-а може се сматрати задовољавајућим.

Загађивање ваздуха у Владичином Хану последица је грејања (котларнице и индивидуална ложишта) и одвијања саобраћаја, као и појединих производних процеса у неким привредним комплексима. Поред привредних објеката и котларница, значајнији извор загађивања ваздуха је саобраћај, који се одвија пре свега међународним путним правцем ка Македонији и Грчком (како аутопутски правац, тако и некадашњи магистрални правац Ниш – Владичин Хан – Скопље), али и путевима (раније магистралним и регионалним путним правцима) у насељу (Владичин Хан – Сурдулица – Стрезимировци и Врање – Владичин Хан – Предејане).

Атмосферу загађују штетне материје које настају сагоревањем чврстих и течних горива, специфични продукти технолошких процеса, улична прашина и друге делатности људи. Ове материје се у атмосфери појављују у виду аероседимената и хемијских штетности. Ваздух у насељу је загађен највише у току зиме, када су у употреби котларнице у индустријским и друштвеним објектима и бројна индивидуална ложишта у стамбеним објектима. Котларнице загађују ваздух у насељу зими, у време грејне сезоне, и углавном не раде у току летњег периода, изузев оних које су неопходне у технолошком процесу појединих погона (котларница у склопу "Нектара", која подмирује потребе како "Нектара" тако и "Делишеса", котларнице у ДОО Нектар, Млекари и фабрици "ДН Компани" и котларнице Гимазије и ОШ Бранко Радичевић, од којих су ове две последње, као и зграда општине прешли на електричну енергију). Продукти сагоревања су алдехиди, угљенмоноксид, угљоводоници, азотни и сумпорни оксиди, редуковани сумпор, пепео, чађ и дим. У јавним (ОШ Бранко Радичевић, ОШ Свети Сава, Гимназија, Средња техничка школа) и колективним стамбеним објектима котларнице раде на угаљ и електричну енергију. У индивидуалним ложиштима највише се сагорева дрво и угаљ, па се ваздух загађује чађи и пепелом. Систем за пречишћавање ваздуха постоји у оквиру емитера (димњака) котларнице фабрике "Нектар".

Процењује се да градска колективна и индивидуална ложишта годишње просечно потроше 162.000 t течних и чврстих горива. Један од највећих загађивача ове врсте јесу "Делишес" и "Нектар". Али и поред тога, резултати мерења емисије на изворима загађења јасно указују да количина материја при нормалним метеоролошким условима не прелази дозвољене вредности⁷.

У технолошким процесима у индустрији Владичиног Хана углавном се не стварају штетни агенси и честице – загађивачи ваздуха у насељу. Од производних процеса који значајније загађују ваздух издваја се производња цигле и црепа у фабрици "Балкан Брик".

На подручју ПГР Владичиног Хана може се издвојити неколико линијских, ареалних и тачкастих **извора загађења ваздуха:**

- саобраћајнице – дуж транзитног међународног путног правца, са чвориштима на њему, али и путева (некада магистралних и регионалних саобраћајница) и главних улица у насељу, ваздух је загађен прашином пореклом од саобраћаја и продуктима сагоревања горива у моторима транспортних средстава (угљенмоноксид, угљоводоници, азотни оксиди, алдехиди, честице у којима се налазе тешки метали, халогени и др.).
- котларнице и индивидуална ложишта, која користе различита фосилна горива (угаљ, мазут, дрво). У објектима индивидуалног становања као гориво се најчешће користи угаљ и дрво, а у објектима колективног становања, јавним

⁷ Предлог ЛЕАП-а за општину Владичин Хан, Општинска Управа Владичин Хан, 2005.

објектима и котларницама индустријских предузећа – мазут и угаљ. Објекти који за загревање користе електричну енергију не утичу битно на квалитет ваздуха, за разлику од процеса сагоревања фосилних горива којим се у ваздух у мањој или већој мери избацују пепео, чађ, тј. таложне и суспендоване материје, затим сумпордиоксид, угљенмоноксид, азотови оксиди, угљоводоници, алдехиди;

– зона циглане – повећана запрашеност пута између објекта циглане и позајмишта глине уз саму границу Плана, као и у самом објекту и објектима његовог непосредног окружења (гимназија и средња техничка школа, објекти индивидуалног становања);

Контрола квалитета ваздуха

На подручју ПГР насеља Владичин Хан не постоји мрежа мерних места за праћење квалитета ваздуха. Испитивања степена загађености ваздуха обављају се **повремено** на појединим изворима емисије загађујућих материја у ваздух ("Нектар-Делишес" који је значајно увећао капацитете са својом котларницом која је у фази реконструкције и преласка на коришћење гаса и дрвне сечке, док остали индустријски погони који су некада били међу главним загађивачима ваздуха Дабрика дувана и циглана "Балкан Брик" не раде више од деценије), и то углавном као годишња контролна мерења емисије. У међувремену су се изградили и нови погони (Фабрика намештаја „ГН Комерц“ у централној зони са својом котларницом, а и у непосредној близини Планског подручја у индустријској зони Сува Морава је изграђена фабрика гума „Теклас аутомotive“ са својом котларницом и сталим производима загађивања ваздуха). Интензиван саобраћај новоизграђеним Аутопутем свакако доприноси загађивању ваздуха у Владичином Хану. Праћење стања загађености ваздуха на извору емисије омогућава и сагледавање утицаја предузетих мера заштите на квалитет ваздуха у непосредном окружењу. У документу ЛЕАП Владичин Хан – Ревизија 2017-2022 наводи се следеће:

„Мониторинг ваздуха који обухвата редовно праћење емисије сумпор диоксида (SO₂), оксида азота (NO_x), суспендованих честица, чађи и редовно праћење емисије сумпор диоксида (SO₂), азот диоксида (NO₂), суспендованих честица и чађи у ваздуху на територији општине Владичин Хан се не врши. Према подацима из Пројекта Аутопут-Коридор Е-75, извештај о заштити животне средине и план управљања животном средином, не постоје значајни извори загађења ваздуха. Регионални аутопут М-1 Београд-Скопље и регионални пут Р-214 и железничка пруга Ниш-Прешево-граница са Македонијом су гранични извори загађења који би могли да доведу до повећања концентрације загађивача ваздуха. Подаци о измереном нивоу загађења ваздуха дуж анализираних траса нису доступни. Постоји претпоставка да ће планирани аутопут постати доминантан загађивач ваздуха у посматраном подручју, због његове првенствено руралне природе.

У Владичином Хану се, до сада, нису радила испитивања концентрације специфичних загађујућих материја која емитују возила. Може се претпоставити са великом сигурношћу да је њихова концентрација повећана нарочито у строгом градском језгру. Било би врло корисно да се изврши мерење концентрације специфичних загађујућих материја, пореклом од издувних гасова моторних возила, ради сагледавања утицаја саобраћаја на квалитет ваздуха у центру града, и то: суспендованих материја, олова, бензена, толуена, ксилена, етилбензена, органских алифатичних једињења пореклом из нафте и VOC*. Једно мерење може а се уради пре почетка грејне сезоне, а друго току сезоне грејања. Ово би било утолико значајније имајући у виду регистровани број разних врста возила, дужину путева и да ће се по прогнози саобраћајно оптерећење повећати у наредном периоду.

Основни проблеми у друмском саобраћају и њихов утицај на квалитет животне средине најизраженији су у општинском центру. Кроз центар града се остварује врло интензиван и теретни саобраћај ради свакодневног увоза и извоза за потребе снабдевања становништва. Осим тога, у центру града се често налазе пољопривредна возила која се врло споро крећу, изазивају већу гужву, спорији проток путничких возила, већу буку и потрошњу горива свих врста возила. Са аутобуске станице, се дневно обави већи број долазака и одлазака аутобуса.

Имисија загађујућих материја умногоме зависи и од квалитета употребљеног горива (бензина или дизела). Може се претпоставити да се ове материје у одређеној концентрацији налазе и у ваздуху. У идеалним условима, продукте сагоревања требало би да чине угљен-диоксид (CO₂) и водена пара (H₂O), међутим, у реалним условима, поред наведених састојака,

издувни гасови садрже и вишак кисеоника (O₂) и азота (N₂), а и непожељне састојке као што су угљен-моноксид (CO), несагорели угљоводоници (HC), оксиди азота (NO_x) и чврсте честице (ПМ), који неповољно утичу на здравље људи. Угљен-моноксид има веома изражено отровно дејство на човека, тако да у концентрацији од само 0,3 процента за 30 минута изазива смрт.

У Владичином Хану недостају површине за паркинг за путничка, а нарочито теретна возила на прилазним путевима града, које би требало повећати, али без смањења и запоседање површина намењених за атрактивне садржаје (зелене површине). Такође је потребно озеленити јавне површине, чешће прати улице и тротоаре, неговати травњаке и друге зелене површине у граду, боље одржавати коловозе, повећати контролу техничке исправности возила, итд.

Колики је негативан утицај моторних возила на квалитет ваздуха најбоље се може сагледати из чињенице да сагоревањем 1 l бензина се емитује око 11000 l штетних гасова. Осим тога, треба имати у виду чињеницу да путничко возило у граду има просечну потрошњу горива од 12 l на 100 km, па се може израчунати да један путнички аутомобил на пређених 100 km избаци 3.288 g угљенмоноксида, док аутобус при просечној потрошњи горива од 40 l на 100 km, избаци у атмосферу 284 g CO. Са друге стране, ситуација са чврстим материјама је другачија, односно на 100 пређених километара путнички аутомобил избаци 16,8 g, а аутобус 528 g чврстих материја ПМ. Дакле, један аутобус избаци у атмосферу чврстих материја као 30 путничких аутомобила.

Треба имати у виду чињеницу да се у чврстим материјама налази велики проценат канцерогених материја које имају врло неповољно дејство на здравље људи.“

1.2.3.2. Анализа и оцена стања квалитета вода

Проблему загађивања површинских и подземних вода, као и заштити вода, мора се посветити посебна пажња, с обзиром на то да је вода услов живота и један од највреднијих ресурса.

Основни узрок загађивања вода на подручју Плана генералне регулације представља упуштање непречишћених отпадних вода у реципијенте. Као главни извори загађивања вода издвајају се отпадне воде насеља Владичин Хан и поједини производни погони. Крајњи реципијент за све отпадне воде (из насеља и индустријских објеката) јесте река Јужна Морава.

Отпадне воде, које загађују Јужну Мораву и њене притоке, по пореклу су технолошке и санитарне (атмосферске и фекалне). У њима се може пронаћи повећана концентрација различитих загађујућих материја. Степен загађења воде зависи од порекла отпадних вода и услова у којима су оне настале (врсте и величине насеља, типа канализационе мреже, потрошње и начина коришћења воде у домаћинствима и производним погонима, количине атмосферских падавина итд.).

1. Санитарне воде из насеља садрже атмосферске и фекалне воде. У атмосферским водама, које настају као резултат атмосферских падавина и вода од прања дворишта и улица могу се наћи нитрати, сулфати, хлориди, честице чађи, чврсти органски и неоргански отпаци, уља, нафта и низ других органских једињења (делимично и из аутосервиса). Ове воде теку површински, или пониру и филтрирају се кроз земљиште (загађивачи подземне воде).

У оквиру насеља примарно загађивање вода везано је за продукцију отпадних вода из домаћинства. Фекалне воде из домаћинства и објеката друшвеног стандарда садрже око 60% органских и 40% минералних материја, патогене клице, средства за прање – детерџенте и сапуне итд. У загађеним водама количине кисеоника су смањене: кисеоник се троши за разградњу органских материја; због смањеног површинског напона под утицајем детерџената смањује се размена кисеоника са ваздухом, па поједине биљне и животињске врсте бујају и на тај начин се количина кисеоника додатно смањује, што све заједно утиче и на способност реципијента за самопречишћавање. С обзиром на величину насеља и протицај Јужне Мораве, Врле и притока, неповољна ситуација настаје у периодима ниског водостаја, тј. у сушном периоду године, када је количина воде у реци смањена.

Канализација у постојећем стању решена је по сепарационом систему. Укупна дужина канализације за отпадне воде износи 6,5 km а за атмосферске воде 4,5 km. Све отпадне и

атмосферске воде испуштају се директно у Мораву у самом насељу, без претходног пречишћавања (испусти узводно од ушћа Врле, са обе стране реке, код железничке станице и низводно од ушћа Топила). Остали стамбени објекти имају септичке јаме или отпадне воде упуштају директно у мање бујичне токове – потоке који се спуштају кроз насеље. Отпадне воде које се прикупљају у најчешће непрописно изведене септичке јаме загађују како подземне воде тако и земљиште.

2. Отпадне воде из индустријских погона, у зависности од технолошког процеса у коме настају, имају врло различит састав. Поред технолошких, и релативно чистих техничких вода, оне садрже и санитарне воде. Пошто сепаратни системи за одвођење отпадних вода не постоје, све отпадне воде се обично преко локалних испуста канализације из погона одводе у реципијент – Јужну Мораву, најчешће без претходног пречишћавања. Највећи загађивач органским отпадом пореклом од воћа је фабрика воћних сокова и воћних каша "Нектар", која преко таложника у Мораву испушта технолошке отпадне воде пореклом од прања и цеђења воћа, у којима се могу наћи органски отпади. "Делишес" која се бави смрзавањем и складиштењем смрзнутог воћа и поврћа, испушта отпадне воде у којима се могу наћи песак и земља, али и органски отпади пореклом од сличног третмана припреме воћа за производњу мармелада, џемова и дечјих кашица, који се примењује у "Нектару". Санитарне и технолошке отпадне воде из дрвне индустрије одводе се без икаквог предtretмана преко прикључка на градску канализацију. Остали индустријски погони у Владичином Хану не испуштају отпадне воде, изузев санитарних. Бензинска станица испушта отпадне воде санитарног порекла и воде са свих бетонираних површина и са високом концентрацијом уља и суспендованих материја без икаквог предtretмана-сепаратора директно у реципијент канализацију.

На квалитет површинских и подземних вода у насељу Владичин Хан у великој мери утиче **екстериторијално загађење**, тј. загађење које настаје изван граница Плана генералне регулације. Ту се првенствено мисли на индустријску зону "Сува Морава", али и све друге загађиваче узводно од Владичиног Хана (Врање и остали велики центри) који своје отпадне и најчешће непречишћене воде упуштају у Јужну Мораву. Поред тога, производња пластичних маса у Прекодолцу, као и остали загађивачи из општине Сурдулица, утичу и на загађење вода Врле, које додатно оптерећује воде Јужне Мораве.

У индустријској зони "Сува Морава" (општина Владичин Хан) налази се више производних погона који се баве производњом различитих производа: производња сокова и млека "Делишес", фабрика омотног папира и амбалаже "ФОПА", индустрија гуме "Теклас аутомotive" у бившој Фабрици намештаја „Слога“, прерада обојених метала "Ханинг" и др., који у Јужну Мораву испуштају отпадне воде незадовољавајућег квалитета. Као последица овакве ситуације, квалитет вода Јужне Мораве апсолутно не задовољава и оне се често налазе у четвртој класи. Последњих година, с обзиром да многи производни погони не раде или раде смањеним капацитетом, ситуација је незнатно боља, али се овакво стање не може сматрати за меродавно.

Загађивање отпадних вода настаје и при пољопривредној производњи услед коришћења минералних ђубрива, која оптерећују воду великом количином неорганских соли, као и услед коришћења разних врста пестицида, за чије издвајање из отпадних вода и тла још увек нема довољно ефикасног поступка, па временом њихова акумулација у тлу и водоносним слојевима расте. Сточна ђубрива и фекалне воде доводе до повећања концентрације азота, фосфора, калијума, органских материја, патогених микроорганизама као и до високих вредности ХПК и БПК₅. Ова врста загађивања тла и подземних вода на подручју ПГР-а није заступљена у већој мери, с обзиром на велику заступљеност изграђених површина.

Међу осталим загађивачима вода, како површинских тако и подземних, треба истаћи многобројне "дивље" локалне депоније смећа које се обично налазе уз обале бујичних токова притока Јужне Мораве и утичу на њихово механичко, органско и хемијско загађивање. Филтрацијом загађивача из ових депонија кроз тле, подземне и површинске воде се још више хемијски и бактериолошки загађују. Јужна Морава је на уређеном делу мање директно угрожена, док су нерегулисани делови тока ван центра насеља више деградирани.

Стање водотокова (Извор: ЛЕАП и ППО)

Највећи проблем општине Владичин Хан у погледу квалитета вода је максимална загађеност воде реке Јужне Мораве (IV класа). Загађеност је последица с

једне стране присуства знатног броја загађивача дуж водотока кроз Косово и Јужно Поморавље до Владичиног Хана, и с друге стране уливају се са свих страна отпадне и комуналне и индустријске воде из насеља у Владичином Хану, у реципијент Јужну Мораву без претходног пречишћавања. Истраживањем је утврђено да скоро 80% воде Јужне Мораве при проласку кроз Владичин Хан чине отпадне воде.

Отпадне воде се без пречишћавања отпадних вода директно упуштају у ток Јужне Мораве. Река Јужна Морава, нарочито у летњем делу године када је протицај мали, низводно од Владичиног Хана, има тамну боју и непријатан мирис. Кроз процес производње градске привреде и пораст потрошње различитих роба и животних намирница урбаног становништва ствара се знатна количина индустријског и комуналног отпада (5300 м³ -3000 м³ индустријског и око 2300 м³ комуналног отпада). Он је депонован на депонији која се налазила на самој обали реке Јужне Мораве, у близини Летовишке реке. С обзиром да је она затворена од стране Републичке инспекције, потребно је у што скорије време урадити санацију и рекултивацију исте. Сакупљање и одлагање отпада је поверено предузећу ПВВВ Лесковац октобра 2008 године и отпад се одвози на депонију Жељковац код Лесковца.

Стање водоснабдевања и евакуације отпадних вода (Извор: ЛЕАП и ППО)

У општини Владичин Хан око 2/3 становништва снабдева водом из водовода који су, уз све недостатке, под контролом.

Снабдевање водом града Владичиног Хана, као и 11 суседних сеоских насеља, и одржавање водоводне мреже врши ЈП "Водовод".

Водоснабдевање градског водовода врши се из Власинског језера (довода воде за ХЕ "Врла 4").

Код овог система постоји проблем јер се вода која се користи за снабдевање града узима из хидроенергетског система, те у периоду ремонта хидроцентрале у трајању од око месец дана годишње град остаје без воде. У том случају користе се алтернативни бунари из изворишта "Лепеница" у приобаљу Јужне Мораве чији капацитети не задовољавају у потпуности потребе града, а и постоје проблеми са санитарном заштитом изворишта.

Око 1/3 становништва снабдева се водом на више начина (индивидуално из бунара, из малих групних водовода, из каптираних извора и слично без стручне и санитарне контроле. На основу извршене анкете у погледу снабдевања водом сеоских насеља, осим оних који су прикључена на градски водовод, је потврђено да не постоје поуздани подаци о томе каквом се водом они снабдевају, да ли увек имају довољно воде и каквог је она квалитета. Вода коју користе у сваком случају није под санитарним надзором.

Стање градске водоводне мреже је лоше јер је доста стара (и до 30 година), дотрајала и већина водоводне мреже је изграђена од АЦЦ цеви.

Општи закључак у погледу хидротехничке инфраструктуре: постојеће стање је незадовољавајуће, како у погледу снабдевања водом, тако и у погледу евакуације отпадних вода.

На основу расположивих података, у насељима општине Владичин Хан водоснабдевање је решавано од случаја до случаја, са често неодговарајућим техничким решењима и уз проблеме у погледу здравствене исправности воде за пиће (првенствено су угрожена популационо већа насеља у алувиону Јужне Мораве чија је издан подложна загађењу).

Као неопходност намеће се планска обавеза да се предвиди вршење пречишћавања отпадних вода, пре упуштања у реципијент, без обзира на садашњи лош квалитет вода Јужне Мораве, који је последица загађења која се у ову реку упуштају у узводним зонама и општинама кроз које она и њене притоке протичу.

Праћење квалитета воде у Републици Србији се одвија на основу уредби и програма за систематско праћење квалитета воде. Хидрометеоролошки завод је до 2010.год. вршио систематско праћење површинских (реке, акумулације, језера и сл.) и подземних вода на територији Републике Србије. Законом о министарствима донетим 11.

марта 2011. године послови мониторинга квалитета воде и ваздуха у државној мрежи станица су прешли у надлежност Агенције за заштиту животне средине. На основу Закона о водама Републике Србије, периодично (годишње) се објављује Програм за систематско испитивање квалитета воде.

Оцена квалитета вода се врши на основу важеће законске регулативе:

- Правилник о опасним материјама у водама (Службени гласник РС, бр. 31/82),
- Правилник о начину и минималном броју испитивања квалитета отпадних вода (Службени гласник СРС 47/83),
- Правилника о опасним материјама у водама Сл. гласник РС бр. 31/82 и 46/91,
- Уредбе о класификацији вода Службени лист 6/78.

Најважнија река која пролази кроз општину Владичин Хан је река Јужна Морава. Мерење квалитета површинских вода врши се на мерној станици "Владичин Хан". Месечно се врши узимање узорака.

Континуираним мерењима за 2009, 2010 и 2011 годину регистровано је да квалитет вода одговара III класи квалитета површинских вода. Према Уредби о категоризацији водотока, (Сл.гласник СРС, бр 5/68), сви водотоци на територији Републике Србије разврстани су у категорије, односно дефинисане су захтеване класе квалитета воде на одређеним потезима водотока.

Захтевана класа квалитета воде водотока у зони дневне извештајне станица Јужна Морава (место Грделица) IIb класа. Класе бонитета одређене су на основу следећих параметара: растворени кисеоник, проценат засићења кисеоником, БПК5, ХПКМп, степен сапробности, највероватнији број колиформних клица у 1 л воде, суспендоване материје, растворене материје, рН, видљиве отпадне материје, боја и мирис воде. Идентификована III класа површинских вода може се употребљавати за наводњавање, а после уобичајених метода обраде (кондиционирање) и у индустрији осим прехранбене.

Квалитет осталих површинских вода на територији општина (Јовачка Језера) није познат.

Најкрупнији еколошки проблем од чијег решавања највероватније зависи развојна перспектива Владичиног Хана представља загађеност (III класа) воде Јужне Мораве. Загађеност је последица, с једне стране присуства знатног броја загађивача дуж водотока кроз Косовско и јужно подручје Јужног Поморавља до Владичиног Хана и, с друге уливање градских отпадних вода – индустријских и комуналних у реципијент Јужне Мораве без претходног пречишћавања. Истраживањем је утврђено да скоро 80% воде Јужне Мораве при проласку кроз Владичин Хан чине отпадне воде.

Канализацију користи око 40% становништва. Организована канализација постоји само у Владичином Хану, Житорађи и Сувој Морави што обухвата до 25% становништва, а градска канализација у самом граду не функционише добро у екстремним ситуацијама, када постојећи колектор не може да прими сву употребљену воду. Канализација, или њени делови, постоје у Житорађи, Прекодолцу, Репинцу, Полому и још неким селима где је процењени број корисника на око 15%. Ови системи су рађени по правилу без планова и пројеката, а отпадне воде се изливају у Јужну Мораву или мање водотоке без пречишћавања. Остало становништво користи провизорне септичке јаме, грађене без пројекта и санитарне заштите околних изворишта и бунара, преко којих се отпадне воде уводе у подземне воде или испуштају у најближе водотоке. Укупна дужина канализације за отпадне воде територији насеља Владичин Хан износи 6,5 km, а атмосферске канализације 4,5 km. Сви објекти нису прикључени на канализациону мрежу, а то се односи и на велике привредне комплексе „Нектар“ и „Делишес“.

Поред тога, постоје тешкоће у функционисању појединих делова постојеће канализационе мреже због малих пречника главног колектора и секундарне канализационе мреже. У општини Владичин Хан донет је Правилник о санитарно-техничким условима за испуштање отпадних вода у јавну канализацију, којим се утврђују правила испуштања отпадних вода или загађених вода у градску канализацију. Организација која је задужена за контролу састава испуштених вода и која по потреби предузима одговарајуће мере је Јавно Предузеће за водоснабдевање и

канализацију "Водовод" из Владичиног Хана [Одлука о Водоводу и канализацији од 09.03.2011, (члан 11. тачка 8.)]. Основне физичко-хемијске анализе могуће је урадити у лабораторији у самој фабрици воде док микробиолошке и конкретније анализе ради Завод за Јавно здравље у Врању. ЈП Водовод ради периодичне анализе у смислу контроле отпадних вода. Узима се узорак градске санитарне и технолошке воде из градске канализације на испушној цеви при испуштању у реципијент. Ово су анализе градских санитарних и технолошких вода само на једном испушту у реципијент. Оваквих испуста има више: 3 са леве и 4 са десне стране обале у реку Јужну Мораву и још 3 испуста у реку Врлу, притоку реке Мораве. Према подацима Републичког завода за статистику Србије у 2011 испуштена количина отпадних вода за општину Владичин Хан износила је 371000 м³.

укупно захваћене количине воде, хиљ. м ³	укупно испоручене количине воде, хиљ. м ³	укупне количине отпадних вода, хиљ. м ³	испуштене отпадне воде из општине са системом за одвођење отпадних вода, хиљ. м ³	пречишћавање отпадних вода, хиљ. м ³
1403	788	371	371	-

У општини не постоји постројење за пречишћавање отпадних вода, нити се врши пред третман индустријских отпадних вода пре испуштања у канализацију или водоток. ЈП „Водовод“ Владичин Хан редовно врши анализу отпадних вода преко Завода за јавно здравље Врање, Центар за хигијену и хуману екологију. Узорковање се врши на реци Јужној Морави.

*Извод из Извештаја о испитивању (Завод за јавно здравље Врање)
од 20.12.2016.год.*

ОТПАДНА ВОДА

- Температура воде при захвату 8,4°C,
- Температура ваздуха 1,5°C,
- Место узорковања Испусна цев отпадне воде пре изливања у реципијент (река Јужна Морави),

На основу урађених анализа константовано је да анализирани узорак не одговара прописима:

- Правилник о опасним материјама у водама (Сл.гласник СРС бр. 31/82),
- Уредба о категоризацији водотока (Сл.гласник СРС 5/68),
- Уредба о граничним вредностима емисије загађујућих материја у воде и роковима за њихово достизање (Сл.гласник РС, бр. 67/11, 48/12),
- Уредба о граничним вредностима загађујућих материја у површинским и подземним водама и седименту и роковима за њихово достизање (Сл.гласник РС, бр. 50/12),
- Правилник о начину и условима за мерење количине и испитивање квалитета отпадних вода и садржини извештаја о извршеним мерењима (Сл.гласник РС, бр. 33/16).

због присутне боје и видљивих отпадних материја, повећаних суспендованих материја, (за 28,4), повећане потрошње КМnО4 (за 64,7), повећане НРК из КМnО4 (за 16,2) повећане НРК из калијум-дихромата (за 32,4), повећане ВРК-5 вредности (за 1,0), смањеног раствореног кисеоника (за 0,5), смањене засићености кисеоником (за 21,8) и повећаног садржаја амонијака (за 4,8), нитрита (за 0,022), водоник-силфида (за 0,453), растворљивих ортофосфата (за 3,3), фенола (за 0,006) и детерџената (за 0,22), II б класа.

ПОВРШИНСКА ВОДА

- Температура воде при захвату 4,6°C,
- Температура ваздуха 1,0°C,
- Место узорковања река Јужна Морава 200 m испод места испуста отпадних вода,

На основу урађених анализа константовано је да анализирани узорак одговара напред наведеним прописима.

ПОВРШИНСКА ВОДА

- Температура воде при захвату 4,6°C,
- Температура ваздуха 1,0°C,
- Место узорковања река Јужна Морава 200 m изнад места испуста отпадних вода,

На основу урађених анализа константовано је да анализирани узорак одговара напред наведеним прописима.

Праћење квалитета воде у Републици Србији се одвија на основу уредби и програма за систематско праћење квалитета воде. Хидрометеоролошки завод је до 2010 вршио систематско праћење површинских (реке, акумулације, језера и сл.) и подземних вода на територији Републике Србије. Законом о министарствима донетим 11. марта 2011. године послови мониторинга квалитета воде и ваздуха у државној мрежи станица су прешли у надлежност Агенције за заштиту животне средине. На основу Закона о водама Републике Србије, периодично (годишње) се објављује Програм за систематско испитивање квалитета воде.

Кратак приказ највећих загађивача вода

Фабрика за производњу пастеризованих воћних сокова и концентрисаних воћних сокова ДОО "Нектар" за производњу користи свеже воће, а у у производном процесу долази до стварања технолошке, техничке и санитарне отпадне воде. Начин одвођења (испуштања) отпадних вода – директно и дисконтинуално у реципијент (Јабучковска река – Јужна Морава), без пречишћавања. "Нектар" је највећи потенцијални извор загађења Јужне Мораве на подручју ПГР-а органским отпадом пореклом од воћа. Технолошке отпадне воде пореклом од прања и цеђења воћа испуштају се у реципијент преко таложника, па се у реци могу наћи органски отпади. У "Нектару" се редовно спроводи контрола квалитета отпадне воде, и то у збирном шахту санитарно-техничко-технолошке отпадне воде пре испуштања у градску канализацију.

Фабрика "Делишес", која се бави замрзавањем и конзервисањем воћа и поврћа и прерадом воћа у полупроизоде – каше, испушта отпадне воде у којима се могу наћи песак и земља, али и органски отпади пореклом од сличног третмана припреме воћа за производњу мармелада, џемова и дечјих кашица, који се примењује у "Нектару". Комплекс се снабдева водом из градског водовода. Отпадне воде се одводе директно у реку, без пречишћавања, изузев таложења (грубо цеђење), при чему се отпад прикупљен са таложника односи на "Делишеске плантаже", изван граница ПГР-а.

Међу објекте који могу имати мањи или већи утицај на квалитет воде у Владичином Хану (првенствено Ј. Мораве, као крајњег реципијента) могу се сврстати сви производни, занатски, трговински и складишни објекти у којима долази до стварања технолошких и санитарних отпадних вода. За такве објекте неопходно је урадити студије процене утицаја на животну средину, којима ће се прописати адекватан третман отпадних вода у циљу свођења квалитета третираних отпадних вода у прописане законске вредности за реципијент.

Контрола квалитета отпадне воде и квалитета воде за пиће

У општини Владичин Хан донет је Правилник о санитарно-техничким условима за испуштање отпадних вода у јавну канализацију, којим се утврђују правила испуштања отпадних вода у градску канализацију.

ЈКП "Водовод" у Владичином Хану врши редовну контролу квалитета отпадних вода, при чему се узорак градске санитарне и технолошке воде узима из градске канализације на испушној цеви при испуштању у реципијент. Градске санитарне и технолошке воде испуштају се у реципијенте (Ј.Морава и Врла) на више места: 3 испуста са леве и 4 са десне стране обале директно у Јужну Мораву, као и 3 испуста у реку Врлу, притоку Јужне Мораве.

На основу *Извештаја о квалитету отпадних вода за период 2001-2006.године* (ЈКП "Водовод" Владичин Хан), **сви узети узорци отпадне воде током 2001, 2002, 2003. и 2004. године били су неисправни**, у 2005. само је један од осам узорака био исправан, а у 2006. четири од укупно 22, при чему се напомиње да се сва четири исправна узорка односе на узорке који су узети у реципијенту узводно од места изливања отпадних вода. Као узроци неисправности наводе се: повећана биолошка потрошња кисеоника, повећан садржај детерџената, повећана потрошња $KMnO_4$, повећано присуство суспендованих материја, измењена боја и мирис, присуство видљивих отпадних материја итд.

ЈКП "Водовод" Владичин Хан спроводи годишње **контроле квалитета воде за пиће**. Резултати анализа за период 2002-2006.год⁸ (место узорковања – водовод, прво точеће место) показују процентуалну неисправност узорака од 11,11% (2004, 2005. и 2006. године) до 36,11% (2002. и 2003. године). Као узок неисправности наводи се боја и мутноћа воде, док је са бактериолошког аспекта вода била исправна.

1.2.3.3. **Анализа и оцена стања квалитета земљишта и вегетације**

Проблему заштите земљишта мора се посветити потребна пажња, с обзиром на чињеницу да су деградација и загађивање земљишта, условљени природним и антропогеним фактором, све присутнија појава. Са аспекта заштите животне средине посебно је важна заштита земљишта од негативног дејства антропогеног фактора, с обзиром на то да при бављењу различитим активностима људи врше све већи утицај на земљиште, који, у великом броју случајева има негативне карактеристике.

Загађивање земљишта у Владичином Хану је последица различитог антропогеног деловања, тако да је угрожено пољопривредно и грађевинско земљиште. Потпуних података о обиму његовог угрожавања нема, јер **не постоје систематска праћења и истраживања**.

Земљиште на подручју ПГР-а се загађује из истих извора и истим агенсима као и подземне и површинске воде. Као главни облици загађивања земљишта могу се издвојити:

- неадекватно одлагање отпада ("дивља" сметлишта);
- нерегулисано канализације отпадних вода;
- загађивање земљишта загађујућим материјама пореклом од саобраћаја (нарочито земљиште у непосредном појасу дуж транзитног међународног путног правца, магистралних и регионалних саобраћајница, као у дуж главних улица у насељу);
- присуство таложних материја око фабрике опекарских производа, као и дуж пута ка позајмишту глине које се налази непосредно уз границу ПГР-а;
- пољопривредна производња (неадекватна употреба агрохемијских средстава)⁹.

Сви описани процеси утичу на измене физичко-хемијског састава земљишта и таложене различитих загађивача у тлу. Ове супстанце временом продиру у подземне воде и биљке, а посредно доспевају и у организам стоке, те, напослетку, и људи.

Најизраженија појава деградације су свакако локалне неуређене депоније од којих је најугроженија зона корита притока, али и саме Јужне Мораве, у којима се локално одлаже отпад свих врста. Ове зоне су попутно неуређене и необезбеђење и захтевају хитну санацију. Поред тога егзистирају бројна локална мала сметлишта, нарочито у долинама водотокова и на стрмим падинама изнад насеља.

Посебно деградирана и неуређена зона је комплекс циглане и експлоатације глине изван саме границе плана, где се не спроводе никакве активности на рекултивацији терена.

⁸ *Извештај о квалитету воде за пиће*, ЈКП "Водовод" Владичин Хан, октобар 2006.г.

⁹ Изражена у мањој мери, пошто је подручје ПГР-а углавном представљено грађевинским, а мање пољопривредним земљиштем.

Дугогодишња у већој или мањој мери планска градња у Владичином Хану, али и широко распрострањавање стрмих и неприступачних терена утицали су на очување фонда шумског земљишта. С обзиром да геолошка грађа падина погодује процесима ерозије, нарочито на већим нагибима, чиме се односи плодни слој земљишта, људи су приликом изградње кућа концентрисали објекте. Падине су знатно изграђене, а само оне најстрмијих нагиба, нису широко нападнуте градњом, па није дошло до значајније ерозије земљишта услед крчења вегетације и изградње.

На подручју ПГР-е присутно је одроњавање обала Јужне Мораве (на деловима тока где она није регулисана у најсевернијем делу ПГР-е где река почиње да меандрира) и притока на делу где оне нису регулисане, као и усецање јаруга под дејством бујичарских токова који са околних брда изнад насеља теку ка Морави.

Зелене површине

На подручју ПГР-а су изражене бројне негативне просторне последице у области организације слободних и озелењених површина, настале услед масовне полулегалне и нелегалне изградње и неодговарајућег одржавања. На овом подручју, заступљене су следеће категорије слободних и зелених површина:

- пољопривредно земљиште – ободне зоне уз границу Плана (оранице, као и делови девастираног пољопривредног земљишта лоцирано углавном по ободима и између мање-више организованих насеља)
- велики шумски комплекси и земљиште са ретким високим и средњим растињем - ободне зоне уз границу Плана на стрмим теренима и дуж водотокова,
- зелене површине индивидуалног становања (баште, предбаште, окућнице) се налазе у оквиру парцела стамбених објеката и јављају се као дворишни врт или су у функцији пољопривреде са баштом, воћњаком и слично и више има карактер уређеног дворишта.
- зеленило око објекта посебне и јавне намене, групација квалитетних зимзелених стабала на зеленој површини код зграде Општине и Општинског суда.
- Простор пјачете у центру града у Светосавској улици и велике уређене парковске површине у близини аутобуске станице, Дома културе и спортског центра "Куњак",
- линијско зеленило - дрворед као категорија постоји само на кратким деловима.

1.2.3.4. Анализа и оцена стања нивоа буке

Бука у насељу је изузетно озбиљан проблем јер се појас уз транзитни међународни правац и магистралне и регионалне путеве са чвориштима на њему јавља као зона угрожена буком у целој дужини насеља. Бука од саобраћаја је дисконтинуирана и јавља се и ноћу, нарочито у зони око магистралног пута у самом насељу, где се одвија интензиван друмски путнички, аутобуски и теретни саобраћај.

Механизам дејства буке на човека је сложен: бука ствара аудитивне и екстрааудитивне и психогене ефекте, којима се придаје све већи значај. Поред оштећења слуха, бука делује и надражајно на неуровегетативни систем и преко њега доводи до различитих обољења кардиоваскуларног система, дигестивног тракта, хормоналних поремећаја итд. Бука као стресогени чинилац умногост доприноси неуротизацији личности, а делујући на централни нервни систем, омета нормалан сан, креативан рад, процесе памћења и мишљења као и физиолошки дневни биоритам. Бука у току сна доводи до психичког замора и повећања психичке раздражљивости, што резултира падом концентрације, успоравањем рефлекса, смањењем продуктивности и већим бројем повреда на раду.

Улична бука се мења у различитим деловима града у зависности од фреквенције саобраћаја, структуре возила, успона терена, ширине улице, врсте коловоза (подлоге), зеленила, висине и распореда зграда. Тако је **бука највише изражена у зони центра Владичиног Хана** где се налазе стамбене зоне и централни садржаји, у зони петље – раскрснице правца север–југ и правца ка истоку долином Врпе, као и дуж магистралног пута поред аутобуске станице ка Сурдулици и главне улице у насељу, која је уједно и регионални пут. Неповољна околност је што је већина стамбених објеката уз најпрометније

саобраћајнице на веома малој удаљености од коловоза, понегде одвојена од коловоза само уским тротоаром, зелене површине са дрворедом су ретке, што још више утиче на распостирање утицаја буке у првом реду стамбених објеката до саобраћајнице. Остали стамбени објекти који су од саобраћајница заклоњени другим објектима, или су у блоковима који се не ослањају на главне саобраћајнице, су у повољнијем положају, јер се у њима бука мање осећа.

Одвијање саобраћаја на железничкој станици је специфична активност. У овој зони јавља се бука пореклом од манипулативних активности вагона и локомотива. Ово је бука која је такође дисконтинуирана и у околним зонама изражена.

Мерења буке и вибрација раније нису вршена на подручју Владичиног Хана, па су се закључци о интензитету буке пореклом од саобраћаја могли само процењивати. С обзиром да се ради о интензивном саобраћају, бука није занемарљива, али је повољна околност што је транзитни међународни правац углавном издвојен од већине стамбених и јавних зона. Резултати мерења буке у новије време показују да бука саобраћаја представља доминантну компоненту буке на отвореним градским просторима, те да је ниво буке одређен пре свега удаљеношћу датог места од главних саобраћајница, а то су:

- а) улице: Светосавска, Николе Тесле и Слободана Пенезића;
- б) путеви: Е-75 Београд- Скопље, Владичин Хан Сурдулица;
- в) железничке пруге.

Остале саобраћајнице, са густином саобраћаја већом од 10 возила на час, у смислу ове одлуке, сматрају се локалним саобраћајницама. Под растојањем од саобраћајнице подразумева се растојање од осовине саобраћајнице.

Појачане **вибрације** осећају се у зони уз железничку станицу и пругу, јер она пролази кроз централно градско густо изграђено ткиво.

При урбанистичком планирању Владичиног Хана потребно је, где год је могуће, предвидети реконструкцију улица, изградњу тротоара и појаса зеленила, а кроз правила грађења стамбених објеката дати правила изградње и оријентације стамбених и других објеката у односу на изворе буке.

Локална регулатива и акустично зонирање града

Скупштина општине Владичин Хан на седници одржаној дана 19.09.2013. године, донела је ОДЛУКУ О МЕРАМА ЗА ЗАШТИТУ ОД БУКЕ НА ТЕРИТОРИЈИ ОПШТИНЕ ВЛАДИЧИН ХАН из 2013. године. Овом Одлуком изворима буке сматрају се:

- моторна возила, уређаји, средства за рад, инсталације постројења, технолошки поступци, електро акустични уређаји, људска активност чије коришћење у стамбеним, пословним и другим објектима у затвореним или отвореном простору доводи до стварања звука,
- покретни и непокретни објекти који под одређеним околностима генеришу звук,
- отворени и затворени простори за спорт, игру, плес, представе, концерте, слушање музике и сл.
- угоститељски објекти, гараже, паркинг простор и др.

У циљу предузимања мера за заштиту од буке Општинска управа Владичин Хан преко овлашћене акредитоване стручне организације обезбеђује системски мониторинг буке на територији општине Владичин Хан.

О резултатима мерења буке на територији општине Владичин Хан обавештавају се Општинска управа, заинтересовани органи и организације као и грађани преко средстава јавног информисања и сајта општине Владичин Хан.

Мерење нивоа буке врши овлашћена и акредитована стручна организација, у складу са одредбама Правилника о условима које мора да испуњава стручна организација за мерење буке. Мерење нивоа буке и оцена измереног нивоа буке врши се у складу са одредбама Закона о заштити од буке у животној средини (Сл.гл. РС. бр 36/09, 88/10), Уредбе о индикаторима буке, граничним вредностима, методама за оцењивање индикатора буке, узнемиравања и штетних ефеката буке у животној средини (Сл.гл.РС бр 75/10), Правилника о методама мерења буке, садржини и обиму извештаја о мерењу буке (Сл.гл.РС. бр 72/10), као и стандардима СРПС ИСО 1996-1 и СРПС ИСО 1996-2.

Предлог акустичког зонирања за насеље Владичин Хан је извршено на основу одредаба:

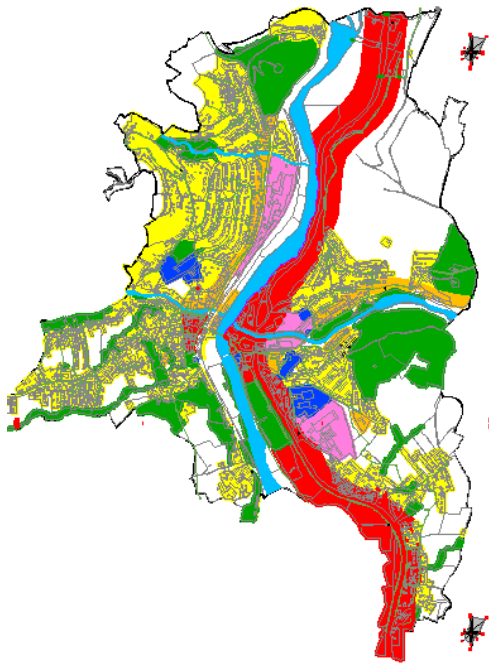
- Закон о заштити од буке у животној средини (Сл. гл. РС. бр 36/09, 88/10),
- Уредба о индикаторима буке, граничним вредностима, методама за оцењивање индикатора буке, узнемиравања и штетних ефеката буке у животној средини (Сл. гл. РС бр 75/10),
- Правилник о методама мерења буке, садржини и обиму извештаја о мерењу буке (Сл. гл. РС. бр 72/10),
- Правилник о методологији за одређивања акустичних зона (Сл. гл. РС. бр 72/10),
- СРПС ИСО 1996-1: 2010 Акустика- Описивање, мерење и оцењивање буке у животној средини- Део 1 : Основне величине и процедуре оцењивања,
- СРПС ИСО 1996-2 Акустика-описивање, мерење и оцењивање буке у животној средини-део 2 : Одређивање нивоа буке у животној средини,

Резултата првог систематског мерења буке на подручју насеља Владичин Хан, извршено је акустично зонирање подручја града.

Према максимално допуштеном нивоу буке, подручје насељеног места Владичин Хан подељено је на 6 зона како је приказано у следећој табели:

Граничне дозвољене вредности нивоа буке

Зона	Намена простора	Највиши дозвољени ниво спољне буке у dB (A)	
		дан	ноћ
1.	Подручја за одмор и рекреацију, болничке зоне и опоравилишта, културно-историјски локалитети, велики паркови	50	40
2.	Туристичка подручја, мала и сеоска насеља, кампови и школске зоне	50	45
3.	Чисто стамбена подручја	55	45
4.	Пословно-стамбена подручја, трговачко-стамбена подручја и дечја игралишта	60	50
5.	Градски центар, занатска, трговачка, административно-управна зона са становима, зоне дуж ауто-путева, магистралних и градских саобраћајница	65	55
6.	Индустријска, складишна и сервисна подручја и транспортни терминали без стамбених зграда	На граници ове зоне бука не сме прелазити дозвољене нивое у зони са којом се граничи	

Акустичне зоне насеља Владичин Хан

На основу систематског мерења нивоа буке и Плана генералне регулације Владичин Хан простор насеља Владичин Хан је на следећи начин подељен по зонама:

- I зона (50 dB (A) дању, 40 dB (A) ноћу; на мапи обележено зеленом бојом ◆
 - Спортски центар Куњак,
 - велики паркови и шуме, Кула, простор код парохијског дома,
 - слободни неизграђени комплекси у слободној зони 11,
- II зона (50 dB(A) дању, 45dB (A) ноћу, на мапи обојено тамно плавом бојом ◆
 - туристичко подручје,
 - дечја установа,
 - основна школа,
 - средња школа,
 - дом здравља.
- III зона (55 dB(A) дању, 45 dB(A) ноћу, на мапи обојено жутом бојом ◆
 - дворишта градских стамбених блокова и кућа, изузимајући простор изложен директној буци,
 - делови приградских, периферијских и сеоских насеља изложени директној буци саобраћаја, у дубини већој од 30м са обе стране локалних саобраћајница, 60 метара у дубини од главних и магистралних саобраћајница и 100 метара од ауто- пута.
- IV зона (60 dB(A) дању, 50 dB (A) ноћу, на мапи обојено наранџастом бојом ◆
 - подручје необухваћено зоном 3 , изузимајући појас ширине 50 метара са обе стране улице, Светосавске, односно појас ширине 30 метара око осталих главних саобраћајница,
 - окружење котларнице „ Нектар“- Кула,
 - делови приградских, периферијских и сеоских насеља у појасу од 30 метара са обе стране главних саобраћајница.
- V зона (65dB (A) дању, 55 dB(A) ноћу; на мапи обојено црвеном бојом ◆
 - простор изложен директној буци са ауто-пута у дубини од 100м са обе стране од осе ауто-пута,
 - градско језгро (улице: Владике Пајсија, Ратка Павловића, Вука Караџића, Карађорђево).
- VI зона (на граници ове зоне бука не сме прелазити граничну вредност у зони са којом се граничи, на мапи обојено љубичастом бојом) ◆
 - индустријска зона у Сувој Морави (није представљена на плану генералне регулације),
 - привредна зона Владичиног Хана, простор железничке станице, простор између Јужне Мораве и Светосавске улице,
 - индустријски комплекс у делу насеља Дуге њиве (оивичено улицама : Моше Пијаде, Антонија Аксентијевића и Краља Петра 1),
 - тзв. Индустријска зона у Житорађу, тј. у пословно-стамбеној зони налази се неколико значајних индустријских објеката али и овде бука од индустријских објеката није од значаја за повећање нивоа буке у граду.

На граници ове зоне бука не сме да прелази максимални ниво зоне са којом се граничи. Наведена подела на зоне ће се ревидирати, уколико промене урбанистичког плана или нова мерења покажу да је наведена подела неадекватна.

Максимални допуштени нивои спољашње буке по зонама регулисани су:

- Уредба о индикаторима буке, граничним вредностима, методама за оцењивање индикатора буке, узнемиравања и штетних ефеката буке у животnoj средини (Сл. гласник РС „бр 75/2010),
- Правилник о методологији за одређивање акустичних зона (Сл. гласник РС број 72/2010),

Мерење нивоа буке је извршила овлашћена стручна организација, Факултет за машинство и грађевинарство у Краљеву, Универзитет у Крагујевцу. Мерења су вршена 2013. Године на следећим локацијама: Спортски центар „Куњак“, Зона становања поред ауто пута, Леменча – школа Свети Сава“, Дом здравља – Гимназија, Котларница „Нектар“ – Кула, SwiSS kafe – Пивница- преко пута TIFFANY, ОШ “Бранко Радичевић”, Нова пословно-стамбена зграда – преко пута железничке пруге, Пољана код продавнице, Стамбено-индустријска зона у Житорађу (DN COMPANY-GTZ- Шајкача, SIGMA TRADE).

При одређивању (мерењу) постојећег нивоа буке, у зонама I, II, III није урачунавана бука коју стварају возила у пролазу, или други јасно препознатљиви случајни звукови (дечја галама, лавез паса и сл.), све док је извор звука на растојању мањем од 20 метара од микрофона. У случају изненадне буке тог типа, микрофон је искључиван. У таквим случајевима, бука из минулих 1-15 секунди је брисана из звучног записа, па самим тим није утицала на вредност еквивалентног нивоа буке.

Извештај напред наведеног систематског мерења дат је у прилогу документа.

1.2.3.5. Комунални и индустријски отпад

Кроз процес производње градске привреде и пораст потрошње различитих роба и животних намирница становништва Владичиног Хана ствара се знатна количина привредног и комуналног отпада. Са улица урбаног дела града дневно се сакупи око 12 m³ комуналног отпада. У време рада индустрије пуним капацитетом настајала је већ количина отпада, међутим, пошто је данас та производња знатно мања, ствара се и мања укупна количина отпада (процене из претходног периода су око 3.000–5.300 m³ индустријског и око 2.300 m³ комуналног отпада¹⁰).

У претходном периоду отпад је депонован на депонији која се налази на самој обали реке Јужне Мораве, у близини Летовишке реке (ван граница ПГР-а). С обзиром да не постоји могућност за даљим одлагањем отпада на овој локацији, отпад се најпре одлагао на депонији у Сурдулици уз новчану надокнаду, а данас се отпад одлаже на депонији Жељковац код Лесковца, такође уз новчану накнаду. На подручју ПГР-а не постоје повољне локације за изградњу депонија, било са аспекта геотехнике, изграђености простора и др. За изградњу депонија се могу користити сличне локације као за гробља, уз поштовање свих техничких прописа изградње ових објеката, али ван подручја ПГР-а.

Према свим досадашњим националним стратегијама и Регионалном плану управљања отпадом предвиђено је да Владичин Хан формира **регионалну депонију** са општинама Врање, Сурдулица, Босилеград, Трговиште, Бујановац и Прешево. Локација је одређена на територији јединице локалне самоуправе Врање („Метериз“), али до данас није уређена и изграђена за коришћење од стране свих наведених подручја.

У Владичином Хану издвајају се три основна типа отпада: отпад из домаћинства, отпад из индустрије (отпадне воде, органски отпад при преради воћа, цигла, шут и др.) и отпад из јавних установа (школе, дом здравља и др. јавна предузећа). Отпади из пољопривредне производње (амбалаже од пестицида, ђубрива) су занемарљивих количина, с обзиром на малу заступљеност пољопривредне производње на подручју ПГР-а.

У документу ЛЕАП Владичин Хан – Ревизија 2017-2022 наводи се следеће:

„На подручју општине Владичин Хан врши се рециклирање отпада, али је реч само о ПЕТ амбалажи која се одваја на месту настајања. На територије општине Владичин Хан

¹⁰ Подаци из Предлога ЛЕАП-а општине Владичин Хан, Општинска Управа Владичин Хан, 2005.

постављено је тренутно 40 жичаних контејнера запремине 1м³. Планира се постављање још 50 оваквих контејнера у догледно време. Приватна компанија Еко Пласт из општине Владичин Хан село Житорађе започела је сепаратно прикупљање ПЕТ, папира/картона и фолија у општини и неким насељима дуж пута Владичин Хан – Сурдулица, у граду Сурдулици и граду Врању. Еко Пласт је поставио око 33 контејнера од по 1,1 м³ у Врању. године. Еко Пласт има уговоре са компанијама Власинка Доо Топли До фабрика воде Роса. Хеба Бујановац, општина Бујановац, и “Кнауф“ из села Бело Поље (општина Сурдулица) да прикупља њихову отпадну пластику, фолију и ПЕТ.

Сакупљање ПЕТ амбалаже вршиће се од стране ЕКО-ПЛАСТ-а све док се не стекну услови да РWW Leskovac преузме сакупљање пластичне амбалаже са територије општине Владичин Хан. Са територије општине Сурдулица, Врање и Владичин Хан прикупља неких 6 до 8 тона ПЕТ и неких 10 тона ПЕ (кесе и фолије) месечно. Процена је да годишње се прикупи на територији општине Владичин Хан прикупи 76.8 тона ПЕТ/ПЕ амбалаже.

Одлагање отпада врши се код Регионалног центра за селекцију комуналног чврстог отпада Рециклажни центар-Лесковац (центар за селекцију, компостиште, санитарна депонија и трансфер центар). Посао сакупљања отпада, одвожења и депоновања је у надлежности компаније РWW (Pogg Werner & Weber) из Лесковца, Уговор склопљен дана 01.10.2008 године о пружању комуналних услуга о сакупљању и одвожењу комуналног отпада. Сходно поменутом Уговору, сакупљено смеће се свакодневно одвози и депонује на санитарној депонији у Лесковцу. Сваког месеца се доставља План месечног изношења смећа.

Организованим сакупљањем отпада су обухваћене заједнице у којима живи преко 79% становништва општине. Сакупљање се не врши из удаљенијих и разуђених сеоских заједница у којима живи 21% становништва општине. Општина чак не располаже ни подацима који се односе на количину отпада који завршава без икаквог управљања али се претпоставља да су то количине од око 1100 t/год. Дневна количина сакупљеног смећа је око 100 м³ а број обухваћених корисника услугом организованог сакупљања смећа је око 8200 домаћинстава.

За отпад из индустрије не постоје подаци о његовом саставу, опасности, могућности рециклаже и враћања у производни процес.

Управљање отпадом представља сложен процес, а истовремено и веома компликован процес, битан за очување животне средине.

Отпад са овог подручја сакупља се у контејнерима и кантама. Судови за одлагање чврстог комуналног отпада су распоређени по инфраструктурним могућностима прилаза специјалних возила. Количина сакупљеног отпада се разликује у зимском и летњем периоду. У летњем периоду је количина отпада већа за 40%.

На подручју ПГР-а јављају се знати проблеми у вези са отпадом. Због недовољног броја контејнера и канти за отпатке, као и неадекватног рада службе градске чистоће, јавља се проблем преоптерећености контејнера услед чега се отпад расипа поред истих и разноси ветром на улице и јавне површине (видети слику 5 и 6)¹¹. Сметлишта се налазе на крају скоро сваке улице, као и поред магистралних саобраћајница, и, што је посебно штетно, отпад се баца у регулисане речне токове у урбаном делу града. Контејнери за сепарацију отпада (стакло, папир, пластика итд.) не постоје, као ни фабрика за рециклажу отпада. На улицама је велика количина прашине, посебно у зони циглане, као и на раскрсницама међународног и магистралних путева.

¹¹ Одељење за урбанизам, имовинско-правне, комуналне и грађевинске послове општине Владичин Хан издало је документ "Предлог нових локација за постављање контејнера" (од 26.05.2005. године), којим се напомиње да је неопходно обезбедити још 17 контејнера.

Слике 5 и 6. Примери неадекватног одлагања смећа

На подручју ПГР-а постоји велики број локалних сметлишта и тзв. "дивљих" депонија. Највише их је у зони корита притока, али и саме Јужне Мораве, у којима се локално одлаже отпад свих врста. Ове зоне су потпуно неуређене и необезбеђење и захтевају хитну санацију. Поред тога егзистирају бројна локална мала сметлишта, нарочито у долинама водотокова и на стрмим падинама изнад насеља.

Документ План интегралног управљања комуналним отпадом је донешен 2010. године.

1.2.3.6. Посебно угрожени делови природне средине, угроженост од елементарних непогода

На подручју обухваћеном предметним Планом генералне регулације нису регистроване природне вредности, а вредни природни предели су регистровани на ширем подручју Општине. У самом насељу и његовој непосредној околини налазе се парковске и шумске површине, које захтевају адекватан пејзажни третман и решење.

У угрожене делове природне средине спадају:

- падине изнад Владичиног Хана, зелена али и за сада неуређена површина уз Јужну Мораву, као вредни простори, али и посебно осетљиве и угрожене на огољавање и засецање падинске зоне изнад самог насеља;
- приобаље Јужне Мораве и осталих водотокова, угрожено високим водама река, делимично је заштићено од поплава, поготово при екстремно високим протицајима;
- корита и воде потока, угрожени не само отпадним водама из насеља, већ и депоновањем отпада који бујични токови носе заједно са еродованим материјалом, чиме се обале и воде ових потока деградирају, а смеће се таложи и у нижим зонама.

Основни проблеми који су евидентирани на простору Владичиног Хана су следећи:

- велики производни комплекси лоцирани у градском центру раде непотпуним капацитетом, а слободни простори унутар ових комплекса су напуштени или неуређени,
- непостојање потпуних попречних профила, како на споредним тако и на главним градским саобраћајницама, што утиче на квалитетно одвијање саобраћаја,
- железничка пруга дели насеље и непостојање довољно денивелисаних путних и пешачких прелаза;
- постоји обимна бесправна изградња у рубним зонама насеља, праћена недостатком одговарајуће комуналне инфраструктуре
- нерешено паркирање у централној градској зони, како у погледу организације тако и погледу капацитета;
- пролаз теретног саобраћаја кроз централни део града

- У централној градској зони, на обалама Јужне Мораве се налазе велики неизграђени слободни комплекси

Када говоримо о угрожености од *елементарних непогода*, подручје ПГР-а Владичиног Хана највише је угрожено:

- *сеизмичким* разарањима (преко 6° а максимално око 8° MCS, при чему су чести терени потенцијално нестабилни у случају сеизмичких разарања),
- *поплавама* Јужне Мораве и притока: водотоци, а нарочито Јужна Морава, угрожавају околну земљиште не само поплавама, већ и врло честим бујицама (при којима велике воде имају велику разорну снагу и крајње су опасне по обалу и околни терен, на којем најчешће нема грађевинских објеката јер су људи одувек избегавали изградњу на оваквим поплавама угроженим теренима), као и
- *ерозијом обала и депоновањем наноса* (који се неповољно хидротехнички одражавају на режим вода, потенцијалну енергију и изградњу и одржавање грађевинских објеката).

На подручју централног дела планског подручја, од зоне спортског центра до железничке станице, изведени су радови на делимичној регулацији реке Јужне Мораве. Река Врла регулисана је целом дужином тока кроз планско подручје, исто важи и за скоро цео ток Калиманке, а поток Топило регулисан је само у зони непосредно пред ушћем у Мораву. Могућност проласка великих вода је додатно отежана услед постојања меандара, спрудова и ада, као и локација садашњих канализационих испуста у реку Јужну Мораву, где је повећање концентрације органских материја поспешило бујање вегетације, због чега је проток воде у овим зонама успорен, а акумулација наноса поспешена.

1.3. КАРАКТЕРИСТИКЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У ОБЛАСТИМА ЗА КОЈЕ ПОСТОЈИ МОГУЋНОСТ ДА БУДУ ИЗЛОЖЕНЕ ЗНАЧАЈНОМ УТИЦАЈУ

Иако се на територији општине Владичин Хан врше периодична мерења одређених полутаната ваздуха, квалитета водотокова, у вишедеценијском периоду, као и буке у појединим временским раздобљима, на територији Планског подручја не врши се континуирано, свеобухватно ни комплексно праћење стања квалитета ваздуха ни вода, нити повремена мерења карактеристичних (параметара) загађивача. На територији Планског подручја не врши се континуирано праћење нивоа буке у животној средини.

Проблеми животне средине, који су уочени на терену или би се могли појавити услед реализације планираних намена, морају бити решени на адекватан начин у планском периоду.

Планирано уређење корита реке и зелених површина око њега у првом реду и објеката других компатибилних намена, као и објеката саобраћајне и комуналне инфраструктуре имаће позитивни утицај на сегменте животне средине: воду, тло и живи свет и ваздух, док остала загађења неће бити од значаја, а позитивни утицаји ће се осећати и на ширем подручју:

- простор директног запоседања објекта (где ће бити саграђени објекти). На том простору спроводе се грађевински радови који директно утичу на живи свет и околину, као и на појаву буке у току изградње и рада грађевинских машина.
- саобраћајне активности могу довести до појаве негативних утицаја у животној средини, утицај на квалитет ваздуха, вода и земљишта и повећан ниво буке (у зависности од стања саобраћајница и интензитета саобраћаја). Такође, удесне ситуације (изненадне неочекиване појаве), представљају потенцијалну опасност по стање чинилаца животне средине и здравља становништва (директно – локалног и индиректног за становништво ширег окружења);
- приобаље реке Јужне Мораве - трпи утицаје испуштања суспендованих материја, повишене вредности БПК₅ и ХПК, што је у највећој мери резултат фекалних вода из домаћинства и индустрије. Истовремено, неусловно депоновање отпада у зони реке такође има негативан утицај;

- локације које још увек нису опремљене мрежама фекалне и атмосферске канализације, као и локације на којима се неконтролисано одлаже отпад, што узрокује загађење земљишта – у будућности се планира решење овог недостатка, али до тог момента ове зоне остају угрожене.

1.4. РАЗМАТРАНА ПИТАЊА И ПРОБЛЕМЕ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У ПЛАНУ И ПРИКАЗ РАЗЛОГА ЗА ИЗОСТАВЉАЊЕ ОДРЕЂЕНИХ ПИТАЊА И ПРОБЛЕМА ИЗ ПОСТУПКА ПРОЦЕНЕ

Током израде Плана разматрана су бројна питања и проблеми развоја Планског подручја који су налагали анализирање постојећег стања, потенцијала, ограничења, планских решења суседних подручја, услова који су за потребе израде овог Плана добијени од стране заинтересованих органа и организација, а током израде Плана и Стратешке процене утицаја у више наврата су обављане конултације и усклађивања плански решења са надлежним органима.

У Плану су идентификовани кључни проблеми заштите животне средине на основу увида у стање и података добијених са терена, затим из извештаја мониторинг система надлежних органа и бројних извештаја и стратегија.

На основу стања животне средине, дефинисане су мере заштите животне средине у складу са праксом процене утицаја просторних и урбанистичких планова на животну средину и то по следећим областима: (1) заштита ваздуха; (2) заштита и коришћење вода; (3) заштита земљишта; (4) управљање отпадом (5) заштита од удеса; (6) мониторинг и остале активности на заштити животне средине.

На целом подручју плана забрањена је изградња објеката који би својим постојањем или употребом непосредно или на други начин угрожавали хидролошки режим реке Јужне Мораве и притока и несметан протицај воде у речном кориту, као и живот, здравље и рад људи у насељима или пак угрожавали животну средину. Забрањено је уређивање и коришћење земљишта које би могло имати штетне последице на живот, здравље и рад људи, односно штетне последице на окружење.

Могуће физичке промене изазване изградњом и радом објеката на планском подручју – физичке промене односе се на изградњу објеката у складу са условима заштите, тако да уколико се планска решења и услови заштите доследно спроводе, могући су мањи утицаји на самом извору и то претежно позитивног карактера. Имајући у виду вишекритеријумску процену утицаја, прелиминарна процена се односи на свеукупне позитивне ефекте, који се састоје у томе да се ради о очекиваним хидротехничким и социо-економским ефектима и неопходности подстицања развоја на планском подручју.

Коришћење природних ресурса у току изградње или рада објеката на планском подручју - Планом није експлицитно предвиђено коришћење природних материјала, али је сасвим реално очекивати да ће се у будућој изградњи, користити природни материјали у складу са потребама изградње и уређења корита реке и традиционалном архитектуром објеката у овом крају. Може се закључити да је на овај начин посредно предвиђено коришћење природних материјала (дрво и камен) за грађење, адаптацију и санацију постојећих објеката, као и архитектонско обликовање предела.

Коришћење, складиштење, транспорт, руковање или производња штетних материја - На планском подручју нису планиране активности којим би се производиле штетне материје. Такође, није предвиђено коришћење, транспорт штетних материја, као и руковање или евентуално складиштење токсичних материја. Могућа је производња амбалажног отпада, који уз адекватно управљање неће представљати значајнији притисак на животну средину. Такође, не може се пренебрегнути чињеница да ће се по примарном и секундарном

разврставању отпада и његовом даљем класирању, преостати део који ће се депоновати. Према прелиминарним проценама структуре, као и количине отпада, не очекује се присуство штетних материја, односно продукција токсичних или других опасних материја.

Могућност стварања отпада током изградње или рада објеката на планском подручју - Са повећањем стандарда очекује се продукција отпада. Адекватним управљањем отпадом, ово неће представљати оптерећење за животну средину, јер ће се отпад у будућности у највећој мери рециклирати. Планом се предвиђа увођење новог система управљања отпадом, где би се стамбени и рекреативни садржаји активно укључили у систем организованог прикупљања отпада.

Могућност загађења ваздуха - Хипотетички постоји могућност загађивања ваздуха, полазећи од претпоставке о изградњи путне инфраструктуре у Планском подручју и његовој околини, које је локалног карактера. Друга загађења ваздуха су могућа локално, на самом извору, у случају загађивање ваздуха из ложишта приликом коришћења чврстих и течних горива у индивидуалним ложиштима. Опасне и токсичне материје се могу јавити изузетно, у случају да се нелегално обавља транспорт тих материја преко планског подручја и евентуално у случају акцидента приликом тог транспорта, односно уколико се не примењују прописи.

Могућност појаве буке и вибрација, светлосног, топлотног или електромагнетног зрачења - У редовном раду објеката, није могућа појава бука, вибрација, топлотног, јонизујућег или нејонизујућег зрачења. Мања електромагнетна зрачења, у складу са дозвољеним вредностима, су могућа на самом извору електроенергетске инфраструктуре (објекти трафостаница и водови), у чијем раду се примењују редовне мере и услови заштите. Такође, могућа је појава електромагнетног (нејонизујућег) зрачења као последица рада базних станица мобилне телефоније у околним зонама, као и других уређаја који емитују радио таласе.

Могућност загађења земљишта - Планом нису предвиђена решења која би имала негативан утицај на земљиште.

Могућност акцидента током изградње или рада објеката - Могући су акциденти на самом извору, који немају значаја за животну средину, али могу угрозити живот и здравље непосредних извршилаца, при изградњи објеката. Применом мера заштите на раду се могуће акцидентне ситуације спречавају и вероватноћа њиховог јављања се своди на минимум.

Могуће социјалне промене (демографске, традиционални начин живота, запосленост) - Очекују се позитивни ефекти у будућем просторном развоју, реализацијом планских решења, као и евентуалном реализацијом других решења која у овом тренутку нису била директан предмет плана. Очекују се позитивни ефекти примене плана, ствара се могућност да дође до унапређења традиционалног начина живота и да се изграде нови спортско – рекреативни капацитети. Овим планом се очекују директни социјални позитивни ефекти у околним и нозводним зонама због омогућавања адекватне заштите од вода што ће последично побољшати услове живота и рада и комуницирања у ширем окружењу.

Други фактори од значаја за заштиту животне средине - Планским решењима предвиђа се изградња у грађевинском рејону, односно рационално се планирају грађевински рејони, тако да неће бити негативних последица услед евентуалне конверзије пољопривредног и других категорија земљишта у грађевинско.

Проблем управљања отпадом, управљање отпадним водама на предметном подручју, су у директној зависности од обезбеђивања финансијских средстава, тако да је обезбеђивање економске и социјалне одрживости спровођења прописаних режима приоритет у наредном периоду. Загађеност вода Јужне Мораве и притока је везана за неконтролисано одлагање, али нема квантитативних података о појединачним конкретним изворима, који највише доприносе загађењу. Стога су оцене квалитативног карактера, али ће се у будућности кроз мониторинг услоставити праћење индикатора животне средине у складу са прописима.

Посебна пажња у току израде Извештаја усмерена је ка могућностима заштите и унапређења природних вредности, као и квалитета тла, подземних и површинских вода и живог света од неповољних утицаја. Требало би имати у виду, да ће норме за заштиту животне средине из европског законодавства, које ће се уграђивати у домаће законодавство у будућем периоду дати оквир за превенцију загађивања на самом извору, применом мера, нових технологија и бољом организацијом у производном процесу.

1.5. ПРИКАЗ ПРИПРЕМЉЕНИХ ВАРИЈАНТНИХ РЕШЕЊА КОЈА СЕ ОДНОСЕ НА ЗАШТИТУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ОПШТУ ПЛАНСКУ КОНЦЕПЦИЈУ У ПЛАНУ, УКЉУЧУЈУЋИ ВАРИЈАНТНО РЕШЕЊЕ НЕРЕАЛИЗОВАЊА ПЛАНА И НАЈПОВОЉНИЈЕ ВАРИЈАНТНО РЕШЕЊЕ СА СТАНОВИШТА ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Кроз стратешку процену сагледане су две основне варијанте уређења простора насеља Владичин Хан. Једна да се план не реализује, а друга да се реализује.

Задржавање постојећег стања тј. нереализација ПГР-а сматра се **варијантом нереализације Плана** и ова повлачи за собом одржавање постојећих комуналних и еколошких, као и економских и социјалних проблема у у Владичином Хану загађивање животне средине.

У **варијанти реализације Плана** просторни развој би се одвијао према правилима уређења и грађења из Плана, комунална и саобраћајна инфраструктура као и уређење зелених површина и планска изградња објеката би се спроводило на одговарајући начин, а кроз спровођење мера заштите ће обезбедити унапређење стања животне средине, природних и културних вредности, на Планском подручју и његовој околини али и низводнијим деловима тока Јужне Мораве, као и услове за њихово даље унапређење и заштиту у условима реализације планских решења.

Приказ планске концепције у предметном Плану дат је у поглављу 1. ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ овог Извештаја о СПУ.

1.6. РЕЗУЛТАТИ ПРЕТХОДНИХ КОНСУЛТАЦИЈА СА ЗАИНТЕРЕСОВАНИМ ОРГАНИМА И ОРГАНИЗАЦИЈАМА БИТНЕ СА СТАНОВИШТА ЦИЉЕВА И ПРОЦЕНЕ МОГУЋИХ УТИЦАЈА СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ

Током израде Плана, као и Извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину, обављене су консултације са представницима заинтересованих органа и организација, чиме је постигнут висок степен усаглашености планских решења. Такође, у поступку израде Плана прибављени су и сви неопходни услови надлежних органа и организација.

У складу са одредбама члана 11. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину надлежни орган локалне самоуправе у припреми одлуке о изради стратешке процене, извршио је претходне консултације и усаглашавање ставова заинтересованих органа и организација, органа локалне самоуправе, корисника простора и других субјеката. Истовремено, прибављена су мишљења органа надлежног за послове заштите животне средине. У консултацији током израде Плана и предметног Извештаја консултовани су обавезујући услови надлежних институција, Завода за заштиту природе Србије, Завода за заштиту споменика културе, програми, подаци и услови јавних комуналних предузећа и други одговарајући пројекти и програми који индиректно третирају проблематику заштите животне средине.

Сви услови који су добијени од надлежних органа испоштовани су приликом израде Плана и уграђени у одговарајућа планска решења.

Током израде Плана и овог Извештаја о СПУ консултовани су бројни релевантни стратешки и плански документи урађени на републичком и регионалном нивоу и њихова стратешка опредељења, планске оставке и смернице су уграђене у предметни План.

Заинтересовани органи, организације, удружења грађана, НВО и друге заинтересоване групе и појединци, моћи ће у оквиру јавног увида о Нацрту Плана да остваре и увид у овај Извештај, тако да ће се претходне консултације наставити у оквиру јавних консултација. Надлежни органи и комуналне службе су за потребе израде Плана доставиле услове и одређене иницијативе које су на адекватан начин уграђене у складу са нормативима и стандардима.

2. ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ И ИЗБОР ИНДИКАТОРА

Дефинисање стратегије и општих циљева заштите животне средине на подручју плана заснива се на усвојеним стратешким документима у хијерархијски вишим плановима од којих је од кључног значаја "Просторни план Републике Србије". Стратешки циљеви заштите животне средине дати одредбама ППРС представљају факторе очувања еколошког интегритета простора, односно рационалног коришћења природних ресурса и заштите животне средине.

Приликом израде планова, већина општих циљева везана је за планска документа вишег реда и услове који они диктирају, док се посебни циљеви дефинишу за специфичност плана, конкретни разматрани простор, намену површина и др.

Са становишта дугорочне организације коришћења, уређења и заштите простора *концепт одрживог развоја* представља стратешку активност којом се дефинишу плански принципи и критеријуми заштите, затим средства и развој животне средине. Стратегија одрживог развоја насеља Владичин Хан огледа се у детаљнијој планској организацији и уређењу кроз вредновање капацитета простора у односу на одговарајуће делатности и активности у њему, као и усклађивање коришћења простора са природним и створеним потенцијалима и ограничењима.

Општи и посебни циљеви стратешке процене дефинишу се на основу захтева и циљева у погледу заштите животне средине у другим плановима и програмима, циљева заштите животне средине утврђених на нивоу Републике, Покрајине и међународном нивоу, прикупљених података о стању животне средине и значајних питања, проблема и предлога у погледу заштите животне средине у плану или програму. На основу дефинисаних циљева врши се избор одговарајућих индикатора који ће се користити у изради стратешке процене.

2.1. Општи циљеви стратешке процене

Општи циљеви заштите животне средине на планском подручју, као што је наведено, подржавају опште циљеве постављене плановима вишег реда и били би:

- Обезбеђивање квалитетне животне средине, што подразумева чист ваздух, довољне количине квалитетне и хигијенски исправне воде за пиће, затим очуваност пољопривредног земљишта, екосистема и биолошке разноврсности, квалитетне површине за рекреацију и туризам, уређеност насеља и сл;
- Постизање рационалне организације, уређења и заштите простора усклађивањем његовог коришћења са могућностима и ограничењима у располагању природним ресурсима (пољопривредно земљиште, шуме, воде и др.) и створеним вредностима, односно оптимално управљање и коришћење природних ресурса;
- Заустављање даље деградације природне средине (ваздух, вода, земљиште и др.) одређивањем стања, приоритета заштите и услова одрживог коришћења простора;

- Предузимање адекватних превентивних мера уз успостављање система контроле свих облика загађивања.
- Подизање и јачање нивоа еколошке свести, информисања и образовања становништва о еколошким проблемима укључивањем јавности у доношење одлука у погледу мера заштите животне средине.

2.2. Посебни циљеви стратешке процене утицаја на животну средину

Посебни циљеви заштите животне средине планског подручја произлазе из анализе стања животне средине и значајних питања, проблема, ограничења и потенцијала планског подручја, као и приоритета за решавање еколошких проблема, а у складу су са општим циљевима и начелима заштите животне средине.

Еколошки одговорно коришћење простора, који обухвата План генералне регулације Владичиног Хана, представља значајан потенцијал за одрживи развој овог подручја. При томе се, у просторној организацији Владичиног Хана, треба ослањати на следеће посебне циљеве заштите животне средине:

1. заштита ваздуха од даљег загађења и побољшање квалитета ваздуха (смањење емисије полутаната, успостављање и одржавање технолошких процеса који неће узроковати загађење ваздуха на планском подручју);
2. заштита вода од загађивања - обезбеђење квалитета површинских и подземних вода, при чему се истиче унапређење квалитета подземних вода – пречишћавање отпадних вода;
3. заштита земљишта од загађења, деградације и нерационалног коришћења;
4. управљање отпадом - адекватан третман чврстог отпада и отпадних вода и успостављање организованог система прикупљања и транспорта отпада;
5. заштита од буке и вибрација - смањење изложености повишеном нивоу буке;
6. заштита од нејонизујућег зрачења;
7. заштита природних добара, живог света и биодиверзитета - очување биодиверзитета и унапређење ефикасности заштите на принципима одрживости;
8. рационално коришћење природних ресурса и унапређење енергетске ефикасности;
9. очување предеоних карактеристика подручја;
10. заштита културних добара;
11. заштита од удеса и елементарних непогода - смањење ризика од удеса;
12. економски развој ширег подручја;
13. побољшање социјалних услова и стандарда живљења становништва и
14. развој система мониторинга животне средине и веће инвестирање у заштиту животне средине.

Реализација ових циљева везана је за остваривање следећих конкретних задатака:

- Санирање стања најугроженијих простора на планском подручју,
- Рационално коришћење природних ресурса (земљишта, енергије, воде и природних сировина),
- Смањивање нивоа емисије штетних материја у ваздух,
- Очување квалитета површинских и подземних вода,
- Ефикасно управљање водама,
- Оспособити постојеће пречистаче за комуналне отпадне воде и инсталирати нове примарне пречистаче у индустрији које их немају,
- Изградња постројења за пречишћавање отпадних вода,
- Заштита и унапређење квалитета вода до нивоа прописаних класа квалитета,

- Очување и заштита подручја водоизворишта и успостављање заштитних зона изворишта,
- Спречити акцидентна неконтролисана испуштања загађујућих материја у ваздух, воде и земљиште,
- Заштита земљишта, посебно високо квалитетног, од загађивања свих облика (непланске изградње, процедурних вода, прекомерне употребе агрохемијских средстава и др),
- Смањити изложеност становништа повишеним нивоима буке,
- Ефикасније спровођење система прикупљања, третмана и одлагања комуналног отпада,
- Приступити санацији постојећих дивљих депонија која представљају велики ризик по животну средину,
- Рекултивација деградираних површина,
- Повећати обим инвестиција за заштиту животне средине,
- Урадити катастар извора загађивача животне средине као прве фазе израде информационог система о животној средини,
- Успоставити интегрални и континуирани систем мониторинга животне средине (ваздуха, вода, земљишта и буке),
- Побољшати информисаност становништва и повећати учешће јавности у доношењу одлука од значаја за заштиту животне средине,
- Институционално јачање капацитета за заштиту животне средине – побољшање рада еколошке инспекцијске службе.

2.3. Избор индикатора

На основу дефинисаних општих и посебних циљева врши се избор одговарајућих индикатора који ће се користити у изради стратешке процене утицаја на животну средину. Индикатори представљају један од инструмената за систематско идентификовање, оцењивање и праћење стања, развоја и услова средине и сагледавање последица. Они су средство за праћење промена током одређеног временског периода, а неопходни су као улазни подаци за сваку врсту планирања. Индикатори стања животне средине представљају веома битан сегмент у оквиру израде еколошких студија и планских докумената. Показатељи су веома прикладни за мерење и оцењивање планских решења са становишта могућих штета у животној средини као и за утврђивање које неповољне утицаје треба смањити или елиминисати.

Код нас нису разрађени системи показатеља животне средине примерени потребама урбанистичког планирања, као ни методологија њиховог коришћења при изради и спровођењу планова. У области урбанистичког планирања није идентификован специфичан систем еколошких показатеља, већ се поједини просторно еколошки показатељи могу наћи у оквиру система показатеља друге намене.

Да би индикатори били поуздани, применљиви на свим нивоима планирања као и инструмент за поређење, неопходан је усаглашени систем праћења који подразумева: јединствене показатеље, јединице мерења, метод мерења, период праћења, начин обраде и приказивање резултата. Методолошки стандардизовање процедура као и прикупљање и достављање неопходних података од овлашћених организација је суштински предуслов за унапређење употребе индикатора у планирању и заштити простора.

Имајући у виду наведене чињенице, ниво планског документа, просторни обухват плана, велики број активности које се одвијају и планирају на простору обухваћеном планом, као и стање животне средине на подручју ПГР Владичиног Хана, **аутори Извештаја су се определили за избор основних индикатора који се односе на квалитет ваздуха, воде, земљишта и нивоа буке.** Уједно, ово су дефинисани и законски регулисани критеријуми на основу којих је могуће утврдити да ли и у којој мери одређене активности на конкретном простору имају негативан утицај на чиниоце животне средине.

Избор индикатора заштите животне средине обављен је са аспекта планираног уређења и изградње и функционисања и заштите садржаја на Планском подручју, с једне стране, али и заштитите елемената животне средине (ваздуха, воде, земљишта, живог света, заштита од буке и вибрација) и функционисања простора и ризика у случају елементарних непогода и удеса, третмана отпада и отпадних вода и т.д.

У наредној табели дат је предлог листе индикатора у складу са Правилником о Националној листи индикатора заштите животне средине ("Сл.Гласник РС бр. 37/11), а за све оне који нису обухваћени овим Правилником дате је предлог кроз овај Извештај о СПУ.

Табела бр 3.: Посебни циљеви стратешке процене и избор индикатора у контексту постављених циљева

ПОСЕБАН ЦИЉ	ИНДИКАТОР ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ према Правилнику о Националној листи индикатора заштите животне средине ("Сл.Гласник РС бр. 37/11)	ИНДИКАТОР предложен овим Извештајем
заштита ваздуха		
Смањење емисије загађујућих материја у ваздуху	- учесталост прекорачења дневних граничних вредности за SO ₂ , NO ₂ , PM ₁₀ , и O ₃ у урбаним и руралним подручјима	
заштита и одрживо коришћење вода		
Смањење загађења површинских и подземних вода	- индикатор потрошње кисеоника у површинским водама - петодневна биохемијска потрошња кисеоника (ВРК ₅) и амонијума (NH ₄ -N) - Квалитет воде за пиће - Квалитет воде за купање - Процент становника прикључен на јавни водовод - Процент становника прикључен на јавну канализацију	
заштита и одрживо коришћење земљишта		
Очување и рационално коришћење пољопривредног земљишта	- промена начина коришћења земљишта (промене у намени површина)	
Смањење загађења земљишта и деградације ерозијом	- садржај органског угљеника у земљишту - ерозија земљишта	
заштита од буке и вибрација и заштита од нејонизујућег зрачења		
Смањење изложености буци и вибрацијама	- укупни индикатор буке - индикатор ноћне буке	
Смањење изложености нејонизујућем зрачењу	- извори нејонизујућег зрачења од посебног интереса	
управљање отпадом (адекватан третман отпада и отпадних вода)		
Унапређење третмана (смањење количине отпада, поновна употреба, рециклажа) и депоновања отпада	- укупна количина отпада по врстама и делатностима у којима настају - количина издвојено прикупљеног отпада, поново искоришћеног и одложеног отпада	

обновљиви и необновљиви природни ресурси и привредне активности од значаја за животну средину		
Очување и адекватан третман – одрживо коришћење природних ресурса – рационално коришћење необновљивих и веће коришћење обновљивих ресурса	<ul style="list-style-type: none"> - површине деградираног земљишта - Потрошња примарне енергије из обновљивих извора - Потрошња електричне енергије из обновљивих извора -Наводњавање пољопривредних површина - пољопривредне области високе природне вредности - Подручја под органском пољопривредом 	
заштита природних добара, живог света и заштита културних добара		
Очување и адекватан третман природних добара и живог света	<ul style="list-style-type: none"> - угрожене и заштићене врсте - заштићена подручја - диверзитет врста 	
Валоризација и адекватан третман културних добара	<ul style="list-style-type: none"> - праћење стања и потреба 	
заштита од удеса и елементарних непогода		
Смањење ризика од удеса		<ul style="list-style-type: none"> - број локалитета са високим ризиком - постојање планова интервенције у случају ванредног стања
Смањење ризика од поплава и штетног дејства вода		<ul style="list-style-type: none"> -% површина угрожених поплавама
Смањење ризика од клизишта и ерозије		<ul style="list-style-type: none"> -% површина угрожених клизиштима и ерозијом
Утицаји на економски развој локалне заједнице и ширег подручја – субјекти система заштите животне средине		
Побољшање услова транспорта и привређивања и позитивне економске последице истих	<ul style="list-style-type: none"> - Издаци из буџета - Инвестиције и текући издаци - Приходи од накнада и такси - Средства за субвенције и друге подстицајне мере - Међународне финансијске помоћи 	<ul style="list-style-type: none"> - Показатељи економског развоја привредних предузећа Планског подручја и економског стандарда становништва
Утицаји на социјални развој и стандард живљења становништва		
Побољшање социјалних услова и стандарда живљења становништва		<ul style="list-style-type: none"> - показатељи урбане опремљености комуналном инфраструктуром насеља и станова, објектима јавних служби и објектима основних услуга становништву (трговина, улсуге, занати...)

Напомена:

Индикатори дефинисани у претходној табели дефинисани су са циљем праћења реализације планских, а не технолошких решења, у планском периоду, уколико се за то укаже потреба.

3. ПРОЦЕНА МОГУЋИХ УТИЦАЈА СА ОПИСОМ МЕРА ПРЕДВИЂЕНИХ ЗА СМАЊЕЊЕ НЕГАТИВНИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

Све намене на целокупној територији Плана генералне регулације Владичиног Хана, делатности и развојни процеси, расположиви потенцијали и наведена ограничења, манифестују се одређеним утицајима на окружење и могу утицати на квалитет животне средине и довести у стање угрожености и деградације животне средине.

С обзиром на то да се ради о простору на чијим ће појединим деловима активности бити интензивније, у остваривању система заштите животне средине надлежни органи локалне самоуправе, правна и физичка лица морају бити одговорна за сваку активност којом мењају или могу променити стање и услове у животној средини или за непредузимање мера заштите животне средине.

У смислу смањивања и елиминисања могућих промена и негативних утицаја на животну средину неопходно је поштовање основних начела заштите животне средине и основних начела у планирању и остваривању планских решења а која се односе на заштиту просторних ресурса и вредности и уређење простора Плана генералне регулације.

На основу члана бр. 15 Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину Процена могућих утицаја плана и програма на животну средину се обавља у неколико фаза и подфаза и садржи следеће елементе:

- приказ процењених утицаја варијантних решења плана повољних са становишта заштите животне средине са описом мера за спречавање и ограничавање негативних, односно увећање позитивних утицаја на животну средину;
- поређење варијантних решења и приказ разлога за избор најповољнијег решења;
- приказ процењених утицаја плана и програма на животну средину са описом мера за спречавање и ограничавање негативних, односно увећање позитивних утицаја на животну средину;
- начин на који су при процени утицаја узети у обзир чиниоци животне средине укључујући податке о: ваздуху, води, земљишту, клими, јонизујућем и нејонизујућем зрачењу, буци и вибрацијама, биљном и животињском свету, стаништима и биодиверзитету; заштићеним природним добрима; становништву, здрављу људи, градовима и другим насељима, културно-историјској баштини, инфраструктурним, индустријским и другим објектима или другим створеним вредностима;
- начин на који су при процени узете у обзир карактеристике утицаја: вероватноћа, интензитет, сложеност/реверзибилност, временска димензија (трајање, учесталост, понављање), просторна димензија (локација, географска област, број изложених становника, прекогранична природа утицаја), кумулативна и синергијска природа утицаја.

3.1. Приказ процењених утицаја плана на животну средину

Циљ израде стратешке процене утицаја предметног плана на животну средину је сагледавање могућих негативних утицаја планских решења на квалитет животне средине и прописивање одговарајућих мера за њихово смањење. Да би се постављени циљ остварио,

потребно је сагледати Планом предвиђене активности и мере за смањење потенцијално негативних утицаја.

Стратешка процена утицаја која се ради за ниво Плана детаљне регулације може се само бавити генералном и општом анализом и проценом могућих утицаја планираних решења у плану на животну средину, а не појединачним објектима и активностима које се планирају. Ниво детаљности који ће анализирати појединачне објекте и њихове утицаје на животну средину, разматраће се у овире процена утицаја појединачних објеката на животну средину за објекте за које надлежни орган утврди потребу израде овог документа неопходног за добијање одобрења за изградњу.

У Извештају о стратешкој процени утицаја, акценат је стављен на анализу свих планских решења и препознавање оних која ће у одређеној мери угрозити квалитет елемената животне средине у фази реализације плана, затим у изради планова детаљне регулације или, пак, урбанистичких пројеката за појединачне објекте. У том контексту, у Извештају се анализирају могући утицаји планираних активности на чиниоце животне средине – ваздух, воду и земљиште и дефинишу се планске мере заштите које ће потенцијална загађења довести на ниво прихватљивости.

Концепција организације и уређивања простора у обухвату Плана генералне регулације Владичиног Хана заснована је на развојним потенцијалима и ограничењима простора, у оквиру којих су предложена планска решења, настала као последица тражења одговора на текућа питања и проблеме просторног развоја Владичиног Хана.

Евалуација карактеристика планских решења представља процену утицаја у ужем смислу. У овој фази се обавља евалуација значаја, просторних размера и вероватноће утицаја планских решења на животну средину. Претходно је потребно извршити селекцију планских решења од значаја за животну средину и класификацију према секторима/сегментима у плану. Евалуација утицаја врши се са циљем да се утврди значај утицаја, према критеријумима из Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину. У обзир су узимају следеће карактеристике утицаја:

- Врста утицаја,
- Вероватноћа да се утицај појави,
- Временска димензија односно трајање утицаја, према временском хоризонту ПДР-а: краткорочни утицаји; средњорочни утицаји; дугорочни утицаји (период после временског хоризонта ПДР-а)
- Учесталост утицаја,
- Просторна димензија утицаја.

Наведене карактеристике утицаја су вредноване према врсти Плана детаљне регулације, како је приказано у следећој табели.

Евалуација утицаја вршена је за изабране концепте и решења стратешког нивоа, квалитивно-описно, на основу чега је припремљена коначна матрица која показује одрживост Плана. Евалуација утицаја је у збирној табели приказана коришћењем одговарајућих боја (зелена за позитивне утицаје, црвена за негативне, бела за неутралне) а интензитетом боје значај утицаја, према броју карактеристика које су дефинисане као значајне (постојање једне или две карактеристике) и врло значајне (три или четири карактеристике), како је приказано у следећој табели.

**– ПРОЦЕНА МОГУЋИХ УТИЦАЈА У ОДНОСУ НА
ЦИЉЕВЕ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ И
НАЧИН НА КОЈИ СУ ПРИ ПРОЦЕНИ УЗЕТЕ У ОБЗИР
КАРАКТЕРИСТИКЕ УТИЦАЈА**

ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ:

1. заштита ваздуха од даљег загађења и побољшање квалитета ваздуха (смањење емисије полутаната, забрана процеса који неће узроковати загађење ваздуха на планском подручју);
2. заштита вода од загађивања - обезбеђење квалитета површинских и подземних вода – пречишћавање отпадних вода;
3. заштита земљишта од загађења, деградације и нерационалног коришћења;
4. управљање отпадом - адекватан третман чврстог отпада и отпадних вода и успостављање организованог система прикупљања и транспорта отпада;
5. заштита од буке и вибрација - смањење изложености повишеном нивоу буке;
6. заштита од нејонизујућег зрачења;
7. заштита природних добара, живог света и биодиверзитета - очување биодиверзитета и унапређење ефикасности заштите на принципима одрживости;
8. рационално коришћење природних ресурса и унапређење енергетске ефикасности;
9. очување предеоних карактеристика подручја;
10. заштита културних добара;
11. заштита од удеса, елементарних непогода и техничко-технолошких несрећа - смањење ризика од удеса;
12. економски развој ширег подручја;
13. побољшање социјалних услова и стандарда живљења становништва и
14. развој система мониторинга животне средине и веће инвестирање у заштиту животне средине.

**ЕВАЛУАЦИЈА КАРАКТЕРИСТИКА ПЛАНСКИХ РЕШЕЊА И
НАЧИН НА КОЈИ СУ ПРИ ПРОЦЕНИ УЗЕТЕ У ОБЗИР КАРАКТЕРИСТИКЕ УТИЦАЈА – ЗНАЧЕЊЕ
СИМБОЛА:**

Врста утицаја:

+	укупно позитиван утицај;
-	укупно негативан утицај;
/	и позитиван и негативан утицај;
/	нема директног утицаја или је утицај нејасан;

Вероватноћа утицаја

ВВ	Врло вероватан
В	Вероватан
МВ	Мало вероватан

Трајање утицаја:

К	Краткорочан
СР	Средњорочан
Д	Дугорочан

Учесталост утицаја:

П	Повремени
У	Учестали
СТ	Стални

**Просторна димензија
утицаја:**

Л	Локални
Р	Регионални
Н	Национални
М	Међународни

ПЛАНСКО РЕШЕЊЕ	Процена могућег утицаја са аспекта циљева стратешке процене (1-14)													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Активности и приоритетни развојни програми у САОБРАЋАЈУ														
Реконструкција и санација постојеће уличне мреже са циљем спречавања њене даље деградације као и трасирање нових саобраћајница уз максимално поштовање постојеће парцелације и регулације	ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л		ВВ Д У Л			ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л		ВВ Д П Л	ВВ Д П Л	ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л
Задржавање попречних профила постојеће примарне мреже саобраћајница у постојећем стању са обавезном реконструкцијом коловозног застора на местима где је то потребно	ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л		ВВ Д У Л			ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л		ВВ Д П Л	ВВ Д П Л	ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л
Обезбеђивање стандардних попречних профила саобраћајница и проширење делова улица који представљају уска грла, ако је неопходно и рушењем објеката	ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л		ВВ Д У Л			ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л		ВВ Д П Л	ВВ Д П Л	ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л
Изградња моста преко потока Топило, дужине око 140m, којим би се остварила директна веза насеља Росуља и Кула. Овим новопланираним мостом ће се смањити оптерећење на главну градску улицу јер би се један део дневних возњи одвијао преко њега	ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л		ВВ Д У Л			ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л		ВВ Д П Л	ВВ Д П Л	ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л
Интервенције на ДП ИБ реда бр.40, у техничком и инвестиционом смислу, на местима укрштања са путевима нижег реда. Интервенције се односе на реконструкцију постојећих раскрсница у нивоу	ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л		ВВ Д У Л			ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л		ВВ Д П Л	ВВ Д П Л	ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л
Планирана је изградња бензинске станице уз ДП ИА реда бр.258, у јужном делу насеља, односно у близини градског стадиона, која би опслуживала овај део града	ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л		ВВ Д У Л			ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л		ВВ Д П Л	ВВ Д П Л	ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л
Реконструкција коловоза пута ка Сурдулици (представља главну градску саобраћајницу и као такав има највећи интензитет саобраћаја у граду), обнова хоризонталне и вертикалне сигнализације и решавање проблема паркирања	ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л		ВВ Д У Л			ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л		ВВ Д П Л	ВВ Д П Л	ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л
Лоцирање паркинга приближне површине 2.300m ² (90 паркинг места) који ће опслуживати новопланирану комерцијалну зону и оближње јавне функције настале активирањем леве обале Јужне Мораве, и отварањем путно-пружног прелаза	ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л		ВВ Д У Л			ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л		ВВ Д П Л	ВВ Д П Л	ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л
Коришћење платоа приближне површине 2.600m ² за потребе паркирања који би се ослободио измештањем железничких станичних постројења у зону станице у Сувој Морави	ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л		ВВ Д У Л			ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л		ВВ Д П Л	ВВ Д П Л	ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л
Изградња мреже јавних сабирних и приступних локалних саобраћајница којима ће бити омогућено повезивање намена на предметном простору	ВВ Д СТ	ВВ Д СТ	ВВ Д СТ		ВВ Д У			ВВ Д СТ	ВВ Д СТ		ВВ Д П	ВВ Д СТ	ВВ Д СТ	ВВ Д СТ
Унапређење услова за пешачки саобраћај кроз реконструкцију постојећих и изградњу нових површина уз обезбеђење сигурности пешачких и колских кретања											ВВ Д СТ		ВВ Д СТ	ВВ Д СТ

обезбеђење услова за кретање лица са посебним потребама на тротоарима и пешачким стазама, пешачким прелазима, местима за паркирање и другим површинама у оквиру улица и површина јавне намене по којима се крећу лица са посебним потребама											ВВ Д СТ		ВВ Д СТ	ВВ Д СТ
Обезбеђивање паркирање возила искључиво на парцели власника парцела	ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ	ВВ Д СТ	ВВ Д СТ			ВВ Д СТ				ВВ Д П		ВВ Д СТ	ВВ Д СТ
Реконструкција и модернизација станичне зграде како би на адекватан начин одговорила својој намени		ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л		ВВ Д У Л			ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л		ВВ Д П Л	ВВ Д П Л	ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л
Потребно је денивелисање путно-пругног прелаза у најужој градској зони	ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л		ВВ Д У Л			ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л		ВВ Д П Л	ВВ Д П Л	ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л
ПЛАНСКО РЕШЕЊЕ	Процена могућег утицаја са аспекта циљева стратешке процене (1-14)													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Активности и приоритетни развојни програми у ТЕХНИЧКОЈ ИНФРАСТРУКТУРИ														
Изградња водоводне мреже и санбдевање водом са градског водовода - Израда техничке документације за водовод за цело подручје, где би се детаљно приказало постојеће стање и предвидели нови капацитети и Истраживање и утврђивање разлога смањеног капацитета постројења "Полом" које је пројектовано и израђено за 120 l/s а ради смањеним капацитетом (са 40 l/s). Потребно је решити и питање санитарне заштите изворишта подземне воде у смислу важећих прописа и успоставити зоне санитарне заштите. Неопходно је формирање високе зоне водоснабдевања, у којој се предвиђа и изградња резервоара капацитета од 500 m ³			ВВ Д СТ					ВВ Д СТ				ВВ Д СТ	ВВ Д СТ	
изградња комплетног канализационог система и његово повезивање са градском канализацијом и постројењем за пречишћавање отпадних вода - Изградња постројења за третман отпадних вода лоцираног низводно на десној обали иза гребена "Гомила". Капацитет постројења око 220m ³ /h. Планирати пребацивање отпадних вода са леве на десну обалу, на низводном делу, близу локације "Кула", одакле би се још кратко водиле десном обалом, где би била лоцирана централна црпна станица. Одлагање муља из постројења за третман отпадних вода обезбедити на депонији смећа за Владичин Хан.		ВВ Д СТ	ВВ Д СТ	ВВ Д СТ			ВВ Д СТ	ВВ Д СТ	ВВ Д СТ		ВВ Д П	ВВ Д СТ	ВВ Д СТ	ВВ Д СТ
одвођење атмосферских вода мрежама кишне канализације ка најближем реципијенту, а пре упуштања у реципијент за потребе пречишћавања кишних вода постављати сепараторе са таложницима		ВВ Д СТ	ВВ Д СТ	ВВ Д СТ			ВВ Д СТ	ВВ Д СТ	ВВ Д СТ		ВВ Д П	ВВ Д СТ	ВВ Д СТ	ВВ Д СТ
забрана сваког испуштања отпадних вода у канале и водотокове без претходног пречишћавања и дозволе надлежне водопривредне организације		ВВ Д СТ	ВВ Д СТ	ВВ Д СТ			ВВ Д СТ	ВВ Д СТ	ВВ Д СТ		ВВ Д П	ВВ Д СТ	ВВ Д СТ	ВВ Д СТ
изградња нових 10 kV водова за напајање постојећих и нових трафостаница			ВВ Д СТ		ВВ Д СТ	ВВ Д СТ			ВВ Д СТ		ВВ Д П	ВВ Д СТ	ВВ Д СТ	ВВ Д СТ

изградња нових трафостаница ТС 10/0,4kV и развој одговарајуће мреже нисконапонске дистрибутивне мреже			ВВ Д СТ		ВВ Д СТ	ВВ Д СТ			ВВ Д СТ		ВВ Д П	ВВ Д СТ	ВВ Д СТ	ВВ Д СТ
У границама Плана планирана је деоница разводног гасовода високог радног притиска до 50bar и предложена је локација за изградњу главне мерно-регулационе станице "Владичин Хан"	ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ	ВВ Д СТ Л								ВВ Д СТ р	ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л
Дистрибуција природног гаса из ГМРС обезбедиће се изградњом мреже дистрибутивних гасовода за радни притисак до 4bar	ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ	ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ							ВВ Д П Л			ВВ Д СТ Л
реконструкција и дигитализација постојеће телекомуникационе мреже и објекта						ВВ Д СТ			ВВ Д СТ		ВВ Д П	ВВ Д СТ	ВВ Д СТ	ВВ Д СТ
примена обновљивих извора као што је био маса, сунчева енергија и сл. код грејних и расхладних система	ВВ Д СТ			ВВ Д СТ			ВВ Д СТ	ВВ Д СТ	ВВ Д СТ		ВВ Д П	ВВ Д СТ	ВВ Д СТ	ВВ Д СТ
Формирање заштитних зелених површина уз водно земљиште	ВВ Д СТ		ВВ Д СТ	ВВ Д СТ	ВВ Д СТ				ВВ Д СТ		ВВ Д П			ВВ Д СТ
ПЛАНСКО РЕШЕЊЕ	Процена могућег утицаја са аспекта циљева стратешке процене (1-14)													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Активности и планска решења у УРЕЂИВАЊУ, ГРАЂЕЊУ И КОРИШЋЕЊУ ПРОСТОРА														
организовано прикупљање отпада и одвожење на депонију ван Планског подручја	ВВ Д СТ	ВВ Д СТ	ВВ Д СТ	ВВ Д СТ			ВВ Д СТ	ВВ Д СТ	ВВ Д СТ		ВВ Д П			ВВ Д СТ
планиране нове грађевинске површине у оквиру постојећих грађевинских подручја и уређивање и опремање грађевинског земљишта у оквиру рекреативних зелених површина		ВВ Д СТ	ВВ Д СТ	ВВ Д СТ			ВВ Д СТ	ВВ Д СТ	ВВ Д СТ				ВВ Д СТ	ВВ Д СТ
Локација за нову градску "зелену" пијаву је предвиђена на неизграђеном простору између железничке пруге и Јужне Мораве, у непосредној близини локације постојеће пијаве			ВВ Д СТ				ВВ Д СТ	ВВ Д СТ			ВВ Д СТ	ВВ Д СТ	ВВ Д СТ	ВВ Д СТ
Планом се, предвиђа проширење постојећег градског гробља и реконструкција, односно изградња неопходних пратећих садржаја			ВВ Д СТ Л				ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л			ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л
Реконструкција постојећих објеката и интервенције на парцели појединих комуналних предузећа: ватрогасна станица, пошта, предузеће за одржавање путева, ветеринарска амбуланта, са циљем побољшања услова рада или проширења капацитета			ВВ Д СТ Л				ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л			ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л
Локација постојеће аутобуске станице је са становишта просторног развоја у потпуности задовољавајућа па су предвиђене само мање интервенције, како би овај комплекс задржао своју функционалност			ВВ Д СТ Л				ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л			ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л
Предвиђено је отворено "Сајмиште" на простору између железничке пруге и корита реке Јужне Мораве на површини 9.800m ² . Предметни простор организовати тако да се омогући одржавање сајамских изложби (цвећа, меда и слично), великих скупова грађана – вашара, организовање приредби забавног типа, забавних паркова и слично на отвореном.			ВВ Д СТ Л				ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л			ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л	ВВ Д СТ Л

Горња табела представља приказ вредновања планских решења са аспекта заштите животне средине. Сваки процењени утицај је резултат вишекритеријумског вредновања појединачних планских решења на основне компоненте животне средине – ваздух, воду и земљиште.

Значај утицаја процењује се у односу на величину тј. интензитет утицаја и просторне размере на којима се може остварити утицај. У вишекритеријумској анализи планских решења у обзир је узета величина утицаја планских решења, затим је значај утицаја планских решења на животну средину, као и вероватноћа да ће се неки процењени утицај догодити у стварности, њихово погуђе трајање и учесталост. Наведена планска решења су углавном из области заштите, привреде, саобраћаја и техничке инфраструктуре и укупно имају значајан позитиван, као и мали негативан утицај на очување квалитета животне средине Планског подручја, а многи утицаји планских решења нису само локалног карактера.

Извештај о стратешкој процени утицаја је дефинисао планска решења по областима, како је приказано. На овом нивоу плана није било могуће детаљно анализирати свако планско решење и непосредан утицај планираних активности на животну средину јер нису дефинисане све појединости везане за дато планско решење. У случајевима где је процењено да може доћи до негативног утицаја потребно је предузети одговарајуће мере заштите. Такође, израдом Процена утицаја појединачних Пројеката и Стратешких процена утицаја за хијерархијски ниже планске документе (планове детаљне регулације) дефинисаће се додатни услови заштите животне средине након чега се може отпочети са реализацијом активности које су идентификоване да ће имати потенцијално негативан утицај.

- ПРОЦЕНА УТИЦАЈА ВАРИЈАНТНИХ РЕШЕЊА

У Закону се не прописује изричито шта су то варијантна решења плана која подлежу стратешкој процени утицаја. Међутим, поштујући нека досадашња искуства у изради Стратешких процена утицаја у пракси се морају разматрати најмање две варијанте:

- варијанта да се план не усвоји и не имплементира, и
- варијанта да се план усвоји и имплементира.

Укупни ефекти плана, па и утицаји на животну средину, могу се утврдити само поређењем са постојећим стањем, са циљевима и решењима плана. За планове дужег временског хоризонта метод израде сценарија је препоручљив. У том контексту, ограничавајући се на позитивне и негативне ефекте који би били последица доношења или недоношења Плана, стратешка процена утицаја ће се бавити разрадом обе варијанте.

	Позитивни ефекти	Негативни ефекти
Заштита животне средине		
<i>Без плана</i>		Повећање загађења основних чинилаца животне средине, пре свега воде, али и земљишта и ваздуха. Непостојање службе за заштиту животне средине у органима општине.
<i>Са планом</i>	Заустављање даље деградације животне средине (ваздух, вода, земљиште и др.) одређивањем стања, приоритета заштите и услова одрживог коришћења ресурса. Постизање рационалне организације, уређења и заштите простора. Обезбеђивање квалитетне животне средине - заштита вода уз примену интегралног приступа у управљању и коришћењу водних ресурса, потпуна заштита квалитета подземних вода и стриктна заштита зона које су законом	

резервисана изворишта водоснабдевања, заштита земљишта уз интегрални однос у планирању и управљању земљишним ресурсима, заштита и очување квалитета ваздуха. Предузимање адекватних превентивних мера уз успостављање система контроле свих облика загађивања. Интегрални и континуирани систем мониторинга животне и природне средине у општини Успостављање система за институционално управљање животном средином, унапређење информисања јавности.	
---	--

На основу изнетог може се закључити да је варијанта доношења предложеног плана знатно повољнија у односу на варијанту да се план не донесе.

Варијантно решење I

Аутопут који је изграђен у скорије време, и који једним својим делом пролази кроз територију општине Владичин Хан је свакако утицао на смањење дела еколошких притисака на Владичин Хан, првенствено од саобраћаја. Међутим, сви остали проблеми који су до сада постојали, опстали би и у будућности, непречишћавање отпадних гасова, вода, загађивање тла, вегетације, угрожавање буком и друго остали би као оптерећујући, временом би довели до угрожавања функционисања Владичиног Хана у еколошком, просторном и економском слислу, а тиме и опстанка демографског потенцијала.

Варијантно решење II

Велики саобраћајни проблем у граду представља теретни саобраћај (и поред изградње Аутопута, део теретног саобраћаја се још увек овија кроз централну градску зону). Реконструкција постојеће и изградња нове саобраћајне мреже побољчае услове комуницирања и живљења на овом подручју, планске мере које се односе на заштиту ваздуха, вода, земљишта, вегетације и остало ће допринети квалитету живљења и рада становништва и очувању природних ресурса на овом простору, а тие и бољих услова за укупан развој.

– КУМУЛАТИВНИ И СИНЕРГИЈСКИ УТИЦАЈИ

На основу одредаба члана 15. Закона о стратешкој процени, стратешка процена обухвата и процену кумулативних и синергијских ефеката. Теоријски је могуће да се јаве интеракције међу мањим утицајима како планских решења, тако и појединачних објеката и активности на планском подручју. Примера ради, кумулативни ефекти настају када појединачна планска решења немају значајан утицај, а неколико индивидуалних ефеката заједно могу да имају значајан ефекат (загађивање ваздуха, вода или пораст нивоа буке).

Синергијски ефекти настају у интеракцији појединачних утицаја који производе укупни ефекат који је већи од простог збира појединачних утицаја. Синергијски ефекти се најчешће манифестују код људских заједница и природних станишта.

Позитивни кумулативни и синергијски ефекти планских решења очекују се превасходно у домену заштите површина од негативног дејства вода, као и на површинама где се планира изградња мреже комуналне инфраструктуре којом ће се повезати сви потрошачи, као и на површинама на којима одвођење отпадних вода није било регулисано до сада, побољшање снабдевања електричном енергијом ширег подручја и обезбеђење снабдевања истом потрошача на Планском подручју и тд. Посебан допринос квалитету живљења дуж реке Јужне Мораве и притока донеће реконструкција саобраћајне мреже и

обезбеђење свих потребних и квалитених комуникација преко система постојећих (реконструисаних) и планираних саобраћајница.

Већ започето, као и планирано унапређење саобраћајне доступности, међусобно повезивање постојећих јавних путева и локалне мреже, као и комунално опремање, утицаће на побољшање услова живота и пословања и економски раст подручја. Контролисано планско коришћење обрадивог пољопривредног земљишта у највећој могућој мери, ограничавање граница грађевинских рејона насеља, развој рекреативних зона на Планском подручју и у околини, ефикасније повезивање појединих насеља, изградња или унапређење недостајућих и постојећих објеката и система комуналне инфраструктуре итд. - допринеће даљем социо-економском развоју подручја, а самим тим, и спровођењу концепције одрживог развоја планског подручја.

Са друге стране, негативни кумулативни ефекти који се могу очекивати реализацијом планских решења односе на могућност несавесног угрожавања природних вредности подручја услед реализација планских решења из домена саобраћаја (нове саобраћајнице и сл.), опасност од неконтролисане конверзије пољопривредног у грађевинско земљиште, могуће повећање концентрације загађујућих материја у води, ваздуху и земљишту, повећану буку, потенцијалну опасност од настанка удеса и акцидентних ситуација, итд.). Такође, негативни кумулативни ефекти услед суперпонирања буке могу се очекивати у подручјима непосредне близине саобраћајница и мреже локалних путева у оквиру грађевинског подручја (у случају суперпонирања, резултатни ниво буке у зони преклапања би прелазило гранични дозвољени ниво буке за око 10 dB (A)).

Поред наведеног, важно је напоменути и утицаје који су привременог карактера и који се односе на период уређења терена и изградње објеката када се може јавити повећано загађење ваздуха (првенство прашином), загађење буком у периоду рада грађевинских машина, загађење тла и подземних вода (услед акцидентног испуштања уља и мазива у тло), загађење отпадом и др. Ове активности морају да се контролишу како би загађење животне средине током рушења и изградње било минимално.

3.2. ОПИС МЕРА ЗА СПРЕЧАВАЊЕ И ОГРАНИЧАВАЊЕ НЕГАТИВНИХ, ОДНОСНО УВЕЋАЊЕ ПОЗИТИВНИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

3.2.1. УСЛОВИ И МЕРЕ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Заштита животне средине подразумева поштовање свих општих мера заштите животне средине и природе и прописа утврђених законском регулативом. У том смислу се, на основу анализираних стања животне средине у планском подручју и његовој околини и на основу процењених могућих негативних утицаја, дефинишу мере заштите. Мере заштите имају за циљ да утицаје на животну средину у оквиру планског подручја сведу у оквиру граница прихватљивости, а са циљем спречавања угрожавања животне средине и здравља људи. Мере заштите омогућавају развој спречавају конфликте на датом простору што је у функцији реализације циљева одрживог развоја.

Просторни развој Владичиног Хана до сада је, делом плански, а делом стихијски, (не)усмераван, уз мање или више поштовања планских одредница приликом изградње, али је евидентан досадашњи, у извесној мери, немаран однос према животној средини. У Владичином Хану, због оскудних просторних потенцијала и великог популационог и градитељског притиска на узани равнији део речне долине и ниже делове падина, дошло је до угрожавања квалитета животне средине, које прети да угрози нормално функционисање овог простора.

Планом генералне регулације Владичиног Хана су дате усмеравајуће одреднице које су послужиле као оквир за дефинисање мера и активности везаних за планирање организације, уређења и заштите планског подручја, при чему је захтевима унапређења квалитета и

заштите животне средине посвећена одговарајућа заслужена пажња. Заштита животне средине у овом плану обухвата мере заштите природне средине (ваздуха, воде, земљишта, вегетације и заштите од буке и вибрација), заштите природе и посебно угрожених делова животне средине, заштите непокретних културних добара и заштите од елементарних непогода и ратних разарања.

Основни развојни циљ: заштита и унапређење животне средине ће се постићи кроз побољшање њеног квалитета укупно, као и појединих њених елемената: ваздуха, воде, земљишта и живог света. Овај развојни циљ оствариће се спровођењем низа мера различитог карактера:

- правних - нормативних мера: доношење општих нормативно - правних аката СО о заштити и унапређењу животне средине, као и програма заштите и поступака и активности, критеријума понашања, а у вези са тим и санкционих поступака у случају непоштовања Закона; израда катастра загађивача и стално ажурирање од стране надлежних органа, при чему је нарочито важно успостављање мерних пунктова загађивања и услова праћења загађивања; забрана и ограничавање градње објеката који су потенцијални загађивачи у зонама становања, друштвених, рекреативних, здравствених, школских и других центара активности;

- техничко - технолошких мера: прилагођавање технолошких и производних процеса у индустрији захтевима и условима заштите од загађивања животне средине; уградња, контрола употребе и одржавања инсталација и уређаја за пречишћавање загађених отпадних гасова и вода;

- просторно - планских мера: правилан избор локације (нарочито производних и непроизводних објеката) уз поштовање мезо и микролокационих карактеристика простора; формирање санитарних заштитних зона око индустрија и великих саобраћајница, при чему ширина санитарних зона зависи од степена загађења; овде се посебно наглашава израда елабората процена утицаја и елабората стратешке процене утицаја којима ће се оцењивати планска и пројектна решења у односу на захтеве животне средине, у складу са Законом.

- економских мера: прибављање материјалних средстава потребних за остваривање циљева заштите и унапређења животне средине кроз мере фискалне политике, издвајање доприноса из цене производа и услуга, накнаде за коришћење грађевинског земљишта, као и финансирање из новчаних накнада и казни за емитовање штетних продуката преко МДК у животну средину.

Спровођење ових и других мера утицаће на смањење ризика од загађивања и деградације животне средине, као и на подизање постојећег квалитета животне средине, што ће се одразити и на подизање квалитета живљења уопште на подручју ПГР-е.

3.2.1.1. Услови и мере заштите ваздуха

С обзиром да су главни извори загађења ваздуха у Владичином Хану саобраћај и индивидуална ложишта у насељу и котларнице у индустријским и друштвеним објектима, побољшање квалитета ваздуха ће се постићи спровођењем следећих мера:

- унапређењем саобраћајне мреже (модернизација улица и обезбеђивање потребних профила - проширивање и асфалтирање улица, преусмеравање саобраћајних токова и изналагање и реализација архитектонских, грађевинских и хортикултурних решења – успостављање зелених појасева између саобраћајница и околних објеката где год је то могуће) смањиће се запрашеност улица и загађеност ваздуха уз главну и друге улице,
- обезбеђивањем редовног прања улица, због смањења запрашености прашином са коловоза,
- подизањем заштитних појасева уређеног зеленила између индустрије и стамбеног насеља, као и између ауто-пута Е75 и осталих намена смањиће се запрашеност околних зона,
- уградњом и функционисањем уређаја за пречишћавање отпадних гасова из котларница,
- изградњом магистралног гасовода и повезивањем Владичиног Хана за овај систем биће омогућена гасификација града, односно стварање техничких могућности за прелазак на овај еколошки прихватљив енергент, како за добијање топлотне енергије и грејање индивидуалних стамбених, јавних и пословних објеката, тако и за изградњу система

топлификације на нивоу појединих делова насеља, чиме ће се елиминисати појединачна ложишта и котларнице на чврсто гориво, мазут и слично.

3.2.1.2. Услови и мере за заштиту вода

У складу са планираним привредним, популационим и просторним развојем, па тиме и очекиваним повећањем обима производње у индустрији и другим привредним делатностима, потребно је предузети превентивне и санационе мере против даљег загађивања Јужне Мораве и њених притока (у које се данас уливају отпадне воде са подручја појединих делова града), ради остваривања и очувања квалитета вода, како површинских тако и подземних. У том смислу спроводиће се следеће мере:

- правилан избор локације и врсте објеката, потенцијалних загађивача површинских и подземних вода (објекти мале привреде и комунални објекти) уз одабир технолошких процеса у којима се максимално могуће примењује рецикулација и пречишћавање отпадних вода и повезивање на систем градске канализације (који ће обухватити коначно пречишћавање свих отпадних вода пре њиховог упуштања у Јужну Мораву);
- промене у технолошким процесима везане за смањење ризика од загађивања вода, при чему коришћење и рецикулацију отпадних вода треба применити где год је то могуће;
- комплетирање изградње сепаратног канализационог система за санитарне, технолошке и атмосферске воде, уз одговарајући предtretман отпадних вода из свих привредних и занатских објеката, дома здравља, хотела, аутобуске и железничке станице и др. (аерација, седиментација, флокулација и други поступци који су неопходни у зависности од састава конкретне отпадне воде) пре упуштања у градски систем канализације; посебно се наглашава да се индустријске (технолошке) отпадне воде могу упустити у колекторе санитарних отпадних вода једино након пречишћавања на постројењима за предtretман индустријских отпадних вода (ова постројења треба да пречисте индустријске отпадне воде до МДК за упуштање у фекалне воде);
- забрана изградње водопрпусних септичких јама;
- изградњу постројења за пречишћавање отпадних вода из система градске канализације на десној обали Јужне Мораве, у складу са прописима;
- спровођење потпуне контроле испуштања, пречишћавања и упуштања отпадних вода у канализациони систем и водоток, односно праћење нивоа њиховог загађења, односно пречишћености;
- санација и пломбирање сенгрупа у деловима насеља где постоји канализациона мрежа.

Напомиње се и да је током 2006. године, Министарство здравља донело Решење (број 530-01-803/05-04 од 20.3.2006. године) којим се одређују зоне санитарне заштите изворишта „Сува Морава“ (у непосредној близини планског подручја), и то зоне непосредне заштите бунара, зоне уже заштите и зоне шире заштите изворишта. У складу са „Правилником о начину одређивања и одржавања зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања“ („Службени гласник РС“, број 92/2008), јасно је да у зони шире заштите изворишта (омеђена реком Лепеницом на југу, насипом пруге на западу, реком Јужном Моравом на истоку и на северу оградом фабричког круга ФОР-а) егзистирају привредни објекти (ПК „Делишес“) који нису компатибилни дозвољеним активностима у оквиру шире зоне заштите водоизворишта.

Из напред наведеног се може закључити да ће се постојеће водоизвориште „Сува Морава“ и даље користити за водоснабдевање Владичиног Хана, до момента изналажења целисходнијег решења водоснабдевања за време ремонта Власинских хидроелектрана, након чега ће се извориште „Сува Морава“ напустити, с обзиром на чињеницу да је његово даље коришћење еколошки неодрживо. У периоду даљег коришћења бунара на овом подручју (до момента његовог коначног напуштања) неопходно је придржавати се општих услова и мера одржавања зона санитарне заштите, прописаних одговарајућим „Правилником о начину одређивања и одржавања зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања“ („Службени гласник РС“, број 92/2008).

3.2.1.3. Услови и мере за заштиту земљишта

Деградација и загађивање земљишта, највише изражена код пољопривредног и грађевинског земљишта, као и при таложењу чврстих материја из ваздуха и депоновању отпадака, перманентно се повећава.

Заштита пољопривредног, шумског, грађевинског и осталог неплодног земљишта ће се постићи спровођењем следећих мера:

- законским регулисањем и заустављањем процеса градње објеката на површинама које нису планиране за изградњу, како би се спречила деградација плодног пољопривредног земљишта;
- пошумљавањем и озелењавањем, правилним обрађивањем земљишта и уређењем водотокова утицаће се на смањење ерозије;
- стручном применом пестицида и минералних ђубрива и строгом контролом њихове употребе умаћиће се њихова штетна дејства на измене хемијског састава тла;
- регулацијом септичких јама градитељским захватима и изградњом канализације у насељу смаћиће се опасност од потенцијалног загађивања тла и подземних вода;
- реконструкцијом постојеће уличне мреже и регулацијом саобраћаја смаћиће се аерозагађење, као и таложење чврстих материја из ваздуха на тле;
- одговарајућим техничко - технолошким решењима у ложиштима и котларницама (уградњом пречистача отпадних гасова и чађи), као и редовним одржавањем чистоће круга привредних, комуналних и складишних зона у циљу смањења запрашености;
- спровођењем законских прописа у вези одлагања смећа и секундарних сировина и увођењем процеса рекултивације земљишта, посебно постојећих "дивљих" депонија на градском подручју;
- регулисање начина депоновања смећа дефинисаће се кроз израду Регионалног и Локалног плана управљања отпадом, а ово питање треба решити дефинитивно за период до момента регулисања ове проблематике на регионалном нивоу, у складу са Националном стратегијом депоновања комуналног отпада и актуелним прописима, према којој је за регионалну депонију одређена локација на територији општине Врање (тренутно, комунални отпад из Владичиног Хана одлаже се на регионалну депонију „Жељковац“ у Лесковцу).
- спровођењем мера заштите од ерозије и заштите од вода (регулација корита бујичарских токова, адекватно коришћење земљишта у зависности од конкретних природних услова итд.) и клизања и спирања тла.

3.2.1.4. Услови и мере заштите вегетације

Републички прописи о шумама и шумском земљишту представљају добро полазиште за дефинисање општих и посебних мера заштите шумске вегетације (у смислу њеног узгоја, одржавања, забране пустошења, промене намене и режима коришћења итд).

Због заштите планског подручја од штетног дејства бујичних токова и ерозије, заштита вегетације је неопходна на ширем простору у оквиру сливних подручја водотокова који протичу кроз планско подручје.

У оквиру општих мера предвиђа се следеће:

- контрола сече уз обавезно одабирање и обележавање стабала у складу са упутствима из шумско - привредних основа;
- забрана пустошења, кречења и чисте сече која није одобрена као редован вид обнављања шума (сеча ретких стабала, подбелживање стабала, паша и брст коза, ширење, сакупљање шушња и маховине и слично, активности које могу угрозити шуму)
- забрана промене намене и режима коришћења шуме и шумског земљишта која није у складу са шумско - привредном основом
- забрана сече четинарских стабала
- забрана неконтролисаног сакупљања шумских плодова и лековитог биља
- контролисану испашу у шумама
- гајење само оних врста дивљачи и у оном броју који не омета правилно газдовање шумом.

Посебне мере заштите предузимати ради заштите шуме од пожара и других елементарних непогода, биљних болести, штеточина, загађивања из ваздуха и других штета.

Неопходно је планирати сађење оних врста које су отпорније на емисије негативног дејства загађеног ваздуха дуж путева.

Постојећа и планирана вегетација у насељу (дрвореди, скверови, гробља, парковске и друге уређене зелене површине, као и вегетација на обалама река Јужне Мораве, Врле и других водотокова и на стрмим падинама) такође захтева адекватну заштиту и одржавање (посебно због загађености ваздуха и неконтролисаног одлагања смећа који штетно утичу на развој биљних врста). Због тога она треба да буде правилно одабрана и одржавана, како би у потпуности остварила своје санитарне, хигијенске, пејзажно - архитектонске и друге мелиоративне улоге.

3.2.1.5. Услови и мере заштите од буке

Повећан ниво буке на подручју ПГР изражен је само локално дуж државних путева и железничке пруге, у зони железничке станице и у радној средини појединих погона. Вибрације се осећају нарочито дуж железничке пруге и у зони железничке станице. Због смањења загађивања буком могуће је спровести следећу заштиту:

- на самом извору буке: техничко - технолошким решењима на уређајима који производе буку, као и учесталом строгом техничком контролом рада моторних и шинских возила и применом важећих прописа;
- на путу од извора буке до пријемника:
 - подизањем заштитних зидова типа екрана око извора буке, при чему се посебно наглашава потреба спровођења ове заштитне мере у зонама постојећих државних путева II реда, као и општинских саобраћајница, железничке пруге и станице, као и у зони ауто-пута, у складу, како са прорачунима нивоа буке који се јављају у појасу са обе стране саобраћајнице, тако и са важећим прописима и стандардима за поједине градске зоне и објекте;
 - реконструкцијом саобраћајне мреже на подручју Плана (при чему примарни задатак представља изградња и реконструкција улица које су у саставу општинских и државних путева II реда);
 - новим урбанистичко - архитектонским и грађевинским решењима уз одговарајућа хортикултурна решења у стамбеним и радним зонама (а нарочито у деловима зона где су оне у непосредној близини или се додирују);
- на месту пријема звука: ефикасним архитектонским и грађевинским решењима (правилном локацијом извора буке, добрим избором грађевинских материјала слабе звучне проводљивости као и оних који имају повећану апсорпцију звука; при пројектовању објеката спровести одређивање правилног распореда просторија за спавање на страни куће која није окренута директно ка путу или другом извору буке, као и увођење боље звучне изолације при пројектовању и градњи стамбених објеката).

Смањењу буке од саобраћаја у насељу предвидети кроз одреднице овог Плана које се односе на унапређење саобраћајне мреже, изналажење и реализацију архитектонских, грађевинских и хортикултурних решења, на простору између саобраћајнице и околних објеката. Оне се такође односе на и успостављање оптималне и функционалне саобраћајне мреже са обезбеђивањем потребних профила, регулисање питања железничког саобраћаја, модернизацију горњег строја и слично.

Поред интервенција на постојећим саобраћајницама и зонама уз њих, израду техничке документације за нове саобраћајне системе (ауто-пут Е75) и изградњу ових објеката, неопходно је пратити пројектовање и примену адекватних мера заштите од буке и вибрација, како на самом објекту, тако и у његовој околини, како би се штетни утицаји саобраћаја који се овим системима одвија, свели на законом прихватљиве оквире.

Емитовање буке из других објеката не сме прекорачити законске норме дефинисане „Уредбом о индикаторима буке, граничним вредностима, методама за оцењивање индикатора буке, узнемиравања и штетних ефеката буке у животной средини“ („Сл. гласник РС“, бр. 75/10). Такође, Правилима уређења овог Плана дефинисана је заузетост сваке парцеле под зеленим површинама, што такође доприноси смањивању евентуално

негативних утицаја повишеног нивоа буке у животnoj средини. Посебно се истиче обавеза формирања зеленог заштитног појаса дуж дуж саобраћајница.

Законски нормативи у вези заштите становништва од штетног дејства буке доносе се у облику максимално дозвољеног нивоа меродавног параметра или параметара који представљају полазну обавезу испуњења услова везаних за проблематику буке.

Заштита од притиска који бука врши на животну средину и људе подразумева опште и посебне мере, чијом применом се доприноси унапређењу стања у окружењу, а односе се пре свега на следеће:

- при изради техничке документације обезбедити да се за изградњу коловозног застора користи материјал који ће смањити ниво буке и вибрација.
- приликом изградње саобраћајница користити материјале који апсорбују буку;
- на саобраћајницама у стамбеним зонама, зонама туристичко-бањског комплекса и дечјих игралишта одговарајућим пројектовањем саобраћајница успорити кретања возила;
- дуж прометних саобраћајница, по потреби, на деоницама поред зона становања, рекреативних површина предвидети звучне баријере (природне или вештачке);
- при пројектовању, односно изградњи објеката намењених становању, а нарочито ако је део објекта намењен пословању, односно делатностима, као и објекта или њихових делова у зони утицаја фреквентних саобраћајница, обавезна је примена техничких услова и мера звучне заштите помоћу којих ће се бука у стамбеним просторијама свести на дозвољени ниво, а у складу са Техничким условима за пројектовање и грађење зграда (Акустика у зградарству) СРПС У.Ј6.201:1990;
- при одређивању могућих намена делова и просторија објеката у зонама становања и пословања у њима водити рачуна о нивоу буке које исти могу да генеришу;
- сви инфраструктурни и други објекти који могу бити генератори буке, морају се извести према стандардима који обезбеђују да се бука не чује изван датог објекта;
- предузимати и остале мере из домена организације и регулисања саобраћаја које се предлажу за смањење притиска на квалитет ваздуха, с обзиром да те мере имају позитивне ефекте и на емисију буке.

Мере и услове заштите од буке јединица локалне самоуправе утврђује у складу са Законом о заштити од буке у животnoj средини. Обавезе јединице локалне самоуправе односе се на акустичко зонирање на територији локалне самоуправе, одређивање мера забране и ограничења у складу са Законом, доношење локалног акционог плана заштите од буке у животnoj средини, обезбеђење и финансирање мониторинга буке у животnoj средини и вршење надзора и контроле примене мера заштите од буке у животnoj средини.

У складу са Уредбом о индикаторима буке, граничним вредностима, методама за оцењивање индикатора буке, узнемиравањаи штетних ефеката буке у животnoj средини ("Службени гласник РС", бр.75/2010), у табели која следи даје се приказ прописаних граничних вредности индикатора буке у животnoj средини.

Граничне вредности се односе на укупну буку која потиче из свих извора буке на посматраној локацији. При процени буке водити рачуна о синергијском деловању са осталим околним изворима буке.

Табела . 4: Граничне вредности индикатора буке на отвореном простору, према намени простора*

Намена простора	Дан dB(A)	Ноћ dB(A)
подручја за одмор, рекреацију, болничке зоне, велики паркови, опоравилишта, култ-истор. споменици	50	40
туристичка подручја, кампови и школске зоне	50	45
чисто стамбена подручја	55	45
дечја игралишта, пословно-стамбена и трговачко- стамбена подручја	60	50
градски центар, занатска, административно-управна и трговачка зона са становима, зона дуж аутопутева, магистралних и градских саобраћајница	65	55
индустријска, складишна и сервисна подручја и транспортни терминали без стамбених зграда	на граници ове зоне бука не сме прелазити граничну вредност у зони са којом се граничи	

* индикатор буке је акустичка величина којом се описује бука у животnoj средини и изражава се у dB(A)

Начине заштите и објекте за заштиту од буке и вибрација уз објекте, а поготово уз саобраћајнице, одређивати још у фази пројектовања, при чему водити рачуна да растиње и шибље не смеју угрозити подземне инсталације. С обзиром да оваква вегетација не пружа значајну заштиту од буке, као ефикасна мера предлажу се, на деоницама где се кроз процену утицаја покаже да је потребно, постављање заштитних конструкција типа екрана.

3.2.1.6. Услови и мере заштите од зрачења

Заштита од зрачења спроводиће се уз примену законских и подзаконских мера заштите којима се спречава угрожавање животне средине и здравље људи од дејства зрачења која потичу од јонизујућих и нејонизујућих извора и отклањају последица емисија које извори зрачења емитују или могу да емитују.

Заштита од јонизујућег зрачења

- На планском подручју нема постојећих нити је дозвољено постављање нових извора јонизујућег зрачења.

Заштита од нејонизујућег зрачења

За објекте трафостаница и преносне мреже који представљају изворе нејонизујућег зрачења нискофреквентног електромагнетног поља од посебног интереса, као и изворе високофреквентног електромагнетног поља треба обезбедити да у зонама повећане осетљивости буду испоштована базична ограничења изложености становништва, електричним, магнетским и електромагнетским пољима, према Правилнику о границама излагања нејонизујућим зрачењима („Службени гласник РС“, број 104/09), а нарочито:

- одговарајућим техничким и оперативним мерама обезбедити да нивои излагања становништва нејонизујућим зрачењима, након изградње трафостаница, не прелазе референтне граничне нивое излагања електричним, магнетским и електромагнетским пољима, и то: вредност јачине електричног поља (E) не прелази 2 kV/m, а вредност густине магнетског флукса (B) не прелази 40 μ T,
- трансформаторске станице у оквиру објеката не планирати уз стамбени простор (дечије, спаваће, дневне собе и сл), односно канцеларијски простор намењен дужем боравку људи, већ уз техничке просторије, оставе и слично.

Приликом постављања објеката трафо станица и уређаја и припадајућег антенског система базних станица мобилне телефоније, поштовати прописана удаљења.

Мера заштите од нејонизујућег зрачења је да се приликом планирања и реализације обезбеде одстојања у складу са законским прописима, *унутар којих није дозвољено планирање и изградња објеката за дужи боравак људи*, тј. не планирати намене попут становања, спорта, рекреације, јавних установа социјалне и здравствене заштите и сличних делатности које подразумевају дужи боравак људи.

Припрема за изградњу, постављање и употребу нових извора нејонизујућег зрачења, односно реконструкцију постојећих извора нејонизујућих зрачења, врши се уз:

- прибављање услова и мера заштите животне средине које издаје надлежни орган у складу са прописима којима се уређује заштита животне средине;
- процену утицаја на животну средину у поступку који спроводи надлежни орган пре издавања грађевинске дозволе за нову изградњу, односно постављање и употребу у складу са прописима којима се уређује процена утицаја на животну средину.

У поступку издавања услова и мера заштите животне средине, односно одлучивања о потреби процене утицаја на животну средину корисник извора нејонизујућег зрачења од посебног интереса подноси надлежном органу стручну оцену оптерећења животне средине као доказ да тај извор неће својим радом довести до прекорачења прописаних граничних вредности.

Ради заштите од нејонизујућег зрачења није дозвољено планирање и постављање уређаја и припадајућег антенског система базних станица мобилне телефоније на објектима дечијих вртића, школа и простора дечијих игралишта.

Минимална потребна удаљеност базних станица мобилне телефоније од објеката дечијих вртића, школа и простора дечијих игралишта, односно ивице парцеле дечијег вртића и дечијих игралишта, не може бити мања од 50,0m.

Антенски системи базних станица мобилне телефоније у зонама повећане осетљивости, могу се постављати на стамбеним и другим објектима на антенским стубовима под условом да:

- висинска разлика између базе антене и тла износи најмање 15 m;
- удаљеност антенског система базне станице и стамбеног објекта у окружењу износи најмање 30 m;
- удаљеност антенског система базне станице и стамбених објеката у окружењу може бити мања од 30 m, искључиво када је висинска разлика између базе антене и кровне површине објекта у окружењу износи најмање 10m.

При избору локације за постављање антенских система базних станица мобилне телефоније узети у обзир следеће:

- могућност постављања антенских система на постојећим антенским стубовима других оператера, грађевинама попут димњака топлана, водоторњева, стубова са рефлекторима, телевизијских стубова и сл.;
- неопходност поштовања постојећих природних обележја локација и пејзажа, избегавати просторе излетишта, заштићена природна добра, заштићене културно-историјске целине, парковске површине и слично.

Инвеститор је дужан да се обрати надлежном органу за заштиту животне средине који ће утврдити потребу израде Студије о процени утицаја.

- ОСТАЛЕ МЕРЕ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Поред наведених мера заштите којима се спречавају и ограничавају негативне последице на животну средину, потребно је предузети још низ других мера како би се стање животне средине унапредило и успоставио повољна основа за ефикасно управљање животном средином на простору Плана генералне регулације Владичиног Хана. Тако, неопходно је у наредном периоду:

- институционално јачање, односно оснивање Одељења за заштиту животне средине при општинској управи Владичиног Хана
- кадровски ојачати капацитете и технички опремити службу како би била у функцији контроле и управљања животном средином и могла да обезбеди партнерство свим заинтересованим странама у решавању проблема заштите животне средине,
- започети са израдом интегралног катастра извора загађивања животне средине као основе за формирање еколошког информационог система,
- успостављање ефикасног система мониторинга животне средине, о чему је било речи у Извештају,
- подизање и јачање нивоа еколошке свести, информисања и образовања становништва о еколошким проблемима кроз различите програме, манифестације, публикације и акције о потреби заштите и унапређивања животне средине
- обезбедити веће учешће јавности у доношењу одлука вазаних за заштиту животне средине,
- побољшање инспекцијског надзора из домена заштите животне средине,
- доследно спровођење принципа "загађивач плаћа" доношењем одлука којима ће се обезбедити партиципацији великих загађивача у предузимању мера на заштити животне средине,
- израда Процена утицаја пројеката на животну средину, којима ће се разрадити смернице постављене овим Извештајем о стратешкој процени утицаја на животну средину.

3.2.2. УСЛОВИ И МЕРЕ ЗАШТИТЕ ПРИРОДНИХ ВРЕДНОСТИ И ПОСЕБНО УГРОЖЕНИХ ДЕЛОВА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Иако у Владичином Хану нема евидентираних заштићених природних вредности, Планом се предвиђа уређење свих зелених површина, нарочито оних које су посебно угрожене: падине изнад насеља, зоне дуж река Јужне Мораве и Врле и, за сада неуређене, површине у централним деловима града, приобаља осталих водотокова и слично. Ови простори се

морају адекватно плански уредити (нарочито подручје у центру и дуж Јужне Мораве) и то кроз даљи урбанистички и пројектантски третман, односно хортикултурно уређење.

- Неће се дозволити нова изградња на овим просторима, већ само унапређење вегетације и пејзажно уређење површина са уређеним зеленилом.
- Падине под шумском вегетацијом и оне које су огољене и површине уз реке и путеве морају се посебно пажљиво хортикултурно планирати и уређивати, како би се очувале и унапредиле вредности вегетације и тла.
- Падине изнад Владичиног Хана, као посебно угрожени делови природне средине захтевају посебне мере заштите у циљу смањења ерозије, заштите вегетације, спречавања бесправне градње итд. ПГР-е се препоручује пошумљавање стрмих и голих падина, забрана сече шуме, забрана градње на стрмим падинама, итд.
- Мере заштите корита водотокова обухватају: регулацију обала корита (ради спречавања ерозије), пејзажно - архитектонско уређење обала (стварање зона са богатим зеленилом), уклањање смећа и отпада и одржавање чистоће обала уз контролу спровођења забране бацања отпада ван за ту сврху прописаних места, изградњу канализације и њено повезивање на градски систем канализације отпадних вода итд).

Према Решењу надлежног Завода за заштиту природе Србије, Београд (03 бр. 020-2344/1 од 07.10.2020.год) на Планском подручју нема заштићених подручја за које је спроведен или покренут поступак заштите. Планско подручје је део еколошки значајног подручја еколошке мреже Републике Србије „Кукавица“ (87), те су сходно томе издати одговарајући услови заштите природе који су уграђени у планска урбанистичка решења овог ПГР-а, којим се прописује следеће:

1. Међусобно ускладити намене, зоне и објекте према овом Плану у погледу претежних и компатибилних намена, зонирања и обезбеђења неопходних заштитних растојања функција, зона и објеката који се међусобно угрожавају а врсту и намену објеката који се као компатибилни могу градити треба ускладити са основном и претежном наменом.
2. Изградњу објеката ускладити са инжењерско – геолошким својствима терена у циљу обезбеђења стабилности тла у току извођења и коришћења. Прилагодити диспозиције и габарите објеката локалним геотехничким условима, изабрати адекватан начин финансирања, заштитити објекте од неравномерног слегања и нивелисати слободне површине.
3. Инфраструктурно опремање мора бити по свим еколошким стандардима а изградња комналне инфраструктуре мора се урадити на основу услова надежних комуналних организација.
4. У оквиру површина намењених становању предвидети простор за заједничко коришћење и рекреацију будућих корисника у циљу повећања квалитета становања и постизања вишег степена урбаног квалитета подручја.
5. Архитектонском обрадом зграда у складу са наменом и амбијентом, допринети формирању визуелног идентитета локације. Размотрити и пројектовање зелених кровова и фасада у циљу повећања естетске вредности нових објеката и повећања енергетске ефикасности.
6. У свим зонама обезбедити одговарајући број паркинг места, при чијој изградњи треба избећу формирање великих компактних асфалтних или бетонских површина, садњом појединачних стабала и/или формирање затрављених растер елемената.
7. Нове зелене површине урадити по пројектуозелењавања у коме композиција пејзажно архитектонског уређења планског подручја треба да је у сагласности са амбијенталним карактеристикама, у функцији намене и садржаја планираних објеката и аутентичности простора ради очувања локалног предеоног обрасца.
8. У стамбеним зонама минимално треба да буде до 25 до 35% површина које су под зеленилом.
9. Препоручује се примена претежно аутохтоних, брзорастућих врста, које имају изражене естетске вредности а избегавати врсте које су детерминисане као алергене (толпое и сл.) као и инвазивне (багрем, кисело дрво и сл.).
10. Око грабља формирати заштитни појас зеленила ширине најмање два до три реда високог дрвећа. Предлаже се комбинација четинара и лишћара, због функционалности појаса током целе године. Заштитни појас зеленила обавезан је и уз пругу и око зелене пијаце.

11. Прибавити сагласност надлежних институција за извођење радова који изискују евентуалну сечу одраслих, вредних примерака дендрофлоре, како би се уклањање вегетације свело на најмању могућу меру.
12. Исушивање и мелиорацију влажних, забарених и замочварених станишта свести на најмању могућу меру.
13. Максимално се чува корито реке Јужне Мораве и реке Врле и обала са постојећом аутохтоном приобалном вегетацијом.
14. Квалитет речних вода очувати кроз пречишћавање отпадних вода према планским решењим овог ПГР-а.
15. Обавезна је санација или рекултивација свих деградираних површина. Приликом грађевинских радова у границама Плана предвидети локације на којима ће се трајно депоновати неискоришћени грађевински и остали материјал настао приликом радова.
16. Уколико се током радова наиђе на геолошко–палеонтолошке или минерално–петролошке објекте, за које се претпоставља да имају својство природног добра, извођач радова је дужан да у року од осам дана обавести Министарство заштите животне средине, као и да предузме све мере заштите од уништења, оштећења или крађе до доласка овлашћеног лица.

Планско подручје је током реке Јужне Мораве подељено на источни и западни део, а Аутопут Е75 пролази источним делом овог простора. У складу са условима Завода овим ПГР-е утврђене су планске одреднице које воде унапређењу природне и животне средине у целини:

1. С обзиром да су посебна ограничења везана за заштитни појас ауто-пута Е75 чија ширина, за различите намене објеката износи и до 60,0m, због негативних ефеката друмског саобраћаја на животну средину, посебно повећаног нивоа буке и загађења вадуха, планом су предвиђени заштитни појасеви од високог и средњег зеленила, који ће утицати тако да негативни ефекти буду сведени на најмању меру.
2. Планом је дефинисана намена површина зона дуж ауто-пута у којима се очекују утицаји ауто-пута Е75 на животну средину, посебно у вези са заштитом и очувањем пољопривредног земљишта. Зоне непосредно дуж ауто-пута планиране су за заштитно зеленило, а на пољопривредним површинама које се налазе у коридору ауто-пута иза зона заштитног зеленила (за које се проценом утицаја ауто-пута на животну средину покаже да се могу очекивати концентрације тешких метала и других загађивача веће од дозвољених), плановима нижег реда могуће је предвидети пошумљавање, односно културе засада дрвета или индустријских биљака.
3. Ради очувања и заштите тока реке Јужне Мораве и приобаља, од даље деградације и загађивања, на обалама, као јавном простору, планирано је формирање зелених површина, уређивање пешачких и бицикличких стаза, спотрско – рекреативних терена и сличних компатибилних намена. Цео простор дуж Јужне Мораве, посебно у деловима града узводно од железничке станице планиран је као зелени коридор који ће омогућити коришћење овог простора у излетничке и рекреативне функције.
4. У централној изграђеној зони насеља, поред нове изградње овим ПГР-е предвиђена је санација, односно реконструкција и адаптација постојећег грађевинског фонда и комуналне инфраструктуре, при чему је приоритет при даљој планској разради и реализацији дат изградњи и доградњи кишне и фекалне канализације, као и квалитетним решењима која су примерена репрезентативном карактеру ове зоне.
5. Привредне зоне и производни комплекси предвиђени у централним зонама и деловима насеља не смеју да угрожавају околину буком, прашином, издувним гасовима, вибрацијама и слично. Уколико није могуће поштовати наведене услове такве делатности изместити изван градске зоне, а лоцирање нових привредних погона у којима није могуће спровести мере заштите којима ће се угрожавање животне средине околине и града свести у прописане границе, забрањено је на подручју ПГР.
6. Пре изградње нових објеката простор се претходно мора инфраструктурно опремити, при чему је пожељно да инфраструктура свих објеката буде каблирана.
7. Правила грађења и уређења одређена овим ПГР усклађена су са захтевима заштите животне средине.

8. Планом је успостављен систем зелених површина у граду који у највећој мери омогућава остварење различитих функција насељског зеленила.
- Поред уређења јавних зелених површина, план истиче обавезу уређења зелених површина и за индивидуалне окућнице и обавезу организовања паркирања на сопственој парцели.
 - На парцелама колективног становања предвиђено је уређење слободних парковских површина са пратећим садржајима.
 - Око јавних објеката, аутобуских стајалишта, бензинских станица продавница, планира се формирање уређених зелених површина.
 - Ободом главних и споредних саобраћајница планом је предвиђено формирање дрвореда, а тамо где не постоје просторне могућности могуће је постављање жардињера.
 - На локалитету „Кула“ постојећа парк–шума са пратећим рекреативним садржајима се задржава и уређује у складу са овим планом.
 - На јавним површинама – тротоарима, паркинзима, зеленим површинама забрањује се постављање привремених објеката – киоска, гаража и слично.
 - У склопу зелених појасева, посебно дуж Јужне Мораве планирати бицикличке и пешачке стазе које ће служити како у рекреативне сврхе, тако и у сврхе комуницирања и безбеднијег одвијања саобраћаја у граду.

3.2.3. УСЛОВИ И МЕРЕ ЗА ЗАШТИТУ ОД ЕЛЕМЕНТАРНИХ НЕПОГОДА И ЗАШТИТЕ ОД ИНТЕРЕСА ЗА ОДБРАНУ

3.2.3.1. Услови и мере заштите од елементарних непогода

Елементарне непогоде се у Владичином Хану могу манифестовати као сеизмичка разарања, поплаве и бујице, пожари и експлозије, саобраћајне несреће, као и друге (на пример атмосферске) појаве које могу утицати неповољно на становнике и материјална добра.

Неопходно је да насеље Владичин Хан скупом својих урбанистичких и грађевинских својстава одговори потребама заштите и то пре свега тако да се смање дејства евентуалног разарања односно обим и степен разарања физичких структура. Стога је при планирању Владичиног Хана обезбеђена могућност примене и реализације мера заштите од елементарних и других већих непогода. У том смислу са аспекта заштите у овом ПГР-е разрађене су и спроведене мере и параметри повредивости.

Услови и мере заштите од сеизмичких разарања

Ризик од повредљивости при сеизмичким разарањима може се смањити примењујући одређене принципе планирања, организације и уређења простора, у првом реду за становање, друштвене центре, индустрију и инфраструктуру, као основне компоненте градског простора.

Превентивне мере заштите у смислу сеизмичности подразумевају:

- поштовање степена сеизмичности од око 8° MCS скале приликом пројектовања, извођења или реконструкције објеката, или оног степена сеизмичности за који се посебним сеизмичким истраживањима утврди да је меродаван за подручје Владичиног Хана,
- поштовање регулације саобраћајница и међусобне удаљености објеката,
- обезбеђење оних грађевина чија је функција нарочито важна у периоду после евентуалне катастрофе.

Становање се мора прилагодити и унапредити захтевима смањења ризика повредљивости, у погледу густине изграђености и насељености, организације простора. На основу досадашњих искустава и сазнања овим ПГР се планира:

- просечна густина насељености и изграђености на нивоу Владичиног Хана не прелазе 200 становника/ха у најгушће насељеним зонама, 60 становника/ха у рубном појасу до 20 становника/ха на ширем простору Плана, што се иначе сматра повољном густином са аспекта повредљивости простора у случају сеизмичких разарања;

- правилан размештај објеката са минималним растојањима између њих и регулационих линија улица најмање 5,0m;
- избегавање кривудавих улица, са слепим завршецима где год је то могуће.

Друштвени центри, који обухватају објекте најразличитијих јавних функција, од администрације и управе, преко школских, здравствених до спортских и других, са мањим и врло великим бројем корисника, могу бити изложени већем ризику повредљивости. Препоручује се да објекти, нарочито на стрмим падинама и одсецима не буду предугачки, да се обезбеди пролаз између објеката, а код пројектовања инсталација, водовода и електрике, да се поставе у неутралан положај у случају разарања и слично.

Индустрија у Владичином Хану ће бити концентрисана северно од центра града, где ће задржати постојеће производе и складишне површине. Код организовања простора мора се водити рачуна о потреби евакуације људства, опреме и материјала у ванредним условима.

Инфраструктура је у већој мери подложна повредљивости. Отуда је нужно предвидети појединачно за сваки од система одговарајуће мере:

- саобраћај: улазно - излазни правци се трасирају на стабилним теренима, главне улице, сабирне и сервисне улице обезбеђују несметано комуницирање, стамбене улице омогућавају евакуацију људи, транспорт путника и роба.
- водоснабдевање: главни водовод и секундарна мрежа планирају се са могућношћу искључења појединих деоница у случају оштећења
- канализација отпадних вода: код евентуалног оштећења канализације постоји могућност да раде поједине функционалне целине;
- електродистрибутивна мрежа, као и систем трафостаница (10/0,4kV), су дисперговани у простору, распоређени по зонама, везани у прстенове и полупрстенове, на такав начин да се могу у ванредним условима искључивати по сегментима; каблирање високонапонских водова је нужно због безбедности у ванредним условима
- телефонска канализација се планира тако да се обезбеде алтернативне везе, у случају прекида у појединим линијама у ванредним условима.

У односу на заштиту од потреса указује се да узроци насталих оштећења зависе од материјала и начина изградње објеката. Стамбени објекти су углавном доброг квалитета али је неопходно да задовољавају низ конструктивних мера дефинисаних кроз важеће техничке прописе. Објекте средњег и лошег бонитета неопходно је довести на, са овог аспекта, задовољавајући ниво. У даљој изградњи нових индивидуалних објеката неопходно је сеизмичкој безбедности посветити посебну пажњу. За линијске објекте и објекте у низу неопходно је поставити услове заштите како у концепцијско - функционалном тако и у конструктивном смислу уз одговарајућу просторну дилатацију.

Мере заштите од сеизмичких разарања обухватају све препоруке за планирање и пројектовање које су изнесене у поглављу "Инжењерско геолошки услови терена и геотехничке препоруке" овог ПГР-е, а односе се на планирање и функционални зонинг, планирање и пројектовање инфраструктурних система, лоцирање и фундаирање, односно изградњу објеката. Поред тога, на свим теренима са смањеном стабилношћу (највећи део падинских терена изнад Владичиног Хана) обавезно се спроводе посебна инжењерско - геолошка, сеизмичка и геофизичка испитивања терена на којима ће се градити поједини објекти.

При изради главног пројекта обавезна је израда сеизмичке микрорејонизације – сеизмичког микрозонирања у припреми техничке документације као подлоге за израду главног пројекта, у складу са законском регулативом. На Планском подручју објекти се могу разврстати у објекте ван категорије, објекте прве категорије и објекте нижих категорија. За објекте прве и нижих категорија може се спроводити поступак динамичке анализе и еквивалентног оптерећења а за објекте ван категорије се искључиво примењује поступак динамичке анализе.

Сеизмичка микрорејонизација за потребе прорачуна сеизмичких параметара за израду техничке документације за главни пројекат мора да обухвати дефинисање репрезентативног(их) и геодинамичког(их) модела и анализу динамичког одговора локалног тла, у складу са законском регулативом.

Услови и мере заштите од вода

У погледу заштите од вода водиће се рачуна о следећем:

- да су реке Јужна Морава, Врла и мањи водотоци у околини Владичиног Хана бујичног карактера,
- да се код израде урбанистичких планова објекти постављају изнад нивоа поплавних вода и високог нивоа подземних вода; залегање подземних вода у стамбеним зонама треба да буде мин. 2,0m испод површине терена; изградња подрумских етажа код којих се не примењују посебне грађевинске и технолошке мере у зонама са високим новоом подземних вода се забрањује,
- да треба одржавати риголе и отворене канале и пропусте поред саобраћајница;
У склопу мера заштите од вода дефинисани су правци деловања и активности:
- дуж корита Јужне Мораве и притока на појединим деоницама потребно је довршити започете радове на регулацији, као и комплетирање хидротехничких решења у погледу регулације корита и уређења сливова бујичних водотокова, док ће се терени у алувиону по потреби дренирати ради заштите пољопривредних површина и објеката од дејства подземних вода;
- у околини подручја ПГР-е на ширим просторима падина изнад Владичиног Хана спроводити шумњавање и санирање еродованих терена.

Превентивне мере заштите од ерозије обухватају низ активности:

- За заштиту од ерозије у сливовима притока Јужне Мораве, поред законских мера забрањује се сеча стабала поред реке као и садња дрвећа и шибља на самој обали. Забрањује се градња објеката у појасу ширине од 20 м, изградња мостова и пропуста. Такође забрањује се и обрада земљишта на изразито стрмим теренима.
- За спречавање штете коју изазивају бујични токови неопходно је редовно одржавање корита као и шумњавање и затрављивање на брдским теренима. Тиме би се смањило засипање корита наносом и омогућио већи проток воде.
- За заштиту од ерозије строго се забрањује бацање отпадног материјала у регулисаном и нерегулисаним коритима водотока (за контролу ове мере водиће рачуна инспекцијска служба општине).
- Такође, забрањује се изградња било каквих објеката поред наведених водотока, сеча стабала на падини поред водотока, као и у самом водотоку, у складу са Законом.

Превентивне мере заштите:

У области водоснабдевања:

1. Због обезбеђења нивоа комунално – хигијенске и здравствене ситуације водоснабдевање планираних објеката, по квантитету и квалитету, обезбедити из градског водовода према условима овог ПГР-е и надлежног ЈКП.
2. Искључити могућност водоснабдевања из локалних изворишта, поготово из алувиона Јужне Мораве и бујичних притока.
3. За дугорочније и трајно решење водоснабдевања Владичиног Хана, с обзиром на постојећа изворишта, а имајући у виду врло изражену конфигурацију брдовитог терена, неопходно је у развоју истог, према дефинисаним висинским зонама, планирати систем нових резервоара са подстаницама за препумпавање и осталим потребним пратећим објектима. Резервоаре лоцирати на теренима који нису угрожени поплавама, бујицама, ерозијом и клизиштима.
4. Дугорочно и трајно решење водоснабдевања ради побољшања комунално – хигијенске ситуације на бази започетих истражних радова, подразумева и дефинисање зона санитарне заштите за постојећа и планирана изворишта, резервоаре и друге објекте. У овим зонама потребно је утврдити режим коришћења земљишта, посебно ако се објекти налазе у зонама угроженим поплавама.
5. Забрањено је самоиницијативно захватање дела вода

У области каналисања насеља:

1. Предвидети привођење намени програмско-просторних садржаја и изградњу објеката комуналне инфраструктуре, пре свега на каналисању насеља и изградњи централног постројења за пречишћавање отпадних вода Владичиног Хана.
2. До изградње градског канализационог система и централног постројења за пречишћавање отпадних вода, као привремено решење за прихват употребљених вода,

- планирати водонепропусне септичке јаме одговарајуће запремине, које ће се контролисано празнити од надлежног ЈКП.
3. Техничко решење будућег канализационог система, базирано је на билансним количинама употребљених вода са предметног подручја, као и планираној намени простора и нивелацији терена.
 4. Микролокација централног постројења за пречишћавање отпадних вода Владичиног Хана одређена је на бази најповљније техноекономске варијанте, уз испуњење услова са санитарног аспекта и заштите животне средине.
 5. Савременом методом пречишћавања омогућити ефикасан рад централног постројења за пречишћавање отпадних вода, које ће гарантовати такав квалитет пречишћавања, да се не угрози и погорша прописан квалитет вода реципијента (реке Јужне Мораве), узимајући у обзир за то меродавни протицај у реципијенту, по критеријуму минималног 30-то дневног протицаја обезбеђености 95% ($Q_{min} 95\%$).
 6. При изради техничке документације постројења за пречишћавање сагледати могући утицај високе воде реке Јужне Мораве на локацију истог, уз потребу предвиђања одговарајуће заштите.
 7. Изливну грађевину за испуштање пречишћених вода, пројектовати тако да ката излива, буде испод нивоа средње воде реципијента (река Јужна Морава) уз потребне мере заштите да се спречи еродирање корита и саме обале.
 8. За случајеве да се пре изградње главног сабирног колектора и постројења за пречишћавање отпадних вода укаже потреба испуста кишне канализације у реку Јужну Мораву или регулисане водотоке, у зони испуста предвидети одговарајуће осигурање косина и дна корита у циљу спречавања могуће ерозије.

У оквиру регулисаних водотока и регулисаних потока и канала:

1. На делу изграђене обалоутврде реке Јужне Мораве оставити слободне заштитне појасеве у зони ових објеката и то:
 - а) на местима где је круна обалоутврде на нивоу околног терена, иста мора остати слободна у зони ширине од мин. 5,00m од ивице овог објекта.
 - б) на местима где изграђена обалоутврда (због конфигурације терена) налаже на тело насипа, може се планирати насипање депресија иза насипа, с тим да се изградња у брањеном делу врши у складу са Законом.
2. Код регулисаних корита потока са обе стране горњих ивица обложеног корита, оставити слободне резервне појасеве ширине од минимум 3,0m за прилазе и инспекцијских стаза на којима се не сме ништа градити.
3. За нерегулисане делове водотокова на подручју ПГР-е, у циљу рационалног коришћења расположивих површина, предвидети израду Главних пројеката регулације ових водотокова, као једине и меродавне врсте документације којом се тачно могу дефинисати заштитне зоне ових објеката.
4. Код укрштања појединих инфраструктурних објеката са водотоцима, потоцима и каналима, морају се испоштовати следећи критеријуми:
 - а) код подземних укрштања, горња ивица заштитне цеви ових објеката мора бити на мин. 1,5m испод нивелете дна нерегулисаних као и на мин. 1,0m испод нивелете дна регулисаних корита.
 - б) код укрштања инфраструктурних објеката са водотоцима преко носећих конструкција, доња ивица конструкције мора имати сигурносну висину – зазор од минимум 0,8 до 1,0m у односу на велику меродавну воду водотока.
5. Нивелете планираних мостова и прелаза преко водотока, морају бити тако одређене да доње ивице конструкција објеката имају потребан зазор изнад нивоа меродавних рачунских вода за прописану заштитну висину, у складу са за то важећим прописима.

По основу осталих активности и објеката:

1. За насипање и уређење локација за изградњу пословних и других објеката у приобаљу Јужне Мораве, од значаја су коте меродавних вода ове реке.
2. За изградњу објеката који се налазе у зони плављења, обавезно је прибављање водопровредних услова код утврђивања услова за изградњу.
3. На простору ПГР-е Владичиног Хана, предвиђа се утврђивање ерозоних подручја, као обавеза надлежног органа Скупштине Општине у складу са Законом о водама.

4. Евакуацију и депоновање смећа планирати ван границе ПГР-е, у складу са започетом законском процедуром, на бази потребних претходних анализа и прописане техничке документације.
5. За случајеве да се за поједине објекте планира изградња уљних трафостаница, исте морају имати водонепропусне базене за прихват уља.
6. Резервоари за складиштење нафте и нафтних деривата, морају бити са потребном заштитом, како би се спречило загађење површинских и подземних вода у случају настанка акцидентних ситуација.

Услови и мере заштите од експлозија и пожара

Мере заштите од експлозија односе се на мере заштите на раду, обезбеђивање технолошких процеса производње, нарочито у објектима, који складиште и користе експлозивне материје.

Мере заштите од пожара ће се обезбедити кроз димензионисање водоводне мреже, елементима грађења објеката и саобраћајница и осталим елементима у складу са законским прописима.

Са аспекта заштите од пожара, као превентива, предвиђена је најбоља заштита окружења објеката слободним и зеленим површинама као мера која треба, пре свега, да онемогући лако и брзо преношење пожара са једног објекта на други.

За потребе заштите од пожара неопходно је искористити део урбане опреме: јавне бунаре, чесме и каптиране изворе и потоке.

Посебну пажњу треба поклонити изградњи објеката од мање запаљивих материјала. Објекти који су грађени у низу или као двојни стамбени објекти, морају уз суседни зид имати изведен противпожарни зид минималне отпорности 2 сата. Уколико се изводи горива кровна конструкција, противпожарни зид мора пресецати читаво кровиште. За објекте вишепородичног становања када се изводе у блоку важе исти услови.

При реализацији парцела за домаћинства која се баве пољопривредом неопходно је доследно спровођење превентивних мера заштите од пожара. Објекти, а посебно кровни покривачи, треба да буду од незапаљивог материјала. За утврђене лакозапаљиве садржаје неопходно је обезбедити, у односу на околину, противпожарне преграде максимално могућег степена ватроотпорности. Ако пак то није могуће, неопходно је обезбедити могућности за реализацију оперативних мера заштите. У зонама руралног становања у насељу, потребно је водити рачуна о растојању објеката који служе за складиштење лако запаљивих материјала (сењаци, фуруне, пушнице и сл.) од осталих објеката, а ради обезбеђења сигурне заштите од међусобног запаљења

Ради обезбеђивања нормалног функционисања насеља у ванредним околностима потребно је, са аспекта обезбеђења топлотне енергије за стамбене и јавне објекте, инсистирати на постојању алтернативних могућности обезбеђења грејања. При изградњи пратећих садржаја становања обезбедити простор за складиштење одређених количина роба за ванредне околности.

Услови и мере заштите од техничко-технолошких удеса и хаваријских загађења

Заштита од техничко-технолошких несрећа и удеса обухвата: планирање, организовање и предузимање мера управљања опасним материјама на основу анализе опасности од удеса за све активности, технолошке поступке и објекте где могу бити присутне опасне материје, а за све такве технолошке поступке и објекте обавезна је израда анализе опасности од удеса.

По питању заштите од акцидентних загађења, основне мере заштите се заснивају на управљању ризиком од удеса, и то кроз: идентификацију опасности; анализу последица; процену ризика; планирање мера за превенцију удеса или смањење ризика; организовање мера приправности и одговора на удес; као и планирање мера санације од последица удеса. Мере заштите треба спроводити: за постојеће објекте и технологије (производња, складиштење, утовар, транспорт, претовар штетних и опасних материја), кроз превентивне

мере и мере сталног надзора; за нове објекте, технологије и радове, као и код реконструкција постојећих, кроз обавезну израду процене утицаја и процене ризика на животну средину; израдом Мапе хазарда, чиме ће се утврдити потенцијални извори удесних загађења и правци транспорта опасних и штетних материја.

Имајући у виду планирану намену простора на подручју ПГР-а постоји неопходност да се за поједине објекте доносе одговарајући Планови заштите од удеса, као основну меру приправности у случају изненадних и непредвиђених индустријских удеса и хаваријских загађења. а доносе се на основу важећих релевантних прописа.

Евентуално складиштење и чување хемикалија и осталих опасних материја у објектима организовати у засебним радним просторијама магацинског типа, уз перманентну контролу и надзор локалног особља.

Основна превентивна мера у поступку издавања грађевинске дозволе за поједине објекте биће израда Студије о процени утицаја на животну средину (у складу са Законом о процени утицаја на животну – „Сл. гласник РС“, бр. 135/04), чиме ће се, по потреби, на целовит начин сагледати процена опасности објеката и околног простора од могућих удеса и прописати неопходне мере заштите, ради заштите људи и материјалних добара.

Посебна мера заштите од акцидентних загађења представља и строга контрола саобраћајне полиције свих возила која транспортују опасне и штетне материје државним путевима, с обзиром на близину путева речном току и могућем загађењу плитких издани услед неконтролисаног истакања опасних материја из транспортних возила у околно земљиште.

Услови и мере заштите од саобраћајних несрећа и других непогода

Заштита од саобраћајних несрећа спроводиће се кроз изградњу нових и реконструкцију старих улица (проширивање, изградња тротоара, унапређење коловозног застора), увођење вертикалне и хоризонталне сигнализације и физичко раздвајање пешачког и колског саобраћаја оградама дуж тротоара у зони гимназије. Као обавеза истиче се адекватно, нарочито зимско, одржавање свих саобраћајница у насељу.

Од осталих елементарних непогода најчешће се могу јавити атмосферске појаве: лед, снег, електрична пражњења, ветар и друго.

Превентивне мере заштите од леда, снега и других атмосферилија подразумевају:

- уређење и одржавање саобраћајних површина,
- уређење и одржавање водених површина и објеката,
- сваки објект мора бити опремљен громобранском инсталацијом.

Превентивне мере заштите од ветра подразумевају:

- грађевинско-техничке мере које треба примењивати код изградње објеката у односу на дату ружу ветрова,
- забрана сече шумског земљишта и других зелених површина са високим растињем у оквиру граница обухвата.

3.2.3.2. Услови и мере заштите од ратних разарања и обезбеђења потреба одбране земље¹²

Мере заштите људи и материјалних добара од елементарних непогода, техничко-технолошких несрећа, као и све елементе заштите и спасавања у случају рата су уграђене у урбанистичко решење, а на основу Плана употребе цивилне заштите.

Регулација јавних површина насеља и позиција грађевинских линија у односу на исту, треба да омогуће несметано функционисање свих служби у случају елементарних непогода, пожара и ратних услова. Елементи саобраћајница у смислу зависности од зарушавања и могућности прилаза објектима у фази спасавања, дефинисање могућности прилаза местима за водоснабдевање противпожарних јединица као и други значајни елементи са аспекта

¹² Надлежно Министарство одбране је у достављеном допису обавестило да нема посебних услова и захтева за прилагођавање потребама одбране земље (допис бр.14999-4 од 29.09.2020. године).

заштите и спасавања људи и материјалних добара су уграђени у урбанистичко решење ПГР-е.

Спровођење мера заштите и других задатака од интереса за цивилну заштиту вршиће се: организацијом, изградњом и уређењем насељеног места, привредних, комуналних и других објеката, развијањем цивилне заштите, заштитом објеката од општег и јавног интереса као и техничке документације неопходне за рад објеката и уређаја.

Основни услови и мере за обезбеђење потреба одбране се садрже у следећем:

Становање се мора планирати слично као у ванредним условима у случају елементарних непогода. Критеријуми су практично идентични:

- густина насељености и изграђености - горња граница 200 ст/ха
- спратност П, П+1, П+2, са мањим ризиком, П+3, П+4, са средњим ризиком повредљивости, П+5, П+6, са вишим ризиком повредљивости
- организовање простора - правилна диспозиција објеката
- стамбене улице треба да обезбеде двострано комуницирање, без застоја у ванредним условима.
- свака стамбена јединица мора имати минимално једно димњачко место и једну оставу.

Приликом изградње објеката вишепородичног становања, обавезно је планирати склоништа допунске заштите која ће се налазити у објекту или у његовој непосредној близини, ван зоне зарушавања. Склоништа треба да буду отпорности 50,0кПа и намењена за смештај максимално 50 лица. Уколико је потребна изградње више склонишних објеката, минимално растојање између њих мора бити 15,0m. Склоништа обавезно морају бити двонаменска како би се могла користити и у миру. Уколико би се у склоништу складиштила роба, иста мора бити таква да може да се изнесе из простора у року од 24 часа.

Друштвени центри и њихове функције се морају дисперговати на територији ПГР, нарочито код следећих: образовање, здравство, култура, управа и друге услуге за нормалан рад у ванредним условима.

Индустрија се мора тако организовати да се у ратним условима омогући дислокација важних производних капацитета, а у нормалним условима се мора предвидети дислокација или лоцирање мањих производних капацитета на широј територији ПГР и по другим насељима у Општини.

Инфраструктура се мора планирати тако да се у ратним условима обезбеди функционисање појединих система, макар редукованих капацитета. У редовним условима се мора рачунати са повредљивошћу ових система, који су најпривлачнији циљеви непријатељског деловања:

- водоснабдевање - дистрибутивна мрежа се предвиђа на начин који обезбеђује да се може искључивати у сегментима.
- канализација - мрежа главних колектора, као и секундарна мрежа се планира тако да се поједини сегменти могу искључити у ванредним условима
- електродистрибуција - децентрализација трафоуређаја и изградња је таква да се избегне лака елиминација, а мрежа је предвиђена у прстеновима, па ће отежати или спречити распад система у ванредним условима.
- телекомуникације - као посебно осетљив систем у ратним условима биће на удару непријатељских снага. Отуда се предвиђа замена телефона другим средствима комуницирања.

У изванредним приликама, за случај крајње потребе онеспособљавања главне инфраструктуре, разрадиће се системи за брзо и ефикасно оспособљавање, о чему се мора водити рачуна већ код израде урбанистичких планова већег нивоа детаљности и пројектовања (саобраћајнице, мостови, далеководи, гасоводи, хидротехничка и других инфраструктура).

У погледу склањања људи и материјалних добара у случају опасности од ратних разарања неопходно је, осим могућности изградње склоништа у зонама вишепородичног становања, обезбедити евакуациона места у шумским комплексима у непосредној близини Владичиног Хана. У ове сврхе могу се користити и специјална склоништа или одговарајући објекти који су оспособљени за такву намену. У случају да будући инвеститор жели у оквиру

новог објекта да изгради кућно склониште оно мора задовољавати техничке нормативе за такву врсту грађевинских објеката.

3.2.4. УСЛОВИ И МЕРЕ ЗАШТИТЕ НЕПОКРЕТНИХ КУЛТУРНИХ ДОБАРА

Према „Акту о условима чувања, одржавања и коришћења и утврђеним мерама заштите културних добара и добара која уживају претходну заштиту за израду Плана генералне регулације насеља Владичин Хан (Завод за заштиту споменика културе Ниш, бр. 1010/2-03, од 21.09.2020. год.) на подручју Плана генералне регулације нису регистрована заштићена културна добра, али има више добара са споменичким својствима која још нису заштићена у складу са законом.

Преглед добара са споменичким својствима:

Археолошки локалитети:

1. Археолошки локалитет на око 100-150 метара југозападно од нове школе на левој обали Калиманске реке на к.п. бр. 178 К.О. Владичин Хан – остаци камених темеља и зидова, опеке, згуре и новац, као и остаци античких објеката који су код нивелисања терена уништени. Локлитет представља веће античко насеље у коме се вршио и процес прераде гвоздене руде.
2. Археолошки локалитет Каличина шума – праисторијско насеље налази се на узвишењу изнад леве обале реке Врле. По Каницу и казивањима мештанима овде су се налазили антички објекти, који нису истраживањима потврђени али је регистрован мањи број праисторијских материјала.

Сакрална архитектура:

1. Храм Св. Николе у Прекодолцу, грађен 190.године са гробљем у непосредној околини.
2. Крст у Парку ослобођења у Владичином Хану.

Градска архитектура:

1. Стамбено-пословни објекта у Светосавској улици бр. 31 на к.п. бр. 131/2 К.О. Владичин Хан, грађен 1933.године.
2. Улични низ са западне стране главне градске саобраћајнице у Светосавској улици од броја 7 до броја 11 и од броја 17 до броја 23, са групацијом објеката стамбено-трговачког карактера видине П+1 ди П+2., који сведоче о урбаном развоју и историјском трајању Владичиног Хана, са елементима грађанске стамбено.пословне и стамбене архитектуре с краја 19.века, као и модерне архитектуре карактеристичне за епериод између два светска рата.
3. Стари хотел „Бабачко“ у Светосавској улици бр. 21, на к.п. бр. 399 К.О. Владичин Хан, изграђен 1927.године.
4. Улични низ са источне стране главне градске саобраћајнице и обухвата грађевине у Улици Слободана Пенезића бр. 1,3 и 5.
5. Стамбени објекти у Улици Ратка Павловића (бр. 4 на к.п. бр. 353 К.О. Владичин Хан, бр. 14 на к.п. бр. 360/1, 358 и 359 К.О. Владичин Хан, бр. 18 на к.п. бр. 363/1 К.О. Владичин Хан, бр. 20 на к.п. бр. 364/1 К.О. Владичин Хан) и Ул. 7.јула (бр. 12 на к.п. бр. 123 К.О. Владичин Хан, бр. 6 на к.п. бр. 117 К.О. Владичин Хан).
6. Зграда железничке станице са пратећим објектима, у Светосавској улици бр. 64 на к.п. бр. 1021 К.О. Владичин Хан.
7. Гвоздени мост, изграђен 1910.године.
8. Комплекс фабрике за производњу дувана – Дуванска станица, која је почела рад 1937.године, док је зграда завршена годину дана касније.

Споменици и спомен обележја:

1. Споменик жртвама фашистичког терора у Другом светском рату на брду званом „Кула“ на к.п. бр. 3385/1 К.О. Владичин Хан, подигнут је 1972.године.
2. Спомен чесма са спомен плочом палим борцима НОР-а и жртвама фашистичког терора од 1941. до 1945.године, која се налази у близини железничке станице на к.п. бр. 1012/1 К.О. Владичин Хан.

3. Спомен биста Градимиру Михајловићу из Прекодолца, стрељаном на Бањици 1943.године. налази се испред зграде Општинског јавног правобранилаштва у Светосавској улици на к.п. бр. 334/1 К.О. Владичин Хан.
4. Спомен плоча изгнулима у агресији НАТО пакта 1999.године, на к.п. бр. 468 К.О. Владичин Хан.

За све појединачне објекте – добра са споменичким својствима у границама Плана генералне регулације који се задржавају прописују се мере заштите:

- Израда посебне студије која би истражила податке и прикупила документацију о свим добрима чије су споменичке вредности евидентирани и утврдила услове заштите добра и његове заштићене околине.
- планским мерама не сме бити угрожен интегритет, нити споменичка својства културних добара, односно добара која уживају претходну заштиту.
- Планом се стварају оптимални услови за чување и трајну заштиту и превенцију добара под заштитом.
- На археолошким локалитетима није дозвољена никаква градња, осим ако се то изричито одобри посебним условима надлежног завода за заштиту споменика културе.
- На заштићеним добрима и њиховој заштићеној околини није дозвољено извођење било каквих радова који могу променити њихов садржај, природу или изглед, без претходно прибављених услова и сагласности надлежног завода за заштиту споменика културе.
- Непокретна културна добра и добра која уживају претходну заштиту могу се користити у својој изворној, или одговарајућој намени, на начин који неће ни у чему угрозити њихова основна споменичка својства.
- Забрањује се коришћење или употреба непокретног културног добра на овом подручју у сврхе које нису у складу са њиховом природом, наменом и значајем, или на начин који може довести до њиховог оштећења.
- Вланик, корисник или други субјект који по било ком основу располаже непокретним културним добром или добром које ужива претходну заштиту дужан је да га чува и одржава са пажњом тако да не дође до пштећења или уништења његових споменичких својстава. Није дозвољено да се руши, раскопава, преправља, презиђује, или да се изводе било какви други радови који могу променити изглед и вредност културног добра без претходно прибављених посебних услова и сагласности надлежног завода за заштиту споменика културе.
- Завод за заштиту споменика културе посебним правним актом утврђује конкретне услове чувања, коришћења и подржавања, као и услове за предузимање конкретних мера заштите за свако поједино непокретно културно добро или добро под претходном заштитом. Акт о мерама техничке заштите који прописује надлежни Завод, прибавља се пре израде Локацијских услова. Пројектна документација доставља се надлежном Заводу на сагласност.
- Кроз урбанистичко планирање планирати интервенције у простору које неће угрозити заштићена непокретна културна добра и добра која уживају претходну заштиту, већ допринети њиховој трајној заштити и пуној афирмацији њихових споменичких вредности.
- Све интервенције предвиђене Планом, које се ма на који начин односе на заштићена непокретна културна добра и добра која уживају претходну заштиту, могу се предузимати само под конкретним условима које утврђује надлежни Завод за заштиту споменика културе.
- Ако се у току извођења грађевинских и других радова наиђе на археолошка налазишта или археолошке предмете, извођач радова је дужан да одмах, без одлагања прекине радове и обавести надлежни Завод за заштиту споменика културе и предузме мере да се налаз не уништи и не оштети и да се сачува на месту и у положају у коме је откривен.
- Инвеститор објекта дужан је да обезбеди средства за истраживање, заштиту, чување, публикавање и излагање добра које ужива претходну заштиту које се открије приликом изградње инвестиционог објекта – до предаје добра на чување овлашћеној установи.

- Остварити заштиту кроз документацију, као обавезни, примарни вид заштите, израдом потпуне детаљне стручне и техничке документације.
- Предвидети решења која ће у највећој могућој мери истицати вредности заштићених непокретних културних дообра и добара под претходном заштитом (осим добара која имају само документарни садржај и која се неће трајно чувати).
- Предвидети и створити услове за потпуну и трајну заштиту непокретних културних добара ревитализацијом и презентацијом, конзерватосрско-рестаураторским радовима и другим одговарајућим методама, а пре свега укључивњем у даље развојне токове.
- Сопственик, корисник и други субјекти који располажу непокретним културним добрима сваком заштићеном добру мора посвећивати пуну пажњу прибављајући и спроводећи посебне услове и мере заштите од надлежног Завода за заштиту споменика културе Ниш, при ма каквим интервенцијама у складу са Законом .
- Повећање габарита и спратности доградњама, надградњама и сличним интервенцијама на непокретним културним добрима треба планирати са највећом одговорношћу само у изузетим, оправданим случајевима и то у непосредној консултацији са надлежним заводом за заштиту споменика културе Ниш.
- Обезбедити предуслове за корекцију свих негативних појава у односу према непокретним културним добрима и добрима која уживају претходну заштиту, што се првенствено односи на елиминисање планираних и реализованих интервенција у простору, које директно или индиректно угрожавају споменичке вредности, али и на све реализоване или планиране неадекватне и непожељне интервенције на појединим заштићеним објектима.
- Инстистирати на успостављању хармоничног просторног склада и амбијента са споменичким вредностима, пројектовањем у контексту, ослањањем на споменичке вредности наслеђа у окружењу и другим методама које доприносе остварењу виших домета и унапређењу градитељског стваралаштва у обухваћеном простору.

3.2.5. СМАЊЕЊЕ НЕГАТИВНИХ ЕФЕКТА, КАТАСТАР ЗАГАЂИВАЧА, МОНИТОРИНГ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ОСТАЛЕ МЕРЕ И АКТИВНОСТИ (ниво јединице локалне самоуправе општине Владичин Хан)

Спровођењем мера из домена смањења притиска и унапређења стања животне средине смањиће се и потреба за смањењем ефеката који су последица реализације планског документа. С обзиром на чињеницу да се ефекти манифестују углавном после дуже експозиције, мере из домена смањења ефеката морају да нађу место у овом Плану и Извештају. Оне се пре свега односе на:

- унапређење квалитета живота како кроз квалитетније видове становања и радних простора тако и повећањем обима и садржаја простора за рекреацију свих категорија становника што ће све утицати на јачање здравственог капацитета појединаца и појединих група, како би сваки организам могао што адекватније да одговори на изложеност ноксама из окружења; ово нарочито омогућити формирањем зона рекреације и одмора, еколошки здравих зелених простора, бициклистичких стаза, игралишта, могуће и трим стаза, стаза "здравља" и сл;
- едукацију грађана ради препознавања фактора ризика из животне средине, као и ризичних понашања који могу да корелирају са тим факторима;
- повећање зелених површина уз увођење већег броја отпорних (толерантних) аутохтоних врста, које истовремено имају и заштитну улогу;
- унапређење амбијенталних вредности и зелених простора уређењем окупација, вертикалним озелењавањем фасада и сл..
- очување биодиверзитета и његово унапређење повећањем озелењених простора, унапређењем квалитета и биолошке структуре зелених простора;
- очување и унапређење стања природних и створених карактеристика простора;
- обезбеђење равномерне заступљености, целовитости и непрекидности различитих типова зелених површина;
- веће учешће обновљивих видова енергије.

У веома важне активности које ће се успоставити и у континуитету спроводити

су:

- израда катастра емитера на територији општине Владичин Хан као и локалитета постојећих црних тачака;
- израда регистра вредних природних добара и станишта;
- успостављање мониторинга животне средине на основу усвојених индикатора;
- успостављање механизма реакције друштва на измењене или неодговарајуће вредности индикатора.

Мониторинг животне средине и простора

У циљу перманентне заштите простора са свих аспеката животне средине и елиминисања могућих изненадних угрожавања простора, на планском подручју је, поред спровођења планираних мера заштите животне средине, природних вредности, предела и културних добара, неопходно **успостављање система мониторинга свих параметара квалитета животне средине на општинском нивоу**: ваздух, воде, земљиште, биљни свет - културе (воће и поврће), и то:

- мониторинг ваздуха обухвата периодично праћење емисије (оквирно) следећих полутаната: угљеникови оксиди, сумпорови оксиди, азотови оксиди, чађ и чврсте честице, метали (олово), угљоводоници (укупно), амонијак, суспендоване честице и чађ у ваздуху, као и других полутаната који се могу јавити као последица производног процеса у редовним и акцидентним ситуацијама (посебно у близини будућих привредних и свих других врста објеката за које се утврди повећана емисија загађујућих материја у атмосфери);
- мониторинг вода подразумева периодично праћење вредности показатеља квалитета површинских вода (водотока, као и свих локалних изворишта водоснабдевања) и редовно праћење састава отпадних вода пре испуштања у реципијент (у погледу присуства следећих полутаната: масти, уља, нафтни деривати и др. угљоводоници, тешки метали, кисеонички параметри, суспендоване материје, мирис, боја, електропроводљивост и др. физичке карактеристике);
- мониторинг земљишта дефинише праћење аналитичких индикатора у области коришћења земљишта (промена намене), праћење концентрације тешких метала у земљишту и праћење концентрације азота у земљишту, посебно у непосредној близини аутопута;
- мониторинг отпада подразумева праћење начина управљања отпадом у погледу укупне количине отпада, количине отпада по секторима, количине отпада који се рециклира и количине отпада који ће се депоновати на регионалну санитарну депонију;
- мониторинг буке, вибрација и нејонизујућег зрачења подразумева праћење индикатора експозиције (интензитет, дужина експонираности, кумулативни ефекти, максимално дозвољене вредности и сл.)
- обезбеђивање биомониторинга ваздуха, воде и земљишта као комплементарна метода физичко-хемијским методама мониторинга;
- обезбеђивање еколошких стандарда у будућим привредним објектима остварује се добијањем интегрисане дозволе за рад постројења која могу имати одређене негативне утицаје на стање животне средине, у складу са Законом о интегрисаном спречавању и контроли загађења животне средине («Сл. гласник РС», бр. 135/04 и 25/15);
- инвестирање у заштиту животне средине остварује се применом принципа "загађивач плаћа" у складу са важећом регулативом, дефинисањем одговарајућих локалних фондова за заштиту животне средине и других локалних институција, као и инвестирањем у програме заштите животне средине; и
- примену Система управљања заштитом животне средине у постојећим и будућим привредним објектима.

3.2.6. СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗРАДУ ТЕХНИЧКЕ И ПЛАНСКЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ

При изради техничке документације за реализацију појединих планских решења неопходно је поштовање мера заштите утврђених овим Планом и Извештајем.

Планска решења су дефинисана тако да ће њихова примена и спровођење у склопу израде техничке документације омогућити техничка решења која, у датим условима, максимално могуће штите околну земљиште, воде, ваздух, материјална добра и становништво, као и природне екосистеме у редовним и акцидентним ситуацијама.

Напомиње се да за све објекте за које се у склопу израде техничке документације испостави да је потребна израда процене утицаја у складу са Законом, те ако се кроз израду процене утицаја на животну средину прецизно утврдити колики се нивои загађења околине могу јавити, у складу са тим ће се прецизирати и конкретне мере заштите, њихов положај и врста. Стога се у Плану утврђују услови који ће бити саставни део локацијских услова из овог Плана.

Кроз израду техничке документације обезбедити да се приликом пројектована и изградње поштују следећи услови:

- одређеним техничким решењима, спровести све мере заштите ваздуха, воде, земљишта, природе и вегетације, културних добара, заштите од буке и вибрација и друге које су дефинисане овим Планом и Извештајем;
- спровести поступак одлучивања о потреби израде студије провене утицаја у складу са законском регулативом; овом студијом треба анализирати:
 - постојеће индикаторе стања животне средине; извршити циљана мерења квалитета ваздуха, земљишта и водотокова, нивоа комуналне буке, ради утврђивања „0“ стања,
 - капацитет животне средине, услове и ограничења простора на којем се планирају конкретни садржаји бањско-туристичког комплекса,
 - геолошко-геотехничке и хидрогеолошке карактеристике терена на предметном простору, ради утврђивања адекватних услова изградње објеката,
 - потенцијалну угроженост становништва, биљног и животињског света, као и објеката у контактним зонама у редовној експлоатацији и за случај удесних ситуација;
- Пре почетка било каквих радова морају се прибавити подаци о тачном положају постојећих инфраструктурних објеката како не би дошло до оштећења истих.
- у циљу спречавања, односно смањења утицаја објеката и инфраструктуре на чиниоце животне средине предвидети:
 - садњу / ревитализацију заштитног појаса зеленила дуж саобраћајница;
 - у зонама становања по потреби извести одговарајуће звучне баријере;
 - обратити пажњу на решења при пројектовању система одвођења атмосферских вода како би се спречило директно изливање штетних материја са коловоза; затворени систем одводњавања, односно контролисано и ефикасно прикупљање зауљених атмосферских вода са свих саобраћајних површина које су предмет изградње, њихов третман (издвајање масти и улља у сепараторима и друго) до пројектованог/захтеваног квалитета и контролисано одвођење у реципијент,
 - опремање подручја плана објектима комуналне и друге инфраструктуре,
 - одговарајући начин складиштења материја и материјала неопходних за одржавање путева и објеката, у циљу заштите земљишта и подземних вода од загађења, у складу са посебним законима,
 - сакупљање, разврставање, привремено складиштење и предају отпадних материја које имају карактеристике штетних и опасних материја, а које настају у процесу одржавања путева и објеката, као и отпада насталог у процесу функционисања објеката, у складу са важећим прописима из ове области;
- обезбедити одговарајуће услове од надлежних институција и организација за израду техничке документације;
- планирати изградњу система јавне расвете поготову на раскрсницама и дуж шеталишних стаза;

- размотрити проблем акцидентних ситуација при превозу отпадних материја, пожара и сл. и дефинисати одговарајуће мере за заштиту људи и животне средине.

Опште мере заштите током уређења терена, изградње и експлоатације објеката

На Планском подручју обезбедити:

- одговарајућу организацију градилишта за потребе изградње, како привремених локација за депоновање грађевинског материјала и опреме неопходног за изградњу, тако и привремених или трајних локација (постојеће уређене комуналне објекте) за одлагање депонованог отпада укључујући и комунални настао у току извођења радова;
- рационално коришћење земљишта и очување ресурса, односно рационално коришћење земљишта, да се хумусни слој сачува како би се користио за озелењавање или санирање простора, након изведених радова;
- максимално очувати водне и земљишне ресурсе при извођењу радова на изградњи регулације и саобраћајница;
- просторно ограничити манипулативне површине током изградње објеката,
- строго се придржавати предвиђеног коридора и зоне планиране намене, како земљани радови и употреба машина не би оставили последице на шири простор;
- забрану сервисирања возила и грађевинских машина за време извођења радова на самој локацији. Уколико дође до хаваријског изливања горива, уља/мазива и других штетних материја обавезна је санација површине и враћање у првобитно стање;
- да, уколико се током радова наиђе на геолошко-палеонтолошке или минералошко-петролошке објекте, за које се претпоставља да имају својство природног добра, сходно Члану 99. Закона о заштити природе («Службени гласник РС», бр. 36/09, 88/10, 91/10, 95/18-др.закон) извођач радова је дужан да обавести министарство надлежно за послове заштите животне средине, односно предузме све мере како се природно добро не би оштетило до доласка овлашћеног лица.
- да, уколико се приликом извођења земљаних радова наиђе на археолошке остатке, извођач радова је дужан да одмах, без одлагања, прекине радове, обавести о томе Завод за заштиту споменика културе града Београда и предузме мере да се налаз не уништи, не оштети и сачува на месту и у положају у коме је откривен (члана 109. Закона о културним добрима, „Службени гласник РС“, број 71/94, 52/11-др. закон и 99/11- др. закон). Инвеститор је дужан да по члану 110. истог закона, обезбеди финансијска средства за истраживање, заштиту, чување, публикавање и излагање добра, до предаје добра на чување овлашћеној установи заштите
- одређеним техничким решењима умањити буку која ће настати током изградње објеката;
- уклањање отпада, који настане у току изградње објеката, инфраструктуре и саобраћајница и пратећих објеката извршити у складу са важећим прописима о управљању отпадом (сакупљање, разврставање и одлагање на за то предвиђену локацију или искоришћење рециклабилних материјала и посебних судова) - дефинисати привремене локације за депоновање опреме, грађевинског и другог материјала потребног за изградњу, лоциране изван простора са високом вегетацијом;
- ако при извођењу предметних радова дође до удеса на грађевинским машинама или транспортним средствима, односно изливања уља и горива у земљиште, извођач је у обавези да одмах прекине радове и изврши санацију, односно ремедијацију загађене површине;
- извршити санацију терена уколико дође до хаваријског изливања уља или горива;
- константно пратити параметре који утичу на промену / погоршавање квалитета ваздуха, воде и земљишта, утицаје буке и утицаје на живи свет и створене (поготово заштићене) вредности, како током изградње, тако и током експлоатације саобраћајнице.

Општа мера за израду планске документације:

При изради измена и допуна планске документације за предметно и контактна подручја, обавезно имати у виду утицаје на животну средину намена на Планском и контактном подручју те планирање намена простора ускладити са овим утицајима. Овде се посебно мисли на евентуалне измене урбанистичких планова где је на свим површинама које су сада неизграђене и користе се за пољопривреду, а у будућности би се могле пренаменити за стамбене и друге намене које могу бити угрожене неком од постојећих или планираних

намена у околини. У овим зонама у контактном подручју потребно је планирати зелене заштитне појасеве од шумског и жбунастог зеленила, као тампон зоне ка становању и другим наменама. Димензионисање ових зелених појасева и њихов састав вршити у складу са проценом утицаја која ће се обавити у склопу израде техничке документације за обилазницу, а у односу на процењено загађење ваздуха, као и буку која ће се јавити од саобраћаја, односно евентуалну угроженост од стварања снежних наноса и поледице.

4. СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗРАДУ СТРАТЕШКИХ ПРОЦЕНА НА НИЖИМ ХИЈЕРАРХИЈСКИМ НИВОИМА И ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА ПРОЈЕКТА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

Овај План генералне регулације представља правни и плански основ за издавање Информације о локацији, Локацијских услова, за израду пројекта парцелације и препарцелације, израду урбанистичких пројекта и Елабората геодетских радова, у складу са Законом о планирању и изградњи („Службени гласник РС“, број 72/2009, 81/2009-исправка, 64/2010-одлука УС, 24/2011, 121/2012, 42/2013-одлука УС, 50/2013-одлука УС и 98/2013-одлука УС, 132/14, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 и 9/2020).

На локацији “занатског центра” неопходна је израда плана детаљне регулације.

На локацији „уређене зелене површине – Парк Врла“ обавезна је израда урбанистичког пројекта ради сагледавања решења на овако атрактивној локацији.

На локацији ТЦ76 (код Куле) обавезна је израда урбанистичког пројекта ради сагледавања решења на овако атрактивној локацији и заштите природних вредности.

Израда урбанистичког пројекта за изградњу и верификација на Комисији за планове је обавезна и на парцелама јавне намене где се планира обимна реконструкција, повећање капацитета и увођење нових компатибилних намена.

На платоу на катама око 400m у вези са приступом на ауто-пут у Зони 11 и суседним деловима зона 9 и 10, постоји потреба за посебним надзором над коришћењем терена овог видиковца.

Реализацију нових саобраћајница унутар блокова у случају да се ради о јавним саобраћајницама изводити на основу планова детаљне регулације. У случају да се ради о интерним саобраћајницама могућа је разрада урбанистичким пројектом.

У оквиру парцела пословних и комерцијалних садржаја, где је потребна промена постојећих граница парцела, неопходна је израда Пројекта препарцелације и Урбанистичког пројекта, којим ће бити сагледано оптимално решење - веза са јавним простором и однос и усклађеност са околним простором и дефинисани услови за парцелацију и препарцелацију.

На појединим зонама у оквиру којих се предвиђа обимна реконструкција и изградња саобраћајница или јавних садржаја, неопходна је израда планова детаљне разраде, ради утврђивања граница грађевинског земљишта јавне намене.

За комплексе на којима се планира изградња производних делатности неопходно је пре прибављања одобрења за изградњу поднети захтев за одлучивање о потреби процене утицаја на животну средину надлежном органу.

За интервенције на локацијама на којима није дефинисана зона градње, које се налазе у зони железничке пруге, неопходна је сарадња и сагласност „Инфраструктура железнице Србије“ АД.

За локације станица за снабдевање горивом у коридору државних путева неопходна је израда Плана детаљне регулације, а за евентуане локације у коридору осталих градских саобраћајница потребно је прибавити сагласности при изради техничке (пројектне) документације пре издавања локацијских услова, од стране Министарства унутрашњих послова, Сектор за заштиту и спасавање.

Израда Плана детаљне регулације неопходна је и за изградњу нових прикључака градске мреже на државне путеве.

За све целине или делове целина, у којима се постојећа катастарска парцелација мења, односно код оних грађевинских парцела у чијем формирању учествује више или мање од једне катастарске парцеле, предвиђа се обавезна израда пројекта препарцелације.

На парцелама у зони непосредно уз коридоре комуналне инфраструктуре у току издавања локацијских услова неопходно је прибавити услове надлежних комуналних предузећа за изградњу у коридору комуналне инфраструктуре.

На осталом делу територије Плана спровођење вршити директно на основу правила уређења и правила грађења датих у овом плану.

Уколико се приликом спровођења Плана генералне регулације покаже да Просторним планом или Планом генералне регулације није дефинисан неки битан параметар, исти се може дефинисати приликом израде урбанистичког пројекта или приликом издавања локацијских услова на основу општих правила парцелације и регулације.

У смислу смањивања и елиминисања могућих промена и негативних утицаја на животну средину неопходно је поштовање основних начела заштите животне средине и основних начела у планирању и остваривању планских решења а која се односе на заштиту просторних ресурса и вредности, уређење простора Града и коришћење основних категорија земљишта. Према члану 16. Закона о стратешкој процени утицаја, Извештај о стратешкој процени садржи разрађене смернице за планове или програме на нижим хијерархијским нивоима које обухватају дефинисање потребе за израдом стратешких процена и процена утицаја пројеката на животну средину, одређују аспекти заштите животне средине и друга питања од значаја за процену утицаја на животну средину планова и програма нижег хијерархијског нивоа.

4.1. Стратешке процене на нижим хијерархијским нивоима

Извештај о Стратешкој процени утицаја на животну средину је урађен у складу са одредбама Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину ("Сл.гласник РС" бр.135/04 и 88/10) а за потребе израде Плана генералне регулације Владичиног Хана. За планове нижег реда, односно планове детаљне регулације, радиће се Стратешка процена утицаја на животну средину у складу са одлуком надлежног органа Општинске управе Владичиног Хана.

У детаљнијој планској разради, организацији и уређењу (што се ради на нивоу плана детаљне регулације) неопходно је извршити вредновање капацитета простора у односу на одговарајуће делатности и активности која се планирају на њему. Ово се, пре свега, односи на Законом одређене намене и врсте објеката и прописе за обављање делатности на парцелама мешовите намене, са објектима мале привреде и производним и индустријским предузећима, као и на саобраћајним површинама. На тај начин ће се извршити еколошка валоризација простора и прописати мере којима се у потпуности мора обезбедити заштита околине од загађења.

Приоритети на изради Плана детаљне регулације и њихова динамика, утврђују се средњорочним програмом уређења а заснивају се на конкретним планским решењима из Плана генералне регулације, плановима и програмима рада јавних предузећа, потребама и захтевима локалне самоуправе и републичких институција, у складу са економским растом и расподелом буџетских средстава који се односе на уређење простора.

4.2.Процене утицаја пројеката на животну средину

С обзиром да се Процена утицаја врши се за пројекте из области индустрије, рударства, енергетике, саобраћаја, туризма, пољопривреде, шумарства, водопривреде, управљања отпадом и комуналних делатности, као и за пројекте који се планирају на заштићеном природном добру и у заштићеној околини непокретног културног добра, у поступку спровођења планског документа, у склопу израде техничке документације, у складу са Законом о процени утицаја на животну средину ("Сл. гласник РС", бр.135/04, 36/09) и Уредбе о утврђивању Листе пројеката за које је обавезна процена утицаја и Листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину ("Сл. гласник РС", бр.114/08) потребно је спровести поступак одлучивања о потреби израде студије процене утицаја за туристичке и друге објекте на Планском подручју, у складу са Законом.

У складу са наведеним Законом и одредбама Уредбе о утврђивању Листе пројеката за које је обавезна процена утицаја и Листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину ("Службени гласник РС", бр.114/08) пре подношења захтева за издавање грађевинске дозволе инвеститори су дужни да се обрате надлежном органу за послове заштите животне средине. Надлежни орган ће одлучити о потреби израде студије о Процени утицаја на животну средину, односно донети Решење о потреби изради или ослобађању од израде студије.

У складу са Законом утврдиће се обавеза инвеститору да у поступку спровођења планског документа, за потребе прибављања грађевинске дозволе, изради Студију процене утицаја на животну средину, а у складу са одредбама Закона о процени утицаја на животну средину ("Службени гласник РС", бр.135/04, 36/09) посебно на локацијама које се спроводе непосредном применом правила грађења.

Предмет процене утицаја су и пројекти који су реализовани без израде студије о процени утицаја, а немају одобрење за изградњу или се користе без употребне дозволе (у даљем тексту: процена утицаја затеченог стања). Уколико се у поступку детаљније планске разраде установи да неки привредни или други изведени објект, за који се по одредбама Закона врши процена утицаја, а који до дана ступања на снагу Закона о процени утицаја на животну средину није прибавио одобрење за изградњу или употребну дозволу, власник је дужан да поднесе захтев за добијање сагласности на студију о процени утицаја затеченог стања на животну средину, односно захтев за одређивање потребе израде студије затеченог стања. Надлежни орган ће одлучити о потреби израде студије затеченог стања и о давању сагласности или одбијању захтева за давање сагласности на студију затеченог стања по поступку прописаном наведеним Законом. Студија затеченог стања се израђује на основу пројекта изведеног објекта и мерења и испитивања чинилаца животне средине и има садржај прописан Законом за студију о процени утицаја.

За све планиране активности и делатности (које подлежу процени утицаја) дефинисати обавезне мере којима се у потпуности мора обезбедити заштита околине од загађења. Студија процене утицаја израђује се на нивоу генералног, односно идејног пројекта и саставни је део захтева за прибављање грађевинске дозволе.

Начелни садржај студије о Процени утицаја на животну средину прописан је чланом 17. поменутог Закона, а тачан садржај и обим студије одређује надлежни орган за заштиту животне средине на основу захтева за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја који подноси инвеститор.

Као обавезујућу ствар, а на основу Закона о процени утицаја на животну средину, потребно је истаћи следеће:

- Инвеститор не може приступити извођењу пројекта тј. радовима без спроведеног поступка процене утицаја и добијене сагласности надлежног органа на студију о процени утицаја
- Инвеститор за чије се планиране објекте и активности може захтевати процена утицаја мора поднети захтев за одлучивање о потреби процене утицаја надлежном органу, и
- Студија о процени утицаја је саставни део документације потребне за прибављање грађевинске дозволе и одобрења за почетак извођења пројекта (изградња, извођење радова, промена технологије, промена делатности и друге активности)
- Поступак процене утицаја на животну средину је потребно спровести по фазама у поступку процене утицаја како је то прописано Законом.

5. ПРОГРАМ ПРАЋЕЊА СТАЊА (МОНИТОРИНГ) ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У ТОКУ СПРОВОЂЕЊА ПЛАНА

Успостављање система мониторинга један је од приоритетних задатака како би се све предложене мере заштите животне средине у Плану генералне регулације Владичиног Хана могле успешно имплементирати у пракси. Програм праћења стања животне средине у току спровођења плана садржи, према Закону о стратешкој процени утицаја на животну средину ("Сл. гласник РС", бр.135/04 и 88/10), следеће ставке:

1. опис циљева плана и програма;
2. индикаторе за праћење стања животне средине;
3. права и обавезе надлежних органа; и
4. поступање у случају појаве неочекиваних негативних утицаја.

Програм праћења стања животне средине може бити саставни део постојећег програма мониторинга који обезбеђује орган надлежан за заштиту животне средине и који се доноси за јединицу локалне самоуправе.

Систем праћења, обавештавања и узбуђивања који је део активности које морају бити предвиђене у плану заштите од елелементарних непогода, како би се сви правовремено обавестили и предузели потребне активности и мере у случају елелементарних непогода и техничко-технолошких несрећа.

5.1. Опис циљева плана и мониторинга

Опис циљева Плана, општих и посебних, детаљније је наведен у поглављу IV овог Извештаја па ће се више пажње посветити циљевима Програма праћења стања животне средине.

Основни циљ формирања мониторинг система је да се обезбеди, поред осталог, правовремено реаговање и упозорење на могуће негативне процесе и акцидентне ситуације, као и потпунији увид у стање елемената животне средине и утврђивање потреба за предузимање мера заштите у зависности од степена угрожености и врсте загађења. Потребно је обезбедити *континуирано праћење стања квалитета животне средине и активности у простору* чиме се ствара могућност за њеним рационалним управљањем.

Према Закону о заштити животне средине ("Сл. гласник РС", бр.135/04, 36/09, 36/09-др.закон, 72/09-др.закон, 43/11-одлука УС, 14/16, 76/18 и 95/18-др.закон), јединица локалне самоуправе у оквиру своје надлежности утврђене Законом, обезбеђује континуалну контролу и праћење стања животне средине у складу са овим и посебним законима. Према члану 69. наведеног Закона, циљеви Програма праћења стања животне средине били би:

- обезбеђење мониторинга,
- дефинисање садржине и начина вршења мониторинга,
- одређивање овлашћених организација за обављање мониторинга,
- дефинисање мониторинга загађивача,
- успостављање информационог система и дефинисање начина достављања података у циљу вођења интегралног катастра загађивача, и
- увођење обавезе извештавања о стању животне средине према прописаном садржају извештаја о стању животне средине.

5.2. Индикатори за праћење стања животне средине

Мониторинг стања животне средине се врши систематским мерењем, испитивањем и оцењивањем индикатора стања и загађења животне средине које обухвата праћење природних фактора, односно промена стања и карактеристика животне средине.

У Владичином Хану не постоји организован систематизован и континуиран мониторинг систем за праћење квалитета ваздуха, воде и земљишта, већ се повремено (најчешће једном годишње, или у ванредним ситуацијама) ангажују надлежне институције да врше годишња контролна мерења емисије и стања загађености вода, о чему је било речи у овом Извештају.

Имајући у виду просторни обухват плана и могућа загађења, систем мониторинга се, пре свега, односи на следеће показатеље:

- успостављање мреже мерних места за мерење емисије, у циљу праћења степена загађености ваздуха на посматраном подручју
- редовно мерење емисије,
- контролу и праћење квалитета вода на подручју плана,
- контролу спровођења санитарне заштите у подручјима непосредне, уже и шире зоне заштите водоизворишта,
- праћење квалитета земљишта контролом његовог загађивања,
- успостављање мерних места у циљу праћења нивоа буке,
- праћење опасних, отпадних и штетних материја, и
- сталну урбанистичко-грађевинску контролу лоцирања и изградње објеката.

Квалитет ваздуха се контролише и прати мерењем емисије и нивоа загађујућих материја. Мерење емисије обезбеђују загађивачи ваздуха чија је обавеза, у складу са законским одредбама, да:

- податке о стационарном извору загађивања ваздуха и свакој његовој промени (реконструкцији) доставе надлежном министарству, односно Агенцији за заштиту животне средине и општинама/градовима;
- обављају мониторинг емисије
- обављају континуелна мерења емисије када је то прописано за одређене загађујуће материје и/или изворе загађивања самостално, путем аутоматских уређаја за континуелно мерење
- обезбеде контролна мерења емисије преко референтне лабораторије, ако мерења емисије обављају самостално
- обезбеде прописана повремена мерења емисије, преко овлашћеног правног лица, а најмање једанпут годишње;
- обезбеде мерења нивоа загађујућих материја по налогу надлежног инспекцијског органа преко овлашћеног правног лица
- воде евиденцију о обављеним мерењима са подацима о мерним местима, резултатима и учесталости мерења
- воде евиденцију о врсти и квалитету сировина, горива и отпада у процесу спаљивања - воде евиденцију о раду уређаја за спречавање или смањивање емисије загађујућих материја и мерних уређаја за мерење емисије.

Систематско мерење нивоа загађујућих материја обезбеђује Република. Мерење нивоа загађујућих материја врши се у складу са Програмом контроле квалитета ваздуха на територији Републике Србије, чија је законска основа садржана у Закону о заштити животне средине („Службени гласник Републике Србије“, бр. 135/04 и 36/09). Влада Републике Србије доноси Уредбу о утврђивању Програма контроле квалитета ваздуха, којом се утврђује контрола квалитета ваздуха, која обухвата: систематско мерење нивоа загађујућих материја, праћење утицаја загађеног ваздуха на здравље људи, животну средину и климу, и извештавање о резултатима мерења.

Систематска мерења нивоа загађујућих материја врше се у оквиру мреже мерних места, постављене у више нивоа:

- Основна мрежа метеоролошких станица и основна мрежа урбаних метеоролошких станица
- Локална мрежа урбаних станица за мерење нивоа загађујућих материја основних загађујућих материја и локална мрежа урбаних станица за мерење нивоа специфичних загађујућих материја
- Основна мрежа станица за праћење утицаја загађеног ваздуха на здравље људи.

Систематска контрола квалитета површинских и подземних вода спроводи се у складу са Уредбом о систематском испитивању квалитета вода, коју доноси Влада Републике Србије. Испитивања квалитета површинских вода врше се ради оцене стања квалитета воде водотока, праћења тренда загађења и очувања квалитета водних ресурса. Испитивања квалитета воде на извориштима и акумулацијама врше се ради оцене

исправности воде за потребе водоснабдевања и рекреације грађана, а у циљу заштите водоизворишта и здравља становништва. Републички хидрометеоролошки завод врши систематско праћење квантитативних и квалитативних карактеристика површинских и подземних вода на мрежи хидролошких станица са дефинисаним програмом рада, док Институт за јавно здравље „Др Милан Јовановић Батут“ спроводи систематска испитивања квалитета воде за пиће из водоводних система у Републици Србији. У следећој табели је дат коцептуални оквир за формирање интегралног програма мониторинга, обавезе надлежних органа у праћењу стања животне средине и поступање у случају неочекиваних утицаја на животну средину.

При формулисању Програма праћења стања животне средине - концепирања и спровођења система мониторинга настојати да се у погледу одређивања листе индикатора за праћење стања животне средине, у највећој могућој мери она усклади са Правилником о Националној листи индикатора заштите животне средине („Сл. гласник РС“, бр.37/11), с обзиром да у Србији још увек није устаљено праћење свих индикатора који се прописују националном листом индикатора заштите животне средине. Дефинисаним индикаторима Стратешке процене утицаја добијају се подаци о: квалитету ваздуха, стању површинских и подземних вода, водоснабдевању, стању земљишта, стању шумске вегетације, карактеристикама и стању фауне и флоре, стању природних вредности и културном наслеђу, инфраструктурној и комуналној опремљености подручја.

Табела бр. 5. – Предлог избора индикатора (ниво територије општине Владичин Хан) у односу на област стратешке процене

Област Стратешке процене	Индикатор	Надлежни орган/организација за праћење стања	Поступање
Отпад и отпадне воде	број становника обухваћем организованим одношењем отпада	Општина/град	информисање јавности
	количина отпада по становнику или сектору; % отпада који се рециклира;	Општина/град	информисање јавности
	% отпада који се одлаже на (регионалну) санитарну депонију	Општина/град	информисање јавности
	број становника прикључен на канализациону мрежу	Општина/град	информисање јавности
	% индустријских отпадних вода који се пречишћава	привредни субјекти	обавештавање надлежних општинских органа
Заштита ваздуха	имисија SO ₂ , NO ₂ , чађи и суспендованих честица	Републички хидрометеоролошки завод, општина	информисање јавности
Заштита вода	петодневна биохемијска потрошња кисеоника (БПК-5), суспендоване и друге материје	Републички хидрометеоролошки завод, општина	информисање јавности
	% заштићених зона изворишта у односу на укупно земљиште	Општина/град	информисање јавности
Заштита земљишта	% обрадивог у односу на укупно земљиште	Општина/град	информисање јавности
	конверзија земљишта у пољопривредне сврхе	Општина/град	информисање јавности
	пољопривредна површина (обрадива површина) по становнику	Општина/град	информисање јавности
	% површина деградираних ерозијом	Општина/град	информисање јавности, примена противерозионих мера
	количина минералних и органских ђубрива и пестицида у обрадивом пољопривредном земљишту I-V класе	власници и корисници пољопривредног земљишта, општина	- образовни, информативни програми, обука - примена мера заштите
Удеси и елементарне непогоде	- учесталост удеса у производњи, и транспорту - постојање планова заштите од удеса	привредни субјекти, општина/град	- обавештавање надлежних општинских/градских органа и јавности - примена мера предвиђених плановима заштите од удеса

Обавеза загађивача животне средине у оквиру Програма праћења стања животне средине је да:

Податке о стационарном извору загађивања ваздуха и свакој његовој промени (реконструкцији) доставе надлежном министарству, односно Агенцији за заштиту животне средине и Општини/граду;

- Обављају мониторинг емисије (емисије SO₂, NO_x, CO₂, чађи, суспендованих честица и других загађујућих материја);

- Обављају континуелна мерења емисије када је то прописано за одређене загађујуће материје и/или изворе загађивања самостално, путем аутоматских уређаја за континуелно мерење;

- Обезбеде контролна мерења емисије преко референтне лабораторије, ако мерења емисије обављају самостално;

- Обезбеде прописана повремена мерења емисије, преко овлашћеног правног лица, а најмање једанпут годишње;

- Обезбеде мерења нивоа загађујућих материја по налогу надлежног инспекцијског органа преко овлашћеног правног лица;

- Воде евиденцију о обављеним мерењима са подацима о мерним местима, резултатима и учесталости мерења;

- Воде евиденцију о врсти и квалитету сировина, горива и отпада у процесу спаљивања;

- Воде евиденцију о раду уређаја за спречавање или смањивање емисије загађујућих материја, као и мерних уређаја за мерење емисије.

Обавеза комуналних и других предузећа и других правних лица која испуштају отпадне воде у пријемнике и јавну канализацију у оквиру Програма праћења стања животне средине је да:

- Поставе уређај за мерење, мере и региструју количине отпадних вода и податке доставе јавном водопривредном предузећу;

- Воде дневник рада уређаја за пречишћавање вода;

- Обезбеде испитивање квалитета воде које испуштају и њихов утицај на пријемник.

Обавеза предузећа и других правних лица и предузетника који користе подземне воде у производном процесу или друге сврхе је да обаве све потребне активности у циљу добијања експлоатационог права, уз обавезно праћење утицаја на квалитет и квантитет подземних вода. Обавеза власника и корисника обрадивог пољопривредног земљишта од прве до пете катастарске класе у оквиру Програма праћења стања животне средине је да:

- Воде евиденцију о количини унетих минералних и органских ђубрива и пестицида;

- По потреби, а најмање сваких пет година врше контролу количине унетог минералних и органских ђубрива и пестицида;

- Поступају по препоруци из извештаја о резултатима испитивања.

- **Законски оквир**

Систем праћења стања животне средине (ваздух, вода, земљиште, опасне, отпадне и штетне материје, бука) успостављен је следећим правним актима:

- Закон о заштити животне средине ("Сл.гласник РС" бр.135/04, 36/09-др.закон, 72/09-др.закон, 43/11-одлука УС, 14/16, 76/18, 95/18-др.закон и 95/18-др.закон)
- Закон о заштити ваздуха („Сл. гласник РС", бр. 36/09 и 10/13)
- Уредба о граничним вредностима емисија загађујућих материја у ваздух из стационарних извора загађивања, осим постројења за сагоревање („Службени гласник РС", број 111/15)
- Уредба о граничним вредностима емисија загађујућих материја у ваздух из постројења за сагоревање („Службени гласник РС", број 6/16)
- Уредба о условима за мониторинг и захтевима квалитета ваздуха („Службени гласник РС", бр. 11/10, 75/10 и 63/13);
- Уредба о мерењима емисија загађујућих материја у ваздух из стационарних извора загађивања („Сл. гласник РС бр. 5/16)
- Правилник о граничним вредностима емисије, начину и роковима мерења и евидентирања података ("Сл. гласник РС", бр.30/97, 35/97);
- Закон о водама ("Сл.гласник РС" бр. 30/10, 93/12, 101/16, 95/18 и 95/18-др.закон),

- Правилник о хигијенској исправности воде за пиће („Службени лист СРЈ“, бр. 42/98 и 44/99 и "Сл. гласник РС", бр.28/19);
- Правилник о опасним материјама у водама ("Сл. гласник СРС", бр. 31/82, 46/91);
- Уредба о граничним вредностима емисије загађујућих материја у воде и роковима за њихово достизање („Сл. гласник РС", бр.67/11, 48/12 и 1/16)
- Уредба о граничним вредностима загађујућих материја у површинским и подземним водама и седименту и роковима за њихово достизање („Сл. гласник РС", бр.50/)
- Уредба о граничним вредностима приоритетних и приоритетних хазардних супстанци које загађују површинске воде и роковима за њихово достизање („Службени гласник РС“, број 24/14);
- Правилник о начину и условима за мерење количине и испитивање квалитета отпадних вода и садржини извештаја о извршеним мерењима ("Сл.гласник РС", бр. 33/16)
- Уредба о класификацији вода ("Сл.гласник СРС" бр. 5/68)
- Уредба о категоризацији водотрока ("Сл.гласник СРС" бр. 5/68 и 33/75);
- Закон о пољопривредном земљишту ("Сл.гласник РС" бр. 62/06, 65/08-др.закон, 41/09, 112/15, 80/17 и 95/18-др.закон),
- Уредба о програму системског праћења квалитета земљишта, индикаторима за оцену ризика од деградације земљишта и методологији за израду ремедијационих програма („Сл. гласник РС", бр. 88/10, 30/18-др.закон);
- Правилник о дозвољеним количинама опасних и штетних материја у земљишту и води за наводњавање и методама за њихово испитивање ("Сл. гласник РС", бр. 23/94)
- Закон о управљању отпадом („Сл. гласник РС", бр.36/09 и 88/10);
- Закон о поступању са отпадним материјама (Сл. гласник РС бр. 25/96),
- Правилником о начину начину складиштења, паковања и обележавања опасног отпада ("Сл. гласник РС", бр. 92/10);
- Закон о заштити од буке у животној средини („Сл. гласник РС", бр. 36/09 и 88/10)
- Правилником о дозвољеном нивоу буке у животној средини ("Сл. гласник СРС", бр. 54/92);
- Правилник о методама мерења буке, садржини и обиму извештаја о мерењу буке („Службени гласник РС“, број 72/10)
- Уредба о индикаторима буке, граничним вредностима, методама за оцењивање индикатора буке, узнемиравања и штетних ефеката буке у животној средини („Службени гласник РС“, број 75/10);
- Правилник о методологији за одређивање акустичких зона („Службени гласник РС“, број 72/10),
- Правилник о методама мерења буке, садржини и обиму извештаја о мерењу буке („Службени гласник РС“, број 72/10),
- Правилник о Националној листи индикатора заштите животне средине („Сл. гласник РС", бр.37/11) .

С обзиром да је законодавна активност у Републици Србији интензивна и динамична, у случају да се током спровођења ПДР-а поједини прописи измене или донесу нови који уређују област заштите животне средине, примењиваће се новодонесени прописи.

- **Мониторинг систем за контролу квалитета ваздуха**

Проучавање и праћење квалитета ваздуха има за циљ контролу и утврђивање степена загађености ваздуха, као и утврђивање тренда загађења, како би се правовремено деловало ка смањењу штетних супстанци до нивоа који неће битно утицати на квалитет животне средине.

Контрола квалитета ваздуха се остварује системским мерењем нивоа загађујућих материја, праћењем и истраживањем утицаја квалитета ваздуха на животну средину и извештавањем о резултатима мерења, праћења и истраживања. Правилником о граничним вредностима, методама мерења нивоа загађујућих материја и критеријумима за успостављање мерних места и евиденцији података ("Сл. гласник РС", бр. 54/92, 30/99 и 19/06), дате су смернице истраживања, праћења и утврђивања општег стања загађености ваздуха у насељеним местима и ненасељеним подручјима. На основу обављених анализа утврђује се стање и трендови на основу којих се предузимају одговарајуће мере заштите ваздуха.

Правилником је дефинисан квалитет ваздуха на основу добијених дуготрајних (просечних) и краткотрајних (високих) вредности загађености ваздуха различитим полутантима. Наведеним Правилником утврђене су загађујуће материје за које се обавља систематско и континуално праћење, при чему је посебан акценат стављен на типичне загађујуће материје.

На основу Закона о заштити животне средине, постројења која представљају извор емисија и загађивања животне средине дужна су да, у складу са Законом, преко надлежног органа, организације или овлашћене организације:

- обављају мониторинг емисије;
- обезбеђују метеоролошка мерења за велике индустријске комплексе или објекте од посебног интереса за Републику или јединицу локалне самоуправе;
- учествују у трошковима мерења нивоа загађујућих материја у зони утицаја, по потреби; и
- прате и друге утицаје своје активности на стање животне средине.

Са аспекта загађивача ово значи да:

- загађивач мора да планира и обезбеђује финансијска средства за обављање мониторинга емисије, као и за друга мерења и праћења утицаја својих активности на животну средину; мерење емисије обезбеђује се на основу Правилника о граничним вредностима емисије, начину и роковима мерења и евидентирања података.
- уколико дође до повећаних концентрација загађујућих материја (SO_2 , NO_x , CO_2 , чађ, суспендоване честице итд.) потребно је благовремено обавестити надлежне органе како би се примениле одређене мере заштите животне средине.
- загађивач мора да планира и обезбеђује финансијска средства за обављање мониторинга емисије, као и за друга мерења и праћења утицаја својих активности на животну средину.

- Мониторинг систем за контролу квалитета вода

Праћење стања загађености вода врши се систематским испитивањем квалитета површинских и подземних вода на прописан начин, на основу Уредбе о граничним вредностима емисије загађујућих материја у воде и роковима за њихово достизање, Уредбе о граничним вредностима приоритетних и приоритетних хазардних супстанци, које загађују површинске воде и роковима за њихово достизање и Правилника о опасним материјама у водама.

Према Закону о водама, у циљу праћења стања загађености вода, врши се систематско испитивање квалитета површинских и подземних вода на прописан начин на основу Правилника о опасним материјама у водама и Правилника о начину и минималном броју испитивања квалитета отпадних вода, према програму који доноси Влада РС. Испитивање квалитета вода може да буде бактериолошко и физичко-хемијско а испитивања се обављају према утврђеним параметрима чије присуство и квантитет указује на квалитет и исправност воде или, пак, одређује категоризацију воде у водотоцима.

Комунална и друга предузећа која испуштају отпадне воде у реципијенте и јавну канализацију дужна су да поставе уређаје за мерење, да мере и региструју количине отпадних вода и да податке о томе достављају јавном водопривредном предузећу.

Индустријска предузећа и други привредни субјекти која имају уређаје за пречишћавање отпадних вода и мерне уређаје, дужна су да ове уређаје одржавају у исправном стању, обезбеде њихово редовно функционисање и воде дневник рада уређаја за пречишћавање вода. Уколико испуштају отпадне воде у пријемнике и јавну канализацију, потребно је да обезбеде испитивање квалитета воде које испуштају и њихов утицај на пријемник и то преко овлашћених организација за вршење ових испитивања.

Предузећа која врше испитивање квалитета подземних вода као и испитивање квалитета отпадних вода, дужна су да резултате испитивања доставе Републичком хидрометеоролошком заводу и јавном водопривредном предузећу месечно, а у случају хаваријског загађења воде, у току истог дана.

- Мониторинг систем за контролу квалитета земљишта

У циљу утврђивања количина опасних и штетних материја у земљишту и води за наводњавање, врши се испитивање пољопривредног земљишта и воде за наводњавање, и то у складу са Правилником о дозвољеним количинама опасних и штетних материја у земљишту и води за наводњавање и методама за њихово испитивање, и по програму који доноси Влада РС.

Испитивања опасних и штетних материја у пољопривредном земљишту и води за наводњавање обавља организација коју овласти министарство надлежно за послове пољопривреде. Овлашћена организација дужна је да обавештава то Министарство о резултатима испитивања.

Испитивање плодности земљишта и утврђивање квалитета вештачких ђубрива врши се по условима, на начин и по методама утврђеним посебним прописом који доноси министарство надлежно за послове пољопривреде. Плодност земљишта испитује се сваке пете године. Ова испитивања може да обавља организација коју за то овласти министарство надлежно за послове пољопривреде.

Привредна друштва, друга правна лица и предузетници, који у обављању делатности утичу или могу утицати на квалитет земљишта, дужни су да обезбеде техничке мере за спречавање испуштања загађујућих, штетних и опасних материја у земљиште, прате утицај своје делатности на квалитет земљишта, обезбеде друге мере заштите у складу са Законом о заштити земљишта („Службени гласник РС“, број 112/15) и другим законима.

Власник или корисник земљишта или постројења чија делатност, односно активност може да буде узрок загађења и деградације земљишта, дужан је да пре почетка обављања активности изврши испитивање квалитета земљишта.

Забрањено је испуштање и одлагање загађујућих, штетних и опасних материја и отпадних вода на површину земљишта и у земљиште. Особине земљишта могу да се мењају само у циљу побољшања квалитета у складу са његовом наменом.

Праћење параметара квалитета земљишта је неопходно вршити у континуитету дуги низ година, на одређеним местима за које се утврди евидентна угроженост параметара стања животне средине.

Локације на којима је депонован незагађен материјал од ископавања (земља) не припадају контаминираним локацијама.

- Мониторинг буке

Ниво буке у животној средини се контролише системским мерењем буке које обезбеђује општина, односно град. Мерење буке могу да обављају овлашћене стручне организације у складу са Правилником о дозвољеном нивоу буке у животној средини. Истим Правилником прописани су највиши дозвољени нивои буке у насељеним и ненасељеним подручјима.

- Управљање отпадним, опасним и штетним материјама

Према Закону о заштити животне средине, заштита од отпадних и опасних материја врши се прописивањем начина поступања са појединим отпацама који имају својства опасних материја и прописивањем начина вођења евиденције о врстама и количинама опасних материја у производњи, употреби, превозу, промету, складиштењу и одлагању.

У предузећима у којима се производи, превози, ставља у промет, користи, прерађује, складишти или која одлажу опасне материје, морају се предузимати следеће активности, односно, она су дужна да:

- воде евиденцију о врстама и количинама опасних материја;
- израде план заштите од удеса;
- спроводе превентивне и друге мере управљања ризиком од удеса из плана заштите од удеса;
- израде извештај о стању сигурности који је доступан јавности и да најмање сваких пет година, као и у случају промена у раду постројења или обављању активности, врше ревизију извештаја о стању сигурности.

5.3. Права и обавезе надлежних органа

Када су питању права и обавезе надлежних органа у вези праћења стања животне средине, она произилазе из Закона о заштити животне средине. Према наведеним члановима, права и обавезе надлежних органа су:

- a. Влада доноси програм мониторинга за период од две године,
- b. Јединица локалне самоуправе доноси програм мониторинга на својој територији који мора бити у сагласности са програмом Владе,
- c. Република и јединица локалне самоуправе обезбеђују финансијска средства за обављање мониторинга,
- d. Влада утврђује критеријуме за одређивање броја места и распореда мерних места, мрежу мерних места, обим и учесталост мерења, класификацију појава које се прате, методологију рада и индикаторе загађења животне средине и њиховог праћења, рокове и начин достављања података.
- e. Мониторинг може да обавља само овлашћена организација. Министарство прописује ближе услове које мора да испуњава овлашћена организација и одређује овлашћену организацију по претходно прибављеној сагласности министра надлежног за одређену област.
- f. Влада утврђује врсте емисије и других појава које су предмет мониторинга загађивача, методологију мерења, узимања узорака, начин евидентирања, рокове достављања и чувања података,
- g. Државни органи, односно организације и јединице локалне самоуправе, овлашћене организације и загађивачи дужни су да податке из мониторинга достављају Агенцији за заштиту животне средине на прописан начин,
- h. Влада ближе прописује садржину и начин вођења информационог система, методологију, структуру, заједничке основе, категорије и нивое сакупљања података, као и садржину информација о којима се редовно и обавезно обавештава јавност,
- i. Информациони систем води Агенција за заштиту животне средине,
- j. Министар прописује методологију за израду интегралног катастра загађивача, као и врсту, начине, класификацију и рокове достављања података,
- k. Влада једанпут годишње подноси Народној скупштини извештај о стању животне средине у Републици,
- l. Надлежни орган локалне самоуправе једанпут у две године подноси скупштини извештај о стању животне средине на својој територији,
- m. Извештаји о стању животне средине објављују се у службеним гласилима Републике и јединице локалне самоуправе,

Државни органи, органи локалне самоуправе и овлашћене и друге организације дужни су да редовно, благовремено, потпуно и објективно, обавештавају јавност о стању животне средине, односно о појавама које се прате у оквиру мониторинга емисије и емисије, као и мерама упозорења или развоју загађења која могу представљати опасност за живот и здравље људи, у складу са Законом о заштити животне средине и другим прописима. Такође, јавност има право приступа прописаним регистрима или евиденцијама које садрже информације и податке у складу са овим законом.

5.4. Поступање у случају појаве неочекиваних негативних утицаја

У случају појаве неочекиваних негативних ситуација поступа се у складу са законским прописима о ванредним ситуацијама и предвиђеним мерама заштите у складу са релевантним законима о заштити.

На планском подручју могући су акциденти у водопривреди – управљању водама, саобраћају, односно појава елементарних непогода – поплава и непогода, клизишта и ерозије, сеизмички ризик је у границама прихватљивог, док ризик од акцидента постоји и у случају одбране земље.

У случају саобраћајних акцидента могуће су штете на самом извору, односно нема опасности на шире окружење. На основу важећих прописа транспорт опасних, отровних и експлозивних материјала није дозвољен у насељима. Детаљније мере заштите прописују се у одговарајућим проценама утицаја пројекта за саобраћајнице, односно у поступцима за руковање и транспорт опасним, отровним и експлозивним материјама, као и складиштењу, претовару и транспорту нафтних деривата.

У време топљења снега у сливном подручју узводно од територије обухваћене овим Планом могуће су појаве високих вода Јужне Мораве које су углавном контролисане услед реализоване регулације корита реке, али су њене леве и десне притоке бујични токови који могу угрозити околно земљиште.

Ради заштите од ових видова елементарних непогода, уклањање последица и узрока, предвиђене су мере заштите као што су: служба одржавања главних путних праваца регулација коритта водотокова, пошумљавање у сливном подручју ове реке и др.

Ниво угрожености од земљотреса је у зони 8–9 степени МКС (на овом подручју могу очекивати земљотреси) и у том случају се примењују све Законом прописане мере и активности.

6. ПРИКАЗ КОРИШЋЕНЕ МЕТОДОЛОГИЈЕ У ИЗРАДИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ И ТЕШКОЋЕ У ИЗРАДИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ

Сврха стратешке процене утицаја на животну средину је благовремено и систематично разматрање могућих утицаја на животну средину на стратешком нивоу планирања и програмирања, уважавајући принципе одрживог развоја. Стратешка процена се у међународној пракси афирмише доношењем EU Directive 2001/42/EC о процени утицаја на животну средину планова и програма. Доношењем сета закона о заштити животне средине, крајем 2004. године стратешка процена утицаја је уведена у домаћу праксу планирања и програмирања. С обзиром да је релативно кратак период у примени стратешке процене, постоји низ проблема и ограничења, као и различити приступи у утврђивању оптималног методолошког обрасца и приступа.

Садржај Извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину, а донекле и основни методолошки приступ дефинисани су Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС“, бр. 135/04, 88/10) и Законом о заштити животне средине („Сл. Гласник РС“, бр.135/04, 36/09,72/09).

Извештај о стратешкој процени утицаја на животну средину планског документа представља завршни документ стратешке процене и саставни је део планског документа. Садржина Извештаја је у складу са одредбама члана 12. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину, и то:

- Полазне основе стратешке процене (са приказом садржаја, циљева израде и планских решења предметног Плана за који се Извештај доноси, описом природних и створених карактеристика подручја плана, прегледом постојећег стања и квалитета животне средине на подручју за које се Извештај доноси);
- Општи и посебни циљеви стратешке процене и избор индикатора;
- Процена могућих утицаја са описом мера предвиђених за смањење негативних утицаја на животну средину;
- Смернице за израду стратешких процене на нижим хијерархијским нивоима и процене утицаја пројеката на животну средину;
- Програм праћења стања (мониторинг) животне средине у току спровођења Плана;
- Приказ коришћене методологије у изради Стратешке процене и тешкоће у изради Стратешке процене;
- Други подаци од значаја за стратешку процену;
- Закључна разматрања до којих се дошло током израде Извештаја;
- Документација.

Општи методолошки приступ изради стратешке процене утицаја

Анализа методолошких приступа је корисна како би се могла направити потребна упоредна анализа са примењеном методологијом коришћеном за потребе овог Извештаја и методолошким основама које су прокламоване у склопу опште законске регулативе која регулише ову проблематику, пре свега Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину. Основни циљ се састоји пре свега у покушају да се општа методологија прилагоди специфичностима анализаног плана.

Стратешка процена утицаја на животну средину у релативном смислу је дисциплина новијег датума и резултат је развоја процена утицаја на животну средину. Стратешка процена

утицаја на животну средину интегрише еколошке, друштвено-економске и кумулативне утицаје, тако што:

- укључује одрживост на самом извору еколошких проблема у планској фази, тако да се санација последица редукује;
- омогућује да се утврди потреба и оправданост са аспекта заштите животне средине, пре свега, иницијатива и инвестиционих подухвата;
- обрађује питања од ширег значаја; и
- утврђује контекст и поставља смернице за хијерархијски оквир даљих процена утицаја планова, односно пројеката на животну средину.

Чест случај у пракси је да се комбинују методе стратешке процене са методама процене утицаја. У том смислу коришћено је Упутство ЕУ о процени утицаја пројеката на животну средину, у смислу стварања планског, односно хијерархијског основа, како за реализацију детаљних планова тако и за реализацију појединачних пројеката. У том смислу, процењује се да је сврсисходан приступ који се користи у процени утицаја пројеката на животну средину, прилагођеног потребама стратешке процене.

Фазе израде Стратешке процене утицаја на животну средину су:

- одлучивање о изради стратешке процене утицаја на животну средину, односно израда одлуке о изради стратешке процене утицаја на животну средину као саставног дела одлуке о изради планског документа;
- одређивање садржаја стратешке процене утицаја на животну средину, односно израда одговарајућег програмског основа за израду стратешке процене утицаја на животну средину (тзв. "scoring report") у оквиру програма за израду плана;
- израда Извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину – саставни део планског документа (аналитичко-документационе основе).

Методолошки основ, за израду Стратешке процене утицаја, у ужем смислу представљају методе научног истраживања (анализа и синтеза, компаративни метод, индукција и дедукција, статистички метод, картографски метод и др.), односно примењене методе праћења стања објекта, односно појава и процеса у простору, од извора загађења, притисака, стања и одговора (планског решења).

Истовремено са применом метода научног истраживања коришћена је страна и домаћа искуства и упутства за примену "Стратешке директиве", пре свега искуства из Европске Уније. Посебно су значајне методе из "Практичног упутства за примену ЕУ Директиве 2001/42/ЕС на урбанистичке и просторне планове".¹³

Анализирајући поступак израде Извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину, може се закључити да се он састоји, условно говорећи, из четири фазе:

- полазне основе, анализа и оцена стања (намене простора у обухвату Плана и елемената животне средине),
- процена могућих утицаја на животну средину,
- мере заштите животне средине, и
- програм праћења стања животне средине.

Не улазећи у детаљније елаборирање појединих фаза потребно је нагласити да свака фаза има своје специфичности и никако се не сме запоставити у поступку интегралног планирања животне средине.

Опште тешкоће приликом израде стратешке процене могу се класификовати у неколико група и то:

(а) организационо - управљачке тешкоће – не постоји потпуни институционални оквир надлежан за послове заштите животне средине, што за последицу има да не постоји организован систем мерења и мониторинга, а тиме и одговарајуће неопходне базе података о мерењима стања елемената животне средине;

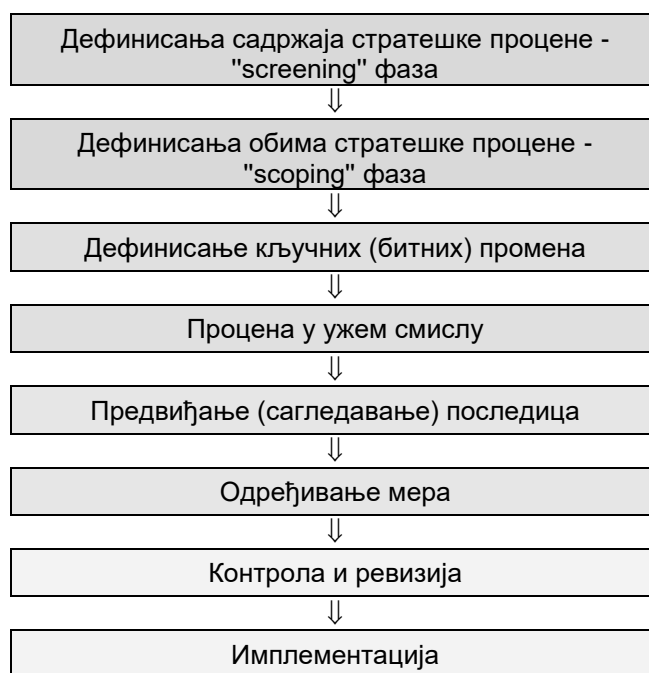
¹³ The Strategic Environmental Assessment Directive: Guidance for Planning Authorities, Practical guidance on applying European Directive 2001/42/EC 'on the assessment of the effects of certain plans and programmes on the environment' to land use and spatial plans in England, October 2003, Office of the Deputy Prime Minister: London

(б) кадровске – не постоји довољан број стручњака који би својим стручним радом допринео развоју система заштите животне средине;

(в) материјално – финансијске који се огледа у чињеници да се у планско подручје нису издвајала неопходна финансијска средства у циљу одрживог развоја подручја.

У процесу израде стратешке процене утицаја предметног Плана детаљне регулације нису уочене битне тешкоће које би утицале на ток и поступак процене утицаја стратешког карактера.

Општи методолошки поступак који се користи приликом израде стратешке процене и припреме Извештаја о стратешкој процени састоји се из неколико општих фаза, и то:

Методолошки основ, за израду Стратешке процене утицаја, у ужем смислу представљају методе научног истраживања (анализа и синтеза, компаративни метод, индукција и дедукција, статистички метод, картографски метод и др.), односно примењене методе праћења стања објекта, односно појава и процеса у простору, од извора загађења, притисака, стања и одговора (планског решења).

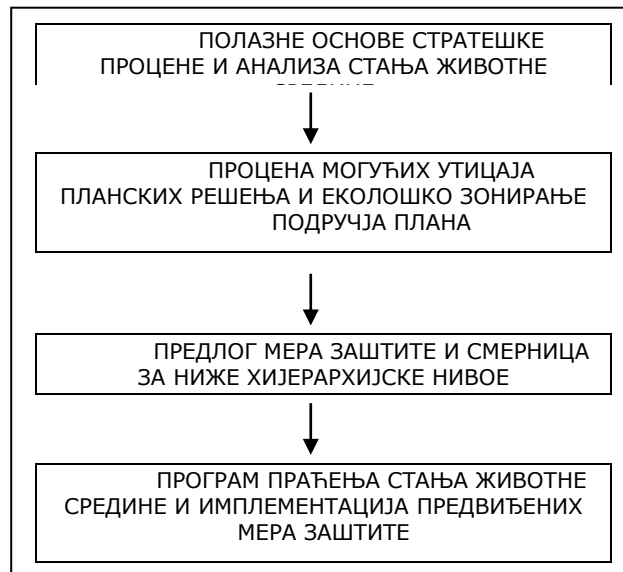
Истовремено са применом метода научног истраживања коришћена је страна и домаћа искуства и упутства за примену "Стратешке директиве", пре свега искуства из Европске Уније. Посебно су значајне методе из "Практичног упутства за примену ЕУ Директиве 2001/42/ЕС на урбанистичке и просторне планове".¹⁴

Анализирајући поступак израде Извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину, може се закључити да се он састоји, условно говорећи, из четири фазе:

- полазне основе, анализа и оцена стања (намене простора у обухвату Плана и елемената животне средине),
- процена могућих утицаја на животну средину,
- мере заштите животне средине, и
- програм праћења стања животне средине.

¹⁴ The Strategic Environmental Assessment Directive: Guidance for Planning Authorities, Practical guidance on applying European Directive 2001/42/EC 'on the assessment of the effects of certain plans and programmes on the environment' to land use and spatial plans in England, October 2003, Office of the Deputy Prime Minister: London

Не улазећи у детаљније елаборирање појединих фаза потребно је нагласити да свака фаза има своје специфичности и никако се не сме запоставити у поступку интегралног планирања животне средине.

Полазне основе стратешке процене обухватају дефинисање предмета као и просторног обухвата студије, циљева и метода рада, правног, планског и документационог основа. Анализа и оцена стања је аналитичка фаза која се ради на основу резултата мерења елемената животне средине на терену односно стручних, научних и других литературних података о стању животне средине на датом подручју.

Након анализе и оцене стања, другу фазу представља процена могућих утицаја које одређене активности и објекти могу имати на животну средину. Процена могућих утицаја на животну средину се врши на основу квантификације појединих елемената животне средине, научних сазнања и процена угрожености повредивих ресурса у околини планираних садржаја и процене еколошког ризика. Према критеријумима и оцени постојећег стања животне средине, а имајући у виду природне услове и изграђене структуре на подручју за које се план доноси, издвајају се најзначајнији утицаји на животну средину који могу неповољно утицати на непосредно окружење.

У трећој фази, имајући у виду све напред наведено, прописују се одговарајуће мере заштите животне средине у циљу смањења негативних утицаја и унапређења животне средине. У овој фази дефинишу се смернице за ниже хијерархијске нивое планирања животне средине, односно израда Стратешких процена утицаја и Процена утицаја пројеката на животну средину.

На крају, следи фаза у којој се дефинише програма праћења стања животне средине у току спровођења плана, које обухватају предлог индикатора за праћење стања животне средине и по потреби успостављање нових мерних тачака. Такође, веома је важно пратити и ефикасност спровођења прописаних мера заштите, односно да ли дефинисане мере заштите дају одговарајуће резултате.

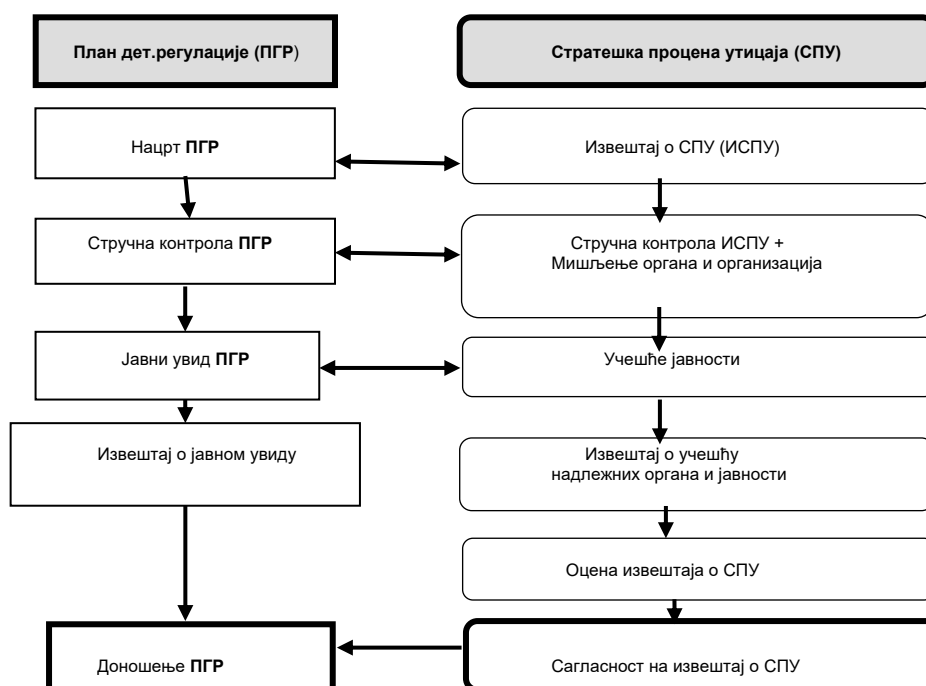
Примењени метод рада се заснива на континуираном поступку усаглашавања процеса планирања са процесом идентификације проблема, предлога решења за спречавање и ублажавање, односно предлога мера заштите животне средине у свим фазама израде и спровођења планског документа.

7. ПРИКАЗ НАЧИНА ОДЛУЧИВАЊА, ОПИС РАЗЛОГА ОДЛУЧУЈУЋИХ ЗА ИЗБОР ДАТОГ ПЛАНА И ПРОГРАМА СА АСПЕКТА РАЗМАТРАНИХ ВАРИЈАНТНИХ РЕШЕЊА И ПРИКАЗ НАЧИНА НА КОЈИ СУ ПИТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ УКЉУЧЕНА У ПЛАН ИЛИ ПРОГРАМ

Члан 18. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину дефинише учешће заинтересованих органа и организација, који су дужни да доставе своје мишљење у року од 30 дана. Пре упућивања захтева за добијање сагласности на Извештај о стратешкој процени, орган надлежан за припрему плана обезбеђује учешће јавности у разматрању Извештаја о стратешкој процени (члан 19). Орган надлежан за припрему плана обавештава јавност о начину и роковима увида у садржину извештаја и достављање мишљења, као и времену и месту одржавања јавне расправе у складу са законом којим се уређује поступак доношења плана.

Због значаја могућих негативних и позитивних утицаја предложеног плана на животну средину, здравље људи, социјални и економски статус локалних заједница важно је адекватно и "транспарентно" укључивање заинтересованих страна у процес доношења одлука по питањима заштите животне средине.

Учешће надлежних органа и организација обезбеђује се писменим путем и путем презентација и консултација у свим фазама израде и разматрања стратешке процене. Учешће заинтересоване јавности и невладиних организација обезбеђује се путем средстава јавног информисања и у оквиру јавног излагања Плана. Орган надлежан за припрему плана израђује извештај о учешћу заинтересованих органа и организација и јавности који садржи сва мишљења о СПУ, као и мишљења изјављених у току јавног увида и јавне расправе о плану. Извештај о СПУ доставља се заједно са извештајем о стручним мишљењима и јавној расправи органу надлежном за заштиту животне средине на оцењивање. Оцењивање се врши према критеријумима из прилога II закона. На основу ове оцене орган надлежан за заштиту животне средине даје своју сагласност на извештај о СПУ у року од 30 дана од дана пријема захтева за оцењивање. После прикупљања и обраде свих мишљења орган надлежан за припрему плана доставља Нацрт Плана заједно са Извештајем о СПУ надлежном органу на одлучивање.

Слика 3: Схема поступка одлучивања о Извештају о СПУ

8. ЗАКЉУЧЦИ ДО КОЈИХ СЕ ДОШЛО ТОКОМ ИЗРАДЕ ИЗВЕШТАЈА О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ ПРЕДСТАВЉЕНИ НА НАЧИН РАЗУМЉИВ ЈАВНОСТИ

Проблематика заштите животне средине у Плану генералне регулације Владичиног Хана разматрана је у оквиру планског документа али и у склопу Извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину. Примењена методологија је описана у претходном поглављу и сагласна је са претпоставкама које су дефинисане у оквиру Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину којим се дефинише садржина Извештаја о стратешкој процени утицаја

Циљ израде Извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину предметног плана је сагледавање могућих значајних негативних утицаја планских решења на квалитет животне средине и прописивање одговарајућих мера за њихово смањење, односно довођење у прихватљиве оквире (границе) дефинисане законском регулативом. Да би се постављени циљ могао остварити, потребно је било сагледати постојеће стање животне средине и Планом предвиђене активности.

Стратешка процена утицаја која се радила за ниво Плана генералне регулације могла се бавити генералном анализом и проценом могућих утицаја планираних планских решења на животну средину, а не појединачним објектима и активностима које се планирају. Ниво детаљности који ће анализирати појединачне објекте и њихове утицаје на животну средину, разматраће се у оквиру Стратешких процена утицаја за планове детаљне регулације и у оквиру Процена утицаја појединачних објеката на животну средину.

Резимирајући утицаје Плана на животну средину и елементе одрживог развоја може се констатовати да ће већина утицаја планских решења, уз примену мера заштите и санације, имати позитиван утицај на конкретан простор. Имплементација плана (планских решења и мера заштите) не производи могуће стратешки значајне негативне утицаје на целом планском подручју, већ само на деловима планског подручја на коме се реализују одређена планска решења. Мањи негативни утицаји које је могуће очекивати реализацијом планских решења су ограниченог интензитета и просторних размера. Да би се овакви утицаји свели у оквиру који неће оптеретити капацитет простора, потребно је спроводити мере за спречавање и ограничавање негативних утицаја плана на животну средину.

У варијанти да се План генералне регулације не донесе и да се развој настави по досадашњем тренду могу се очекивати само негативни ефекти код готово сваког сектора и ниједан позитиван ефекат у односу на циљеве стратешке процене утицаја. У варијанти да се План имплементира могу се очекивати бројни позитивни ефекти у сваком сектору, који отклањају већину негативних тенденција у развоју посматране локације ако се план не би имплементирао.

Анализирајући План генералне регулације у целини, као и појединачна планска решења, на основу евалуације значајних утицаја може се закључити да имплементација плана не производи могуће стратешки значајне негативне утицаје на целом планском подручју, већ само на деловима (локалитетима, трасама) планског подручја на коме се реализују одређена планска решења. У случајевима где је процењено да може доћи до значајног потенцијално негативног утицаја потребно је предузети одговарајуће мере заштите прописане овим Извештајем.